

Forskerforum

TIDSSKRIFT FOR FORSKERFORBUNDET

Budsjettkortene legges nå

9. mars møtes regjeringen på Thorbjørnrud. Her står det første og viktigste slaget om neste års statsbudsjett. Greier Øystein Djupedal, Kristin Halvorsen og SV å komme ut av hvilekjæret?

Side 3 og 5

Nr. 3/2007 – 39. årgang
 Tidsskrift for Forskerforbundet
 Forskerforum blir redigert etter Redaktørplakaten.
 Redaksjonen avsluttet 27.februar 2007.

REDAKSJON
REDAKTØR: Ingar Myking
REDAKSJONSSEKRETÆR: Kjetil A. Brottveit
BLADBUNAD: Ragnhild Gram

REDAKSJONSRÅD
 Martin Eide, professor UiB
 Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiTø
 Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ADRESSE
 Forskerforum, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo
 Telefon: 21 02 34 00 / Telefaks: 21 02 34 01
 E-post redaksjon:
 i.myking@forskerforbundet.no,
 k.brottveit@forskerforbundet.no

Trykk/ekspedisjon: Øyvind Glomvik AS
 ISSN 0800-1715
 Opplag: 16 750

ANNONSER
 Arne Aardalsbakke
 Telefon: 64 87 67 90
 Telefaks: 64 87 67 91
 E-post: forskerforum@c2i.net

Format	
1/1 side	19900
1/2 side	11900
1/3 side	8500
1/4 side	6500

Stilling/kunngjøringer: kr 28,- pr spaltemm.
 Alle priser er oppgitt ekskl. mva.

UTGIVELSESPPLAN
 4/2007 2. april 2007
 5/2007 7. mai 2007
 6/2007 11. juni 2007

Neste nummer: 2. april 2007. Deadline: 21. mars.
 Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte
 innsendte innlegg. Sender du inn stoff, legg ved
 diskett eller bruk e-post/vedlegg.

Internett: www.forskerforbundet.no
 Omslagsillustrasjon: Kari Stai/Patron

aktuelt

5 ÅRET ETTER HVILESKJÆRET

1000 nye faste stillinger. 430 nye stipendiatstillinger. Kravene fra Forskerforbundet markerer at neste års budsjettkamp er i gang.

9 FORSKERMANGEL

Over 50 prosent av norske professorer er over 55 år. Behovet for nye forskere øker dermed sterkt, men regjeringen har vedtatt nullvekst i antall doktorgradskandidater.

10 SV OG DET GLOBALE

Hva mener Øystein Djupedal om global skjevfordeling av kunnskap? SV-ministeren får kritikk for å virke uengasjert i internasjonale spørsmål.

16 NOEN PSYKOLOGER ER LIKERE

Psykologspesialister utenfor Psykologforeningen må betale 4700 kroner for å fornye spesialiteten. Hvor reell er organisasjonsfriheten da?

magasin

19 GLOBAL OPPVARMING I 36 MINUS

Kautokeino: Hvordan takler arktiske urfolk klimaendringene? Tradisjonskulturen, stille kunnskap skal inn i forskningen under Urfolkenes internasjonale polarår.

24 PORTRETTET

– Østlendinger, særlig de som hører til på venstresida, er ikke bare moralistiske, de er det også på ein litt oppgitt måte. Møt Bjørn Kvalsik Nicolaysen, tekstprofessor med utsyn fra Stavanger.

28 LEKSIKON MED FLAT STRUKTUR

Alle kan bidra til Wikipedia – en av de viktigste kunnskapsbasene på Internett. Men er kvalitetssikringen god nok til akademisk bruk?

faste spalter

23 SMÅSTOFF

Ti kjappe, Skjønnånd, Bilder fra norsk forskning.

32 KRONIKK

«Tellekantreglene er fra den humanistiske publiseringsspraksisens synspunkt dypt irrasjonelle,» skriver Einar Thomassen, professor i religionsvitenskap ved Universitetet i Bergen.

forbundssider

42 FORBUNDET INFORMERER

42 INNSPILL: Forbundsleder Bjarne Hodne

43 INNSPILL: Generalsekretær Kari Kjenndalen

Redaktør Ingar Myking

Ny, endeleg eksamen for Djupedal

DET STUNDAR mot Thorbjørnrud - staden for dei første dramatiske slaga om kva minister som skal bli budsjettvinnar for 2008. Det er her grunntrekka i neste års statsbudsjettet blir skrivne. "Domens dag, Rolf Reikvam, er den dagen du skal sjå finansministeren inn i kvitauga utan å senke blikket," sa dåverande justisminister Odd Einar Dørum i ein valkampdebatt om forsking i 2005. Han sikta først og fremst til budsjettforhandlingane på Thorbjørnrud, som i år startar 9. mars. Og sjølv om ikkje Reikvam fekk lov til å bli forskingsminister og møte seg sjølv i budsjettet, har statsråd Djupedal slike tungt med å forklare kvifor "forskingsvenane" i SV ikkje greier å nå knehasane av dei budsjettlovna-dane partiet har gitt akademia.

MEN NO brakar det laus på nytt. Det er frå Thorbjørnrud vi har hørt historiene om ministrane som har teke til tårer når dei ser politikken, pengane og veljarane forsvinne i dei realorienterte rekneskapa til Finansdepartementet. Mangt eit vondt fiendskap har fått sitt barsel blant dei skogkledde åsane i Jevnaker etter at minister har stått mot minister i kamp om å stige på ulike regjerings prioriteter. Det er her statsråd Øystein Djupedal skal aksle all sin politiske kapital for å få Stoltenberg, Halvorsen og Haga til å stå ved dei ambisiøse forskingspolitiske lovnader frå Soria Moria - i kroner og øre.

OG DET ER ikkje små forventingar som Djupedal må tilfredsstille om han skal få tilbake sitt eige og SVs truverde i akademia. Etter å ha levert to budsjett som på ingen måte liknar politiske lovnadar i opposisjon, har han no siste sjanse til å vise at det er substans i forskings- og utdanningspolitikken til "akademikarpartiet". Djupedal har ved fleire høve samtykt i at OECD-målet står ved lag og at det herostratisk vidkjende kvileeskjæret ikkje skal gjentakast. Likevel er det teikn i tida som viser at norsk akademia truleg kjem til å bli skuffa når framleget til statsbudsjett for 2008 blir presentert.

FOR DET FØRSTE har vi ikkje full barnehagedekning i Noreg. Denne sakha har finansminister Halvorsen satt stillinga si inn på, og når SV tapar feidane om miljøvern og soldatar i Afghanistan, må dei i det minste ha ein stor siger for å legitimere deltakinga i regjeringa. Full norsk barnehagedekning blir dyrare og dyrare for kvart år som går fordi det er ein nesten like relativ storleik som OECD-målet for forsking. Trass i svakt forskingsbudsjett, blei Djupedal framstilt som budsjettvinnaren internt i regjeringa i fjor på grunn av barnehagemilliardane. Slik kan det gå i år også.

For det andre har OECD kome med ein landrapport som sår tvil om nytta av å satse massivt på offentleg forsking. Sjølv om innhaldet i rapporten nærmest har blitt feiltolka av aviser som Aftenposten og Dagens Næringsliv til at Noreg greier seg godt utan auka forskingssatsing, stiller han ein del spørsmål ved uehemma forskingsvekst som kan gje gode argument til dei som treng pengar til andre gode formål: Er det nok kapasitet i det norske forskingssystemet til å tåle ei opptrappling av innsatsen? Kan målet om at næringslivet skal forske for to prosent av BNP bli nådd ved å auke offentlig finansiering? Er ikkje norsk næringsliv innovativt og konkurransedyktig nok sjølv utan at vi er verdsmeistrar i forskingssatsing?

DETTE ER problemstillingar som er drøfta og problematiserte i forskingsmeldingane som har danna grunnlaget for Stortingets ambisiøse treprosentsmål. Dei har likevel fått ny aktualitet etter at det blei offentleg kjent at norske lærestadar i fjor overførte opp til sju milliardar kroner frå eitt budsjettår til neste. Det var dette regjeringa brukte som hovudargumentet for å kutte i budsjetta. Saka blei ikkje betre av at Forskningsrådet måtte overføre 1,5 milliardar frå 2006 til 2007. Og sjølv om sektoren har gjort sitt beste for å forklare at dei store summane med arbeidsgjevaravgift, moms, pensjon, nettobudsjettering og seinst innkomne, men akk så bundne midlar, dukkar no

argumenta mot meir vekst i sektoren opp igjen. I ein reportasje i Dagsrevyen i februar blei det hevdta at Forskningsrådet og universiteta syltar ned milliardbeløp som ikkje kjem forskarane til gode. Kunnskapsminister Øystein Djupedal gjorde det klart overfor TV-sjåarane at det er klart at regjeringa ikkje kan leve med at forskingsmidlar ikkje blir brukt til forsking.

VONDE TUNGER ville hevda at statsråden her snakka mot betre vitande - at han nærmest førebur eit nytt svakt budsjett. Men vi som trur Djupedal framleis kan gjere jobben, reknar med at det var klippinga til NRK som gjorde at ministeren ikkje stod fram som ein som forsvarte forskingsinstitusjonane og sa at påstandane var misvisande. Departementet har visst om dei aukande overføringerne i fleire år, og har stor kunnskap om dei budsjettekniske utfordringane ved fleirårige løyingar til forsking. Sjølv om det er bra at alle partar prøver å rydde opp eventuelt rot i rekeskapstala til lærestadane, bør dette vere ein spore til enklare og mindre byråkratiske system for løyingar - ikkje til mindre satsing på utdanning og forsking.

DET BØR IKKJE vere uproblematisk å argumentere for at forskings- og utdanningssektoren skal få så store delar statsbudsjettveksten slik målet om storstilt opptrappling den norske forskingsveksten tilseier. Lista av gode politiske formål og deira talsmenn her i landet er lang som ein valkamp, og pengane sit langt inne hjå Finansdepartementet. Difor bør statsråden og andre forskingsvener bu seg på nye og langt vanskelegare argument for stillstand i forskingssatsinga enn det som hittil har kome. Den kampen forventar vi at Djupedal no bruker all si politiske kløkt og kraft på.

Skal Djupedal, Halvorsen og SV vere ei seriøs politisk kraft i Noreg, må dei i neste statsbudsjett vise at dei kan stå ved lofta sine og forsvare politikken sin - også med ein smule motgang.

Det er frå Thorbjørnrud vi har hørt historiene om ministrane som har teke til tårer når dei ser politikken, pengane og veljarane forsvinne i dei realorienterte rekneskapa til Finansdepartementet. Her finansministeren og statsministeren under budsjettforhandlingane i fjor. (Foto: Scanpix)

Full norsk barnehagedekning blir dyrare og dyrare for kvart år som går fordi det er ein nesten like relativ storleik som OECD-målet for forsking. (Foto: Scanpix)

Privat sektor rykker fra

Ferske tall fra Statistisk sentralbyrå viser at industriansatte med mer enn fire års høyere utdanning fikk 5,81 prosent mer i lønningsposen fra 2005 til 2006. Derved slår de nok en gang sine kolleger i det offentlige, som hadde en lønnsøkning på 4,8 prosent fra 2005.

- Kampen om kompetansen i et stramt arbeidsmarked er med på å presse lønna opp i industrien, sier Unio-leder Anders Folkestad.

- Selsom dette ikke er de endelige TBU-tallene (Teknisk beregningsutvalg) som blir brukt i vårens tariffoppgjør, så er det ikke urimelig å anta at også TBU-tallene vil vise at utdanningsgruppene i privat sektor rykker fra i forhold til utdanningsgruppene i offentlig sektor, sier Folkestad.

Folkestad mener at slik arbeidsmarkedet er nå, er det opplagt at de offentlige arbeidsgiverne må ta dette innover seg. Det vil slå inn i årets tarifforhandlinger.

- Situasjonen for enkelte nyutdannede akademikere er at valget står mellom en stilling i privat sektor, eller å gå inn i en stipendiatstilling der lønnen så vidt passerer 300 000 kroner. Her får du en kompetanselek-

- Vi har det mest kjønnsdelte arbeidsmarkedet i Europa, mener Anders Folkestad. (Foto: Jan Zahl)

kasje, særlig innen høyere utdanning og forskning, sier han.

Folkestad legger til at vi ikke kan få et samfunn hvor offentlig sektor blir lavt utdannet og kvinnedominert, og en privat sektor som er høyt utdannet og mannsdominert.

- Vi har det mest kjønnsdelte arbeidsmarkedet i Europa. Her har offentlige arbeidsgivere et ansvar, avslutter Unio-lederen.

Nye oppsigelser ved HiNT

Høgskolen i Nord-Trøndelag må redusere staben med ytterligere åtte årsverk, og nå rammes de fast ansatte. Hvis HiNT ikke klarer å snu trenden, må flere sies opp neste år, skriver Høgskoleavisen

- Vi har for høye utgifter og ser ingen annen utvei enn å si opp ansatte. Vi budsjetterer med et underskudd på 4,5 millioner kroner i 2007,

men det vil ikke være nok. Vi må gjøre alt vi kan for å komme bedre ut enn det, ellers vil vi få ytterligere kutt i staben i 2008, sier høgskoledirektør ved HiNT, Torunn Austheim.

HiNT holder nå på å identifisere fagområder, og kuttene vil komme blant de faglige ansatte. De er inne i dialog med fagforeningene.

Opposisjonen krever store pensjonsendringer

Høyre, Kr.F. og Venstre krever store endringer i pensjonsmeldingen. - På sentrale områder bryter regjeringen med forutsetningene bak pensjonsforliket fra 2005, sier Martin Engeset (H), Åse Gunnhild Woie Duesund (Kr. F) og André N. Skjelstad (V).

De har nå overleverte kravene til et bredt pensjonsforlik.

- Vi krever at Regjeringen legger frem forslag til en ny ordning for private pensjonsordninger som stimulerer til pensjonssparing i minst like stor grad som tidligere, sier de.

- Vi vil forhindre at mennesker med høy-

ere utdanning blir taperne i fremtidens pensjonssystem. Derfor krever vi pensjonsoppptjening for inntekt opp til 8G, ca. 503.000 kroner. En heving av oppptjeningsstakten kan eventuelt skje i kombinasjon med en modell for pensjonsoppptjening for studier, mener de tre opposisjonspartiene.

- Vi ønsker et pensjonssystem som anerkjenner den verdiskapningen ulønnet omsorgsarbeid er for samfunnet. Dette er ikke minst viktig i et likestillingsperspektiv. Derfor krever vi at omsorgspoeng kan oppfjernes i inn til seks år, sier de.

- Det må bli større sammenheng mellom inntekt og pensjon. For å sikre Folketrygden i fremtiden, må flere mennesker jobbe lenger. I en slik situasjon er det uforsvarlig å svekke oppslutningen om pensjonssystemet i store grupper, slik Regjeringen gjør med sine forslag i pensjonsmeldingen, avslutter de.

- Vi har ingen prestisje når det gjelder forslagene i pensjonsmeldingen og ønsker et bredest mulig kompromiss, sier saksordføreren for pensjonsmeldingen, Arbeiderpartiets Sverre Myrli, før forhandlingene begynner.

Sitatet:

Problemet i dag er at det har utviklet seg hybridinstitusjoner innenfor akademia med en diffus blanding av forskning og undervisning.

Rune Slagstad om
utdanningspolitikk i Morgenbladet

Forskningsamarbeid med Polen

Et fond på 120 millioner kroner opprettes nå for å styrke forskningsamarbeidet med Polen. Det polsk-norske fondet er øremerket områdene miljø og helse, og finansieres i hovedsak av Norge gjennom EØS-midlene. Forskningsfondet vil finansiere felles polsk-norske prosjekter. Fondsmidler vil bli annonseret én eller to ganger. Målet er at første utlysning kan skje i Polen og Norge før sommeren 2007.

Forskerforum beklager

I Forskerforum 2/2007 kom bladets referent i skade for å sitere UiS-professor Ivar Langen på at "Spørsmålet om produktivitet i små forskningsmiljøer handler mer om ressursstilgang enn det handler om kompetanse og faglig dyktighet." I sin tale til Vitenskapsakademiet i Stavanger den 15. januar sa Ivar Langen at produktiviteten i små forskningsmiljøer "er avhengig av ressursstilgang og faglig dyktighet." Forskerforum beklager feilen.

Shopping for fjernundervising

Storbritannia: No kan ein shoppe seg til ei utdanning. Den britiske butikkjeda Tesco har eigen netthandel, og har no etablert eit samarbeid med Open University, melder The Guardian. Kundane til Tesco skal kunne veksle inn poeng dei får for å handle mot heile eller delar av avgifta for fjernstudium ved universitetet.

Nær kollaps i Irak

Tusentals studentar i Irak held seg borte frå universiteta eller søker seg utanlands for å avslutta studia på grunn av valden i landet. Nærare 300 fagleg tilsette ved universiteta har vorte drepne, og over 3200 har reist ut av landet sidan invasjonen i 2003, melder nettstaden cleveland.com. For nokre veker sidan omkom minst 65 personar då ei bombe eksploderte utanfor Mustansiriya-universitetet i Bagdad. Universitetet vart tvinga til å stenge i to døgn, men utdanningsdepartementet vil ikkje gje seg: "Det hadde vore eit hardt slag mot heile Irak om universiteta stengde no. Vi stengde ikkje under dei to siste krigane, og vi arbeider for å kunne halde fram gjennom denne kriga òg," seier ein taltsmann for departementet.

Minnestund over offer for eit bombeåtak på Mustansiriya-universitetet i Bagdad 25. januar i år. (Foto: Scanpix)

Statsbudsjettet 2008

Budsjettkampen mot hvileskjær starter

Det første, og kanskje viktigste, slaget om neste års statsbudsjett står når regjeringen møtes til budsjettkonferanse på Thorbjørnrud 9. mars. Kunnskapssektoren vil ut av Djupedals hvileskjær.

Til den som måtte tro at tidspunktet for å påvirke neste års statsbudsjett er rett før offentliggøringen i november: Da er det altfor seint.

Det første, og kanskje viktigste, slaget om neste års statsbudsjett står når regjeringen møtes til budsjettkonferanse 9. mars. Dette vet aktørene i sektoren, som alle har spilt inn sine synspunkter om hva som bør gjøres med forskning og høyere utdanning neste år.

- Vi har valgt å argumentere for samfunnets behov for økt satsing på høyere utdanning og forskning generelt, sier Ola Stave, generalsekretær i Universitets- og høyskolerådet (UHR).

Dermed har ikke UHR vært så oppatt av å tallfeste sine prioriterte krav, som handler om å få flere stipendiater og postdoktorstiller, økte midler til vitenskapelig utstyr - og en økning av forskningsfondet på 30 milliarder kroner.

Ser mot nord

Forskningsrådet har i sitt innspill til departementet hatt regjeringens egne prioriteringer i tankene.

- Regjeringen har erklaert nordområdene som sin viktigste strategiske prioriteter. Vi har utviklet en forskningsstrategi som underbygger denne nordområdestrategien, sier Arvid Hallén, administrerende direktør i Norges forskningsråd.

Dermed går nordområdene igjen i store deler av Forskningsrådets forslag til satsinger i neste års budsjett, satsinger som går langs flere akser. En annen tydelig prioritering er energi og miljø.

- Vi foreslår en vekstramme som bygger opp under regjeringens 1-prosentmål av BNP, noe som innebærer en årlig økning på 1,1 mrd kroner. I tillegg prioritiserer vi langsiktig, grunnleggende forskning, med særlige virkemidler innen fri prosjektstøtte. Videre foreslår vi en satsing på næringsrettet forskning, der vi særlig framhever den bransjeavhengige støtten og virkemidler for regional innovasjon, sier Hallén.

NHO for forskning

Etter å ha stilt seg i spissen for en aksjon mot regjeringens forskningspolitikk etter «hvileskjæret» i 2007-budsjettet, ble NHO før jul kalt inn på teppet for å diskutere forskningspolitikk med Øystein Djupedal og regjeringens

Vil statsråd Øystein Djupedal greie å forsvare forsknings- og utdanningsbudsjettene i årets budsjett-kamp i regjeringen, eller vil han svekkes ytterligere gjennom et lengre hvileskjær? (Foto: Scanpix)

forskningsutvalg.

- Det ble en helt grei dialog. Men vi mener fortsatt at det er svært viktig for Norge å øke investeringene til FoU, sier seniorrådgiver Tore Li i NHO.

- Vår kritikk falt nok Djupedal noe tungt for brystet, siden han mener næringslivet har sitt å svare for når det gjelder den private forskningsinnsatsen. Men vi må ha lov til å kritisere at det offentlige henger etter i sitt mål om å utgjøre en prosent andel av BNP innen 2010.

Også NHO har sendt sine innspill til Kunnskapsdepartementet i forkant av regjeringens budsjettkonferanse. De viktigste kravene handler om brukerstyrte programmer, økte offentlige FoU-kontrakter - og en utviding av SkatteFunn-ordningen regjeringen kuttet i ved forrige korsvei.

- Det er svært uryddig å kutte i en ordning mens den blir evaluert. Er det noe næringslivet er lei av, så er det stadige endringer i rammebetingelsene. SkatteFunn-ordningen har vært populært i næringslivet og har virket. Da er det meget demotiverende å oppleve at det blir kuttet i ordningen, sier Li. Han tror innstram-

mingen fort kan komme til å koste mer enn de 150 millionene regjeringen sparte inn.

Lov å håpe...

Forsker forbundet konstaterer i sitt brev til Kunnskapsdepartementet at det er stort sprik mellom regjeringens faktiske politikk så langt og løftene i Soria Moria-erklæringen. Forsker forbundet klemmer like godt til med en rekke, store tall: De vil ha 1000 nye faste stillinger ved institusjonene, 4000 nye studieplasser, 2,5 milliarder i økte forskningsbevilningene, 40 friske milliarder til forskningsfondet, 430 nye stipendiatstillinger og 100 nye postdoktorstiller. Og så må basisbevilningene til alle universiteter og høyskoler være over 60 prosent.

«Forsker forbundet forventer derfor at Regjeringen nå viser evne til handling og foretar et nødvendig løft i bevilgningene til forskning og høyere utdanning i budsjettet for 2008,» heter det i brevet til departementet.

Da gjenstår det bare å se om Forsker forbundet får gjennomslag for absolutt alle sine krav...

Av Jan Zahl

Forskningspolitikk

Nifu Step-forskere uenige med OECD

Forskere ved Norges fremste miljø for studier av utdanning og forskning er ikke enige i OECDs påstander om lav avkastning av den norske forskningsinnsatsen.

- Jeg er uenig i OECDs påstander. Det virker som om de har sett på Norge med litt store øyne, uten å gå skikkelig inn i substansen, sier Kirsten Wille Maus, forskningsleder for området statistikk og indikatorer ved Nifu Step.

Da Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) 30. januar presenterte sin landrapport om Norge, bannet de like godt i forskningskjæra så det sang. Mens «alle» i Norge er enige om at forskning lønner seg, mener OECD at Norge får lite igjen for den lille offentlige og private forskningen som drives her i landet. Forskningen gir nemlig lite nyskaping i næringslivet, slik OECD ser det.

Bakstreversk

- Avkastningen av å bruke mer penger på forskning i Norge er sannsynligvis lav, sa OECDs sjef for landstudier, Val Koromzay til Aftenposten da han la fram OECDs konklusjoner. Mens regjeringens uttalte mål er å heve den norske forskningsinnsatsen til tre prosent av BNP innen 2010, mener OECD at det neppe er mer avkastning å hente i å øke pengebruken.

«Mer offentlige penger kan bare føre til økte kostnader, uten tilsvarende bedring i resultatene,» skriver OECD i sin rapport. Ifølge Koromzay burde man i Norge spørre seg om effektiviteten i bruken av forskningspenger

heller enn å øke bevilgningene.

- Uten å ha lest rapporten vet jeg ikke om jeg skal bruke ordet «bakstreversk» om OECD, men det er veldig fristende, sier Wille Maus ved Nifu Step.

Vakt debatt

Det er neppe til å undres over at aktørene i norsk forskning i ukene som fulgte gikk hardt ut mot OECDs konklusjoner. Administrerende direktør Arvid Hallén i Forskningsrådet sa til Aftenposten at han følte seg helt sikker på at forskningsinnsatsen skal øke her i landet, ikke minst for å bedre norsk utdannelse. I Dagbladet skrev professor Per Brandtzæg at norsk politikk har sviktet, og at nasjonens framtid bare kan sikres ved å investere mer i utdanning og grunnforskning. Og mens kunnskapsministeren var taua, slo næringsminister Dag Terje Andersen fast at «Norsk forskning gir vekst».

Dermed sto OECD åpenbart i sterkt kontrast til norske forskningsinteresser. Men hvordan harmonerer OECDs evaluering av norsk forskning og avkastning med norske kunnskapsforskernes oppfatning? Ikke så godt, viser det seg.

Norge spesielt

Kirsten Wille Maus hos Nifu Step tror OECD er vant med større økonomier enn den norske når de går inn og vurderer et land - med et

Fakta

OECDs landrapport

OECD presenterte sin landrapport om Norge 30. januar. OECD hevder at Norge får lite igjen for den lille offentlige og private forskningen som drives her i landet. Forskningen gir lite nyskaping i næringslivet, slik OECD ser det. Mens regjeringens mål er å heve den norske forskningsinnsatsen til tre prosent av BNP innen 2010, mener OECD at det neppe er mer avkastning å hente i å øke pengebruken.

temmelig ensidig økonomisk nyttefokus.

- OECD er opptatt av å måle økonomisk avkastning. Men avkastning kan like gjerne handle om andre ting, sier Wille Maus.

Hun viser til at Norge har et høyt generelt utdanningsnivå, men hvordan måler man avkastningen på vår satsering på for eksempel samfunnsvitenskap og humaniora? Ifølge FN er Norge verdens beste land å bo i, men OECD virker ikke veldig opptatt av FNs indikatorer, som blant annet handler om helse og sosial trygghet, eller hvordan denne typen «avkastning» eventuelt skulle henge sammen med Norges satsing på kunnskap.

- Norge er et lite land, men med flere regioner og mange befolkede småsted. Spredt bosetning og nisjenæringer må inn i det totale bildet når man skal vurdere innsats og avkastning i kunnskap her, sier Wille Maus.

Ute i regionene er nettopp kunnskapsbasert virksomhet viktige bærebjelker.

- Når olje, gass og marin virksomhet blir regnet som low tech av OECD, så henger det sammen med andelen penger som blir brukt til forskning. Siden det er så store penger involvert i disse næringene, blir selv store beløp investert i forskning og utvikling bare til en liten andel av de totale summene som går inn og ut. Men det er helt åpenbart at økt satsing på forskning på disse områdene gir økt merverdi, mener Wille Maus.

Importert kunnskap?

Wille Maus mener at tanken om å importere kunnskap også handler om å forstå denne kunnskapen og ha kompetanse til å bruke den, og da må man forske selv.

- Våre indikatorer viser at forskningssamarbeid mellom land har økt sterkt. Men for å kunne samarbeide med andre, må vi også satse selv. Vi kan ikke isolere oss fra utviklingen, men bør fortsette å satse på kompetanse og forskning, sier Wille Maus.

- Evnen til å ta i bruk kunnskap utenfra krever ofte høy kompetanse, såkalt absorptiv kapasitet. Skal vi ha høy absorptiv kapasitet, må vi også selv utvikle kunnskap, stemmer Nifu Step-forsker Magnus Gulbrandsen i.

Han mener OECDs konklusjoner om norsk

Norge er et lite land, men med flere regioner og mange befolkede småsteder. Spredt bosetning og nisjenæringer må inn i det totale bildet når man skal vurdere innsats og avkastning i norsk kunnskap.
(Foto: OECD)

Ifølge FN er Norge verdens beste land å bo i, men OECD virker ikke veldig opptatt av FNs indikatorer, som blant annet handler om helse og sosial trygghet, eller hvordan denne typen «avkastning» eventuelt skulle henge sammen med Norges satsing på kunnskap, sier Kirsten Wille Maus. (Foto: Jan Zahl)

forskning og avkastning er basert på statistikk og indikatorer som til dels er mangelfulle i forhold til hva de skal måle.

– OECD forutsetter at det eksisterer et norske paradoks, nemlig at vi forsker relativt lite, men har høy produktivitet og gjør det utrolig bra. Spørsmålet er likevel om det stemmer at Norge er et paradoks, eller om det er OECDs teori som er feil, sier Gulbrandsen.

– Forklar.

– Enten har vi et reelt paradoks fordi andre land følger mønsteret OECD setter opp, eller så er det noe galt med mønsteret eller dataene som ligger til grunn for det. Er man opp-

tatt nok av å lage paradoxer, kan alle land få hvert sitt. I Norge kan det for eksempel være at innovasjonsaktiviteten måles for lavt. Vi er sterke på samarbeid, anvendte FoU-aktiviteter og annet som kan være viktig først i bruk ny kunnskap, men som kanskje ikke fanges godt nok opp av innovasjonsindikatorene. Jeg har i det hele tatt problemer med å se OECDs poeng, sier Gulbrandsen.

– Uenig statssekretær

– Jeg er uenig med dem som bruker OECD-rapporten som argument for lavere forskningsinnsats, sier statssekretær Per Botolf Maurseth i Kunnskapsdepartementet:

– Forskning og høyere utdanning er etter mitt syn noe av det mest lønnsomme et samfunn kan investere i. Men i tillegg mener jeg at rapporten ikke gir grunnlag for noen slik konklusjon.

Slik Maurseth leser OECDs rapport, er den nemlig helt i tråd med regjeringens politikk:

– OECD argumenterer for økt utdanning av realister og for å endre virkemidlene, slik at den private forskningsinnsatsen øker. Selv om vi ligger etter målsetningen om 1 prosent av BNP i offentlig finansiert forskning, ligger den privat finansierte delen enda lengre etter. Begge må opp.

– Da var det kanskje ikke så lurt å kutte i SkatteFunn-ordningen, som nettopp skulle stimulere bedriftene til å forske mer?

– Innstrammingen kom fordi det ikke var noen beløpsgrenser på timesatsen for forskere som næringslivet kunne få fradrag for. Vi ønsker en dialog med næringslivet om hvilke virkemidler vi kan ta i bruk for å øke innsatsen. Om det eneste svaret næringslivet har er mer subsidier fra staten, synes jeg det er en ganske defensiv holdning, sier Maurseth.

– Jeg er uenig med dem som bruker OECD-rapporten som argument for lavere forskningsinnsats, sier statssekretær Per Botolf Maurseth. (Foto: KD)

Av Jan Zahl

Kvinneleg Harvard-rektor

USA: Harvard har eksistert i snart 371 år, men først no har universitetet fått ei kvinne som rektor, melder The Guardian. Historikaren Drew Gilpin Faust etterfylgde nyleg Larry Summers. Den same Summers var tidligare i hardt vær for ytringar om at kvinner genetisk sett er dårlegare utsuta for naturvitenskap enn menn.

Faust er utdanna ved Concord Academy i Massachusetts og ved Bryn Mawr, eit reint kvinneuniversitet som har uteksaminert mange prominente kvinner. Ho er den fyrste Harvard-rektoren sidan 1600-talet som ikkje har ein eigen grad frå Harvard.

Nye finske universitet

Finland: Kva økonomisk og administrativ stilling skal universiteta ha? Ei utgreiing med framlegg om å lausrive universiteta frå staten er nyleg lagt fram, melder det svenske Högskuleverket. Utgreiinga inneholder vidare to alternative framlegg til styresamansetnad – med eksternt eller internt fleirtal. Når det gjeld styreleiar, finst det òg to alternativ: ein av dei eksterne styrerrepresentantane eller rektor.

Britisk kvinnedomianans

Storbritannia: Mennene kjem til å få det vanskeleg i konkurransen på arbeidsmarknaden i framtida, åtvarar representantar for regjeringa. Kjønnsskilnaden i høgare utdanning er aukande, melder The Guardian. I fjor var det 22 500 fleire unge kvinner enn menn som kom inn på høgare utdanning, og 57 prosent av dei som studerer på lågare nivå er kvinner. Sjølv Hefce, den statlege organisasjonen som fordeler pengar til universiteta, har uttrykt uro og sagt at ein bør greie ut årsakene til den låge mannsprosenten. Sjefen i Hefce, David Eastwood, har sagt: "The wider worry is that if we are not careful we are going to arrive at a position where young lads are alienated, they are underskilled and, given everything we say about the nature of the knowledge economy and the premium that will be placed on graduate skills, they will find themselves disadvantaged in the labour market."

Satsing i Kina

Det kinesiske utdanningsdepartementet skal bruke tilsvarende to milliardar norske kroner på å forbetre kvaliteten i grunntroppa, melder nettstaden chinapost.com. Arbeidet skal gå over fire år. Pengane skal gå til å justere fagstrukturen, forbetre utdanningsprogram og læremateriale, samt å forbetre lærarkapasiteten. Prosjektet skal finansiere "innovative experimental projects" for 15 000 studentar og løne 500 særskilt framståande lærarar kvart år. Talet på studentar har vorte tredobla sidan 1998, og det finst i dag 23 millionar studentar. Ekspertar meiner at den raske ekspansjonen har ført til eit kvalitetsfall i utdanninga. Undervisingsmetodane er forelda, finansieringa er for snau og det er vanskeleg å få arbeid etterpå.

India treng fleire universitet

Indisk høgare utdanning går gjennom ei stille og djuptgående krise. Dette er konklusjonen i ein rapport frå den føderale rådgjevande organisasjonen National Knowledge Commission, melder det svenske Høgskoleverket. Berre sju prosent av dei unge tek høgare utdanning, eller halvparten av gjennomsnittet i Asia. Dette er for lite i forhold til behova. Store delar av folket har ikkje tilgang til høgare utdanning. Rapporten etterlyser ei grundig reform som let fleire studere, samtidig som ein held opp det akademiske nivået. Det vil blant anna krevje ei kraftig utbygging av universitet, frå 350 i dag til 1500 i 2015 og 50 "nasjonale universitet" som skal gje utdanning av særskilt høg kvalitet.

Kamp mot korruption

Russland: Korruption har vorte eit stadig større problem i russisk høgare utdanning. Søkjarar vert ofte kravde for pengar for å verte tekne opp, og studentar vitnar om at det førekjem betaling for gode karakterar. Kritikarar meiner at dette går ut over kvaliteten på den russiske utdanningssystemet, som alt er pressa av pengemangel og låge løner. Det russiske parlamentet, dumaen, vedtok nyleg å innføre ei nasjonal prøve for avgangselevar frå vidaregåande skule, tilsvarande SAT i USA, melder nettstaden themoscowtimes.com. Prøva har vorte brukt i nokre år i dei fleste regionane i Russland og skal verte obligatorisk frå og med 2009. Vladimir Yefimov i duma-komiteen for utdanning og forsking seier at prøva skal gjere opptaka meir objektive. Ekspertar åtvarar likevel mot at prova i seg sjølv ikkje kjem til å vere nok for å kome problemet med muting til livs. Dei meiner at høgare løner for fagleg og administrativt tilsette òg er nødvendig.

Feigest i landet

Få av de 114 professorene ved Universitetet i Stavanger (UiS) delta aktivt i den norske samfunnsdebatten. - De er de feigeste professorene i landet, mener statsviter Svein Tuastad ifølge Hugin. Bare tre av landets 100 mest siterte professorar var fra UiS i en rangering Morgenbladet gjorde i januar. De sjekket riktig nok bare de 160 professorene de antok ville score høyest. Hugin har foretatt en egen, kvalitativ undersøkelse blant UiS' 114 professorar, og mest aktiv som kilde og debattant er - som i Morgenbladet - Wenche Frølich. - Jeg har aldri trengt å ta kontakt med pressemannen, men de ringer meg nesten hver dag, sier professoren i mat- og ernæringsvitenskap. Hun ble nummer 51 på Morgenbladets liste, og havnet øverst på Hugins liste over professorer ved UiS som oftest uttaler seg i media. Hugins undersøkelse viser at 54 av UiS sine 114 professorer enten har deltatt med debattinnlegg eller er brukt som kilde i 2006.

Kunstnerisk utviklingsarbeid

- Helt urealistisk med tellekanter

Kunsthøgskolene passer ikke inn i tellekantbudsjettene. Et ekspertutvalg konkluderer med at det er umulig å sammenligne epler og pærer på kunstfeltet.

Arbeidet med å finne indikatorer på kunstnerisk utviklingsarbeid har strandet, etter at en tung arbeidsgruppe med representanter fra hele sektoren har levert sin rapport. Utvalget har analysert alle indikatorer på forskning og formidling som er formalisert i universitets- og høgskolesektoren, i tillegg til å søke etter nye. Leder Harald Jørgensen konkluderer med at oppgaven ikke lar seg løse.

- Det finnes ingen systemer i dag, og det er helt urealistisk å tro at man skal finne systemer som skaffer den kvalitetsvurderingen av kunstnerisk utviklingsarbeid som man er

Utvalget spør retorisk om en "jazzkonsert med bare selvskrevert musikk vektes mer enn en konsert med standardlåter. Hva med en gjenopptatt ballett i Den Norske Opera i forhold til et nyskapt ballettverk på en ny arena? (Foto: NTNU Info)

Fakta

Tellekanter i kunst

- Et utvalg bestående av Per Dahl, Karl Otto Ellefsen, Harry Guttormsen, Cathrine Hansen, Harald Jørgensen (leder), Nina Malterud og Håkon Stødle har forsøkt å finne indikatorer som kan få kunstuddanningen inn i den resultatbaserte omfordelingen av midler fra regjeringen.
- Utvalget konkluderer med at det ikke finnes noen brukbare indikatorer på personlig produksjon av kunstnerisk utviklingsarbeid.
- Over 500 årsverk har kunstnerisk kompetanse som kvalifikasjonsgrunnlag i kunstutdanningen i Norge.
- Utvalget har laget en definisjon av kunstnerisk utviklingsarbeid:
- Kunstnerisk utviklingsarbeid dekker kunstneriske prosesser som fører fram til et offentlig tilgjengelig kunstnerisk produkt. I denne virksomheten kan det også inngå en eksplisitt refleksjon rundt utviklingen og presentasjonen av kunstproduktet.

ute etter, sier Jørgensen. Den tidligere rektoren ved Norges Musikkhøgskole viser til at ein stor del av det kunstneriske utviklingsarbeidet er av en flyktig karakter, som for eksempel framføringer av musikk. Slikt arbeid mangler etterprøvbar data.

- Hadde vi utelukkende hatt å gjøre med verk som malerier eller komposisjoner, ville saken stilt seg annerledes, sier Jørgensen.

Forvirring

Problemene med tellekanter begynner ved registrering av verk og framføringer. Fridarkivet har ikke noen klar definisjon verken av kunstnerisk produksjon, formidling eller kunstnerisk virksomhet.

- Kunstsiden har stort mangfold, stor forvirring og dårlig begrepsbruk rundt kategoriene og måten man samler data på. Dette rammer både departementet og storsamfunnets informasjonsbehov, sier Jørgensen.

Det er en nesten umulig oppgave å operasjonalisere indikatorer ut fra dagens mangelfulle registreringer, ifølge utvalget. De få relevante tidsskriftene som finnes, er for det meste hybride tidsskrifter uten fagfellevurdering, mens data fra konkret prosjekter bygger på fritekst. Definisjon av enheter er også et problem innenfor kategoriene. Utvalget spor retorisk om en "jazzkonsert med bare selvskrevert musikk vektes mer enn en konsert med standardlåter. Hva med en gjenopptatt ballett i Den Norske Opera i forhold til et nyskapt ballettverk på en ny arena?"

I tillegg til problemene med registrering og operasjonalisering kommer mangel på etterprøvbar data.

- Vi har ingenting prinsipielt imot at kunstnerisk utviklingsarbeid skal inn i den resultatbaserte finansieringsmodellen, og vi gjorde det vi kunne for å se om det var mulig, sier Harald Jørgensen.

Foreslår prosjektmidler

I mangel av brukbare indikatorer foreslår utvalget å ta i bruk departementets stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid for å måle produksjon av kunstnerisk arbeid. For det andre vil utvalget innføre prosjektmidler som dernest kan bli resultatmål i en tildelingsordning.

- Kunstfeltet som et lovbestemt felt har ingen andre steder å gå enn til institusjonsbevilgningen, mens forskningen har forskningsrådet og EU. Får vi i gang en finansiering av en viss størrelse, kan dette benyttes som en indikator, sier Jørgensen. Han viser til at Sverige har et finansieringsorgan for kunstnerisk utviklingsarbeid - det såkalte Vetenskapsrådet - som tilsvarer Forskningsrådets rolle for forskningen i Norge.

Forskerrekruttering

Djupedal får pensjonsboom i fanget

Fersk NIFU STEP-rapport spår forskermangel om få år. Over 50 prosent av norske professorer er over 55 år. Samtidig har Djupedals hvileskjær gitt et etterslep på minst 800 doktorgradsstipendiater.

Behovet for kandidater med doktorgad er i sterkt vekst både i og utenfor akademiet, fastslår NIFU STEP, som nylig ferdigstilte sin rapport om forskerrekruttering i Norge. Rapporten påviser en rekke alarmerende forhold på personalsiden i norsk forskning. I perioden 2001-2007 har det hvert år vært et udekket behov på 100 doktorer per år. I år forventes behovet å passere 800 personer, samtidig som regjeringen har vedtatt nullvekst, fastslår NIFU STEP. Bare i forhold til sin egen utvistede opptrappingsplan sliter regjeringen med et etterslep på 660 personer med doktorgad.

Mer enn 50 prosent av alle professorer på alle fagområder er over 55 år gamle, samtidig som underskuddet på doktorgradsstipendiater er stigende. Næringslivets har en negativ vekst i forskerutdanning på over 1200 personer siden 2001, samtidig som en økende andel av doktorgradsstipendiaterne går til en jobb i næringslivet etter disputas.

Kritiserer FoU-mål

I tillegg til å tegne et broket bilde av forskerrekrutteringen i Norge, gjør NIFU STEP kort prosess med målet om at norske FoU-utgifter skal utgjøre tre prosent av bruttopsjonalproduktet innen 2010. Dette målet har nærmest sammenheng med behovet for nye forskere, spesielt i UH-sektoren. Med dagens utvikling ligger FoU-ressursene i 2007 "vesentlig under hva som behøves for å nå det ambisiøse målet..." skriver forskerne i rapporten.

Noen drahjelp fra næringslivet får regjeringen ikke. Rapporten forutsetter tilnærmet

nullvekst hva gjelder den private finansieringen av FoU.

Djupedal positiv

Kunnskapsminister Øystein Djupedal sier at den foreliggende rapporten vil være underlagsmateriale for regjeringens lenge varslede statusoppgjør for opptrappingen av stipendiater. Foran regjeringens budsjettkonferanse på Thorbjørnrud i mars er kunnskapsministeren svært positiv til å satse på forskerrekruttering, uten at han vil kommentere dimensjoneringen.

- I Soria Moria-erklæringen heter det at "Vårt mål er at Norge skal bli en av de ledende, innovative, dynamiske og kunnskapsbaserte økonomier i verden innenfor de områder hvor vi har fortrinn." Derfor er det også nødvendig med økte investeringer i forskning. Et vesentlig virkemiddel for at økt forskning skal bli mulig er også å øke omfanget av forskerutdanningen, skriver Djupedal i en e-post til Forskerforum.

Tror det ikke

Opposisjonen på Stortinget er ikke overrasket over funnene i NIFU STEPs rapport om forskerrekruttering. Venstres forskningspolitiske taltsmann Odd Einar Dorum sier at etterslepet i forskerutdanningen er et resultat av systematisk nedprioritering av hele sektoren fra regjeringens side. Derfor har han vanskelig for å tro at regjeringen vil satse sterkere på rekruttering til forskning neste år.

- I sitt første budsjett reduserte regjerin-

Fakta

Forskerrekruttering

NIFU STEP publiserte 26. januar en status over rekrutteringsituasjonen i norsk FoU-virksomhet. Blant funnene er:

- Underskudd på 660 doktorgradsstipendiater i forhold til Stortingets opptrappingsplan
- Akkumulert underskudd på 800 doktorer i forhold til behovet i Norge
- Antall disputaser økte fra 602 i 1995 til 855 i 2005
- Næringslivet har en nedgang på 1200 forskerutdannede fra 2001 til 2005
- Antall postdoktorer har økt fra 2608 i 1997 til 3823 i 2005
- Halvparten av alle professorer er over 55 år gamle

Rapporten er utført av Hebe Gunnes, Terje Næss, Aris Kaloudis og Bo Sarpebakken i NIFU STEP, samt ved bidrag fra Sverige.

gen gaveforsterkningsordningen, så valgte de å ikke gjøre noe i sitt andre år, og så er det nullvekst i antallet stipendiater. Når det gjelder Djupedal, er jeg kommet til det punkt at jeg tror det ikke før jeg får se det, kommenterer Dørum.

Rektor ved Universitetet i Tromsø Jarle Aarbakk er sjokkert over tallene som viser at halvparten av alle norske professorer er 55 år eller eldre. Han er dessuten tilfreds med at behovet for doktorgader er dokumentert.

- Vi står foran en tiltrengt opptrapping i 2008-budsjettet, sier Aarbakk.

Av Andreas Høy Knudsen

Norge mangler 800 personer med doktorgad. Takket være lav FoU-vekst – ellers ville underskuddet vært enda større, ifølge NIFU STEP-rapport. Her fra doktorpromosjon ved NTNU 23. mai 2003. (Foto: NTNU Info)

Enklere utenlandsk utdanning

Et utvalg nedsatt av Kunnskapsdepartementet foreslår å opprette et nasjonalt informasjonssenter for godkjennning av utdanning fra utlandet. Utvalget har utredet problemstillinger knyttet til systemet for godkjønning og godskriving av høyere utdanning i Norge, og foreslår en rekke tiltak som kan gjøre saksbehandlingen av søknader om godkjønning av utenlandsk utdanning enklere, raskere og mer brukvennlig. Denne målsettingen står også omtalt i Soria Mora-erklæringen. Utvalget som ble oppnevnt 1. april 2006, har vært ledet av Knut Brautaset ved Høgskolen i Agder.

Vil forby niqab

Statsråden ber skoler på alle nivåer om å forby hodeplagget niqab, som dekker hele ansiktet bortsett fra øynene, og som brukes av noen muslimske kvinner, ifølge NRK. Djupedal vil ikke lovfeste forbudet, men sier skolene må sørge for at plagget ikke blir brukt i undervisningssituasjoner. Grunnskolene i Oslo innførte niqab-forbud i fjor. Det har imidlertid hersket tvil om dette forbudet er lovlige, og saken ligger fortsatt til vurdering på justisministerens bord. Det forhindrer likevel ikke Djupedal i å gå ut med oppfordringen om å innføre forbudet over hele landet og i alle ledd.

Gratisprinsippet utfordres

NTNU har inngått avtale med fire europeiske universiteter om opprettelse av et nytt felles studieprogram. Men avtalen forutsetter skolepenger, og studentene i NTNU-styret reagerer sterkt, skriver Underdusken. Stridens eple er et nytt toårig Erasmus Mundus fellesgradsprogram, Master of Science in Coastal and Marine Engineering and Management, som skal opprettes i samarbeid med University of Delft, University of Catalonia (Barcelona), City University (London) og University of Southampton. Haken er at konsortiet har vedtatt "tuition fee", altså skolepenger, for programmet i størrelsesorden 4000 euro for studenter utenfor EU/EØS, og 2000 euro for studenter fra EU/EØS.

Nordisk allianse

NTNU og fire andre tekniske universitet i Norden går sammen i alliansen Nordic Five Tech Tech (N5T), melder ntnu.no. – Dette vil bli av stor betydning for å nå vår målsetting om å bli internasjonal fremragende, sier NTNU-rektor Torbjørn Digernes.

N5T er en strategisk allianse som består av fem ledende tekniske universiteter i Norden. Et bredere og kvalitativt bedre utdanningstilbod, økt forskningssamarbeid, styrket internasjonal posisjonering og et tettere næringslivssamarbeid er målet for alliansen. I tillegg til NTNU deltar Royal Institute of Technology i Stockholm, Technical University of Denmark i Lyngby, Chalmers University of Technology i Göteborg og Helsinki University of Technology.

Høgre-minister Kristin Clemet gjorde eit imponerande arbeid internasjonal, mens SV-minister Øystein Djupedal verkar uengasjert i internasjonale spørsmål, hevdast det frå forskarhald. Her frå ministerskiftet. (Foto: Scanpix)

Globalisering

Djupedal lite synleg

Kristin Clemet sette dagsorden i debatten om globalisering og kunnskap. Øystein Djupedal ser ut til å mangle engasjement. Kraftig kritikk frå forskarhald av det internasjonale arbeidet til SV-statsråd.

Det hevdar førsteamanuensis ved Institutt for administrasjons- og organisasjonsvitenskap på Universitetet i Bergen (UiB), Tor Halvorsen.

– Eg er ikkje samd i alt ho gjorde, men Kristin Clemet gjorde eit imponerande arbeid internasjonalt og sette i gang mange viktige

debattar då ho var statsråd. Ho var med på å gjere Noreg til ein viktig aktør i internasjonal forskings- og utdanningspolitikk. I den noverande regjeringa er dette engasjementet lite synleg. Det gjeld særleg der ein hadde venta det mest; i arbeidet med å rette opp den globale skeivfordelinga av kunnskap, seier Halvorsen til Forskerforum.

– Eg etterlyser engasjement frå kunnskapsministeren, at han faktisk går ut og seier noko om utviklinga av det globale kunnskapssystemet basert på ein alternativ politikk.

Halvorsen har saman med Reidun Faye skrive delrapporten om internasjonalisering i evalueringa av kvalitetsreforma, som nyleg vart lagt fram. Han viser at haldninga til internasjonalisering ved norske utdannings- og forskningsinstitusjonar er dramatisk endra siste åra. For leiinga ved institusjonane er internasjonalisering no eit verktøy i kampen om merksem og ressursar i ein internasjonal marknad. Det påverkar vala som blir gjort.

– Vi manglar ein debatt om kva konsekvensar dette kan få. Kva skjer til dømes når institusjonar blindt tilpassar seg nye publikasjonskrav og trur at dette automatisk gir kvalitet?

Samarbeid med institusjonar i fattige land gjev lite avkastning i dagens konkurranseregime, meiner Tor Halvorsen. (Foto: Ingar Myking)

- Farleg spiral

Halvorsen er mest uroa over statusen for samarbeid med land i sør:

- Førestellinga om eit hierarki av tidsskrift skaper mindre rom for intak av kunnskap som nord/sør-samarbeid representerer. Ho forsterkar ulikskapar og hindrar mangfald, seier han.

- Noreg har stolte tradisjonar i utviklingsforskinga og er saman med dei andre nordiske landa føregangsland når det gjeld forskings- og utdanningssamarbeid med fattige land. Men kvantitative mål på kvalitet, som siteringar i prestisjetunge tidsskrift og rankinglister bygger i dag opp om eit konkurranseregime der samarbeid med institusjonar i fattige land gir lite avkastning, seier Halvorsen og held fram:

- Indikatorane, eller måleindeksane, som blir bygde opp for kvalitet gjennom Verdsbanken og OECD, kombinert med fokus på privatisering, har fleire konsekvensar. For det første vil vi i nord ikkje få bygd opp kvaliteteskriterium som gjer det mogleg å samarbeide med land i sør. For det andre hindrar dette oppbygginga av forsking i sør. Det siste forsterkar hjerneflukta frå fattige land. Vi er ikke i ein farleg spiral.

Halvorsen understrekar at han ikkje er imot konkurranse i seg sjølv.

- Vi må konkurrere, men ikkje slik at konkuransen bryt med dei samarbeida vi ønskjer oss og som kan gi viktige problemstillingar og kontekstar i forskinga. Det er også eit poeng at studentane får erfaring med ei anna verd enn den vestlege.

Europeisering

Halvorsen registrerer at interessa for forskings- og utdanningssamarbeid med utviklingsland er svært stor i Noreg. Samstundes har internasjonalisering i aukande grad blitt synonymt med europeisk samarbeid.

- Ein må spørje om den voldsomme sattinga på europeisering står i fare for å overskugge nord/sør-samarbeidet. Vi bør passe oss for å bli del av ein europeisk strategi som byggjer opp under hjerneflukta frå fattige land. I dag er det offisiell politikk i EU å rekruttere kvalifiserte arbeidstakarar frå ikkje-europeiske land, for eksempel i Afrika, seier Halvorsen.

Noreg bør i staden arbeide for å motverke denne trenden, meiner han:

- Universiteta kunne hatt ei mykke større rolle i utviklingsarbeidet enn dei har i dag.

Halvorsen håpar regjeringa støttar opp om UNESCO sin posisjon i den globale forskings- og utdanningspolitikken, som på mange måtar står i opposisjon til Verdsbanken og OECD sine strategiar.

- Eg hadde forventa ei sterkare orientering og satsing på UNESCO, særleg når det gjeld sektoren for høgare utdanning, seier han.

Av Njord V. Svendsen

- Vi er ein viktig aktør

- Globale forskings- og utdanningsspørsmål har høg prioritet i regjeringa, seier kunnskapsminister Øystein Djupedal.

- Det er mogleg arbeidet som blir lagt ned på dette området ikkje skaper dei store overskriftene, men eg kan forsikre Tor Halvorsen om at Noreg er ein viktig aktør i internasjonal forskings- og utdanningspolitikk. Det ser vi tydeleg når vi tar kontakt med utdanningssdepartementa i andre land. Eg har tatt mange initiativ, til dømes overfor USA, Canada og Sør-Afrika og får stadig førespurnader frå land som ønskjer samarbeid, seier Djupedal til Forskerforum.

Kunnskapsministeren meiner dette viser at Noreg arbeider aktivt for å få til mellomstatlege løysingar som kan sikre global tilgang til utdanning og verne kvaliteten på internasjonale utdanningstilbod.

Djupedal peikar vidare på at han tok opp fleire viktige internasjonale utdanningssa-

ker under formannskapet sitt i Nordisk ministerråd:

- Særleg fornøgd er eg med at vi medverka til drøfting av korleis Europa kan opne seg mot det globale kunnskapsnettet utover vår verdsdel. Vi leia også arbeidet med Bologna-prosessen i 2006, og eg meiner den globale dimensjonen der har fått eit avgjerande løft i vår regjeringsperiode.

Kunnskapsministeren meiner Halvorsen overser at regjeringa tidleg gjekk ut i WTO og gjorde det klart at Noreg ikkje ville ta opp utdanningsspørsmål til forhandling med utviklingsland under GATS.

- Vi trekte dei utspela som alt var gjort. Det er nettopp fordi vi vil medverke til at vi får eit globalt kunnskapssystem basert på ein alternativ politikk til den marknadsorienterte tilnærminga, seier Djupedal som forsikrar om at UNESCO står høgt på agendaen i departementet.

Av Njord V. Svendsen

Nytt nordisk senter i Sør-Afrika

Fleire nordiske universitet går saman med afrikanske for å utvikle forskings-samarbeidet.

I januar opna The Southern African - Nordic Centre (SANC) ved University of the Western Cape (UWC) i Cape Town.

- Vi ønskjer å legge til rette for at vi kan få større nytte av det bilaterale samarbeidet som alt eksisterer mellom forskarar i Norden og i det sørlege Afrika. Gjennom senteret vil vi legge til rette for multilateralt samarbeid og styrke kontakten mellom forskarar og institusjonane, seier utdanningsdirektør ved Universitetet i Bergen (UiB), Mette Myrmell Tørissen.

UiB og UWC har stått i spissen for etableringa av senteret. Førebels er seks andre universitet involvert i senteret. Frå Norden er universiteta i Uppsala og Aarhus og Turku/Åbo med. Frå sørlege Afrika er University of Malawi, University of Namibia og University of Zambia engasjert.

- Mange andre har vist interesse, og vi reknar med fleire blir med etterkvar, seier Tørissen.

SANC skal ifølgje vedtekten føre vidare det djupe tillitsforholdet som dei to regionane har bygt opp gjennom mange år. Gjennom samarbeidet med base i Cape Town skal vik-

tige diskusjonar om til dømes globalisering, hjerneflukt og utvikling få ein lengre tidshorisont enn det bilaterale prosjekt kan romme.

6.-8. desember går den første årskonferansen av stabelen i Cape Town under tittelen "Higher Education, Research and Development: Shifting Challenges and Opportunities".

Av Njord V. Svendsen

University of the Western Cape (UWC) i Cape Town. Med base i Cape Town skal viktige diskusjonar om til dømes globalisering, hjerneflukt og utvikling få ein lengre tidshorisont enn det bilaterale prosjekt kan romme. (Foto: UWC)

Likestilling

16 prosent kvinnelege dekanar

Berre 16 prosent av dei tilsette dekanane ved norske universitet er kvinner. Situasjonen er uakseptabel, meiner generalsekretær Kari Kjenndalen i Forskerforbundet.

Under debatten om likestilling i akademia den seinaste tida har det vore mykje fokus på den låge prosenten av kvinner blant norske professorar. Men tal frå Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) syner at det står endå dårlegare til på leiarnivå. Medan 17 prosent av professorane ved norske universitet i 2005 var kvinner, var det tilsvarende talet blant tilsette dekanar på 15,8 prosent. For instituttleiarar ligg tilsvarende tal på 22,4 prosent. Det vil seie at det er menn som

Fakta

Kjønnsbalanse ved norske universitet (2005)

- 15,8 prosent av tilsette dekanar er kvinner.
- 22,4 prosent av tilsette instituttleiarar er kvinner.
- 17,3 prosent av professorane er kvinner.
- 32,5 prosent av fyrsteamanuensane er kvinner.

Kjelde: NSD

sit med makta ved dei fleste avdelingane på universiteta.

– Tilhøva ved enkelte universitet i dag er uakseptabel, seier generalsekretær Kari Kjenndalen i Forskerforbundet.

Signaleffekt

Ho meiner den låge kvinneprosenten blant tilsette dekanar både illustrerer og forsterkar den skeive kjønnsfordelinga blant vitskaplege stillingar generelt.

– Denne situasjonen gjev svært uheldige signal til dei blant den yngre generasjonen som kanskje kunne tenkje seg ein karriere i desse institusjonane. Det å ha kvinnelege leiarar betyr noko som førebilete i forhold til å rekruttere kvinner inn i fagmiljøet, seier ho, og meiner universitata ikkje har teke likestilling

linga alvorleg nok.

– Universiteta har så langt openbert ikkje tenkt på likestilling i faglege leiarstillingar på same måte som ein til dømes har gjort i forvaltinga, der balanse mellom kjønna har vore eit uttalt mål, seier ho.

Forskerforbundet ser difor positivt på rapporten frå Komité for integreringstiltak – Kvinner i forskning (KiF), som vart lagt fram for Kunnskapsdepartementet i februar. Rapporten inneheld konkrete tilrådingar om tiltak for å betre kjønnsbalansen i universitets- og høgskulesektoren.

Må satsast alle stader

I rapporten "Kjønnsbalanse i akademia – gyldne muligheter" tek KiF-komiteen mellom anna til orde for å setje i gang eit treårig nasjonalt prosjekt for leiarutvikling i akademia. Føremålet skal vere å fremje leiarkompetanse som fører til likestilling samt å rekrut-

Trur pengar fremjar likestilling

Ved universiteta har ein tru på at økonomiske insentiv kan betre kjønnsbalansen blant dei tilsette.

Komité for integreringstiltak – Kvinner i forskning har bede Kunnskapsdepartementet om å vurdere økonomisk premierung av institusjonar som tilset kvinner i fyrsteamanuensisstilling eller i professorat.

– Dette er eit konstruktivt forslag, meiner Svandis Benediktsdóttir, som er likestillingsansvarleg ved NTNU.

– It's all about money, og det som får pengar får også åtgauum, så dette er den beste måten å få eit meir aktivt likestillingsarbeid.

Benediktsdóttir seier ho snakkar av erfaring, og syner til at NTNU var eit av dei første universiteta som la ned store pengar i likestillingsbudsjettet.

– I 2005 fekk vi tidobla det tidlegare likestillingsbudsjettet vårt og sette av 3,3 millionar til likestillingstiltak som kvinnelege stipendiat, mentorprogram for kvinner, kvalifiseringsstipend for å få kvinner inn i fyrsteamanuensisstillingar og startpakke for kvinner i faste vitskaplege stillingar på mannsdominerte fagområde.

I følgje Benediktsdóttir har desse tiltaka vore steg i rett retning, men langt frå nok.

– Det syner seg at akademia ikkje har greidd å flytte kvinner oppover i systemet med dei metodane vi har brukt til no. Då må vi vere så kreative som mogleg når det gjeld å finne fleire løysingar på problemet, seier ho.

Kan løfte debatten

Ved Universitet i Oslo vart det allereie i 2005 innført ei ordning med økonomisk likestillingsinsentiv for institutta.

– Dette er ei fin og symbolsk ordning, men per i dag går det for få midlar gjennom denne modellen til at han har særskild effekt, seier likestillingsrådgjevar Anna Lorentzen.

Ho meiner dei økonomiske tiltaka som KiF-komiteen skisserer, illustrerer kor alvorleg situasjonen i dag er.

– Det må større haldnings- og kulturendringar til for å snu dei skeive fordelingane i dag, men det vil heilt klart hjelpe å få likestilling integrert i plan- og budsjettarbeidet, seier ho.

Det same trur rektor Sigmund Grønmo ved

Ved universiteta har ein tru på at økonomiske insentiv kan betre kjønnsbalansen blant dei tilsette.
(Foto: EU)

NTNU var eit av dei fyrste universiteta som la ned store pengar i likestillingsbudsjettet.

– It's all about money, og det som får pengar får også åtgauum, seier likestillingsansvarleg ved NTNU, Svandis Benediktsdóttir.
(Foto: NTNU)

tere kvinner til akademiske leiarstillingar. Eit av dei mest omtalte framlegga frå komiteen går likevel på økonomisk premierung av institusjonar som tilsett kvinner i fyrsteamanuensisstillingar eller i professorat.

- Dersom økonomisk godgjersle er vegen å gå, burde ikkje dette også gjelde for dei akademiske leiarstillingane, der kvinneprosenten er endå lågare?

- Det eine utelukkar ikkje det andre. Mange leiarstillingar vert rekrytert frå professornivå, så det må satsast begge stader, seier Kjenndalen.

- Kjem Forsker forbundet til å gjere noko med denne saka?

- Ja, vi har sett likestilling høgt opp på dagsordenen og skal drøfte kva tiltak vi ønskjer å prioritere på styremøtet i slutten av februar. Her kjem vi også til å sjå på tilrådiniane frå KiF-komiteen.

Av Eva Aalberg Undheim

- Universiteta har så langt openbert ikkje tenkt på likestilling i faglege leiarstillingar på same måte som ein til dømes har gjort i forvaltinga, der balanse mellom kjønna har vore eit uttalt mål, seier Kari Kjenndalen. (Foto: Ingar Myking)

Universitetet i Bergen.

- Vi kan jo sjølv sagt diskutere kor vidt vi bør ha eit slikt system for økonomisk godgjersle som det vi har i dag, men når vi no først har det, så bør dette absolutt brukast i likestillingsarbeidet også, seier han.

Ved Universitetet i Bergen har Grønmo sjølv nettopp vore med å vedteke ein handlingsplan, der økonomiske likestillingsinsentiv er eitt av verkemidla som skal prøvast ut. I følgje rektoren har ein enn så lenge ingen prov for at slike insentiv vil føre fram, men han er optimistisk.

- Og skulle det bli snakk om ein kjønnsbonus på 500 000 kroner, slik KiF-utvalet føreslår, er det heilt klart at dette vil ha effekt, seier han.

Kjem ikkje utanom

Forslaget om økonomiske likestillingsinsentiv vert teke vel i mot også ved Universitetet i Stavanger.

- Vi har ikkje diskutert rapporten i detalj her ved universitetet enno, men vi er i utgangspunktet positivt innstilte til dei fleste tiltak som er føreslått for å få opp talet på kvinner, særskild blant fyrsteamanuensisstillingar og professorat, seier prorektor Inge Særheim.

Universitetet i Stavanger har ikkje sjølv gjeve økonomiske bonusar til institutta som tilsett kvinner i vitaklege stillingar, men har sett i verk fleire andre tiltak for å fremje likestilling.

- Vi har mellom anna opprettet eigne professorstipend og fullføringsstipend for arbeid med doktorgrad for kvinner og gjort fleire tiltak for å kvalitetssikre tilsetningsprosessane ved universitetet, seier Særheim og syner til at

talet på kvinnelege professorar og fyrsteamanuensisar har gått opp år for år dei siste tre åra.

- Men det går jo ikkje akkurat fort, så vi bør nok ta i bruk fleire tiltak i tida framover der som vi skal greie å få balanse mellom kjønna. Og eg trur ikkje vi kjem utanom økonomiske verkemiddel, seier han.

Av Eva Aalberg Undheim

Fakta

Pengar for likestilling

- I februar la Komité for integreringstiltak - kvinner i forskning, fram sluttrapporten sin for Kunnskapsdepartementet. Komiteen foreslår fleire tiltak som kan betre kjønnsbalansen i høgare utdanning.
 - Eit av dei mest sentrale forslaga går ut på å stimulere institusjonane til å tilsette kvinner i faste vitaklege stillingar ved bruk av økonomiske insentiv.
 - Framlegg om å setje i gang eit treårig nasjonalt prosjekt for utvikling av akademisk leiarskap i eit likestillingsperspektiv.
 - Kunnskapsdepartementet vert bede om å følgje opp spørsmålet til Norges forskningsråd om ei evaluering av kva konsekvensar Kvalitetsreformen har hatt for ulike likestillingsmål i UoH-sektoren.
 - Komiteen foreslår å vidareføre ein nasjonal komité for likestilling i UoH-sektoren med mandat og finansiering frå departementet.
- Kjelde: KiF-komiteen.

Opptaksprøver i Vietnam

Stadig fleire land opprettar sentrale, obligatoriske opptaksprøver for søkerar til høgare utdanning. Det er og tilfellet i Vietnam, melder nettstaden vietnamnews.vnagency.com. Tidlegare har studentar med gode karakterar frå vidaregåande vore garanterte plass, men no kjem altså dette til å verte endra. Studentane må vise at dei klarar dei nasjonale krava som er under utforming. Prøva skal utførast sentralt og verte overvaka av ulike institusjonar for å gjere risikoene for ulik handsaming og fusk så liten som mogeleg.

Gir 100.000 per kvinne

Universitetet i Bergen vil blant annet gi instituttene 100 000 kroner for hver kvinne de ansetter, for å fremme likestilling, skriver BT. Dette er et av tiltakene i Universitetet i Bergens nye «Handlingsplan for bedre kjønnsbalanse» som ble vedtatt av Universitetsstyret torsdag 15. februar. Et annet såkalt motivasjonsmiddel er at institutter som ansetter kvinner i professor II-stillinger ifølge handlingsplanen skal få dekket 50 prosent av lønnsutgiftene fra UiB sentralt. I dag er 83 prosent av professorene ved UiB menn.

Millioner til eliteuniversiteter

Britiske eliteuniversiteter, blant dem Oxford og Cambridge, skal få mer i pengestøtte.

Filantropar og tidligere studenter skal oppmuntres til å gi mer i pengestøtte til universitetet gjennom en ny ordning, skriver avisen The Guardian. Planen går i hovedsak ut på at de britiske myndighetene skal gi en dollar for annenhver dollar som universitetene mottar i støtte fra andre givere.

Ny UiB-direktør

Kari Tove Elvbakken er ansatt som ny direktør ved Universitetet i Bergen, melder På Høyden.

- Elvbakken har solide kvalifikasjoner for universitetsdirektørstillingen, sier rektor Sigmund Grønmo.

- Jeg ser svært glad for den tilliten styret har vist, sier Elvbakken.

Hun kom fra stillingen som forskningsdirektør ved Stein Rokkan senter for flerfaglige samfunnssstudier (Rokkansenteret) og tiltrådte stillingen som universitetsdirektør 1. mars.

Elvbakken forsker på ernæring og helsepolitikk, og har vært tilknyttet – men aldri formelt ansatt ved – UiB siden 1992.

UiS publiserer mer

Universitetet i Stavanger har en økning på hele 40 prosent i publiseringspoeng i 2006 sammenlignet med 2005. Det viser de foreløpige tallene for vitenskapelig publisering, skriver uis.no.

- Dette er bra resultater og en kraftig vekst fra i fjor, sier rektor Ivar Langen ved UiS. UiS oppnådde i 2006 331,28 publiseringspoeng mot 232,7 i 2005. Selv om rektor Ivar Langen er meget fornøyd med resultatene for 2006, ser han ingen grunn til å hvile på laurbærerne:

Tyskland

Vil innføre tyske b-professorater

Tysklands Vitenskapsråd går inn for at 20 prosent av landets 40 000 professorer skal få nye stillinger som "undervisningsprofessorer."

– Dette vil svekke tysk forskning, mener professorer.

Det føderale tyske Vitenskapsrådet foreslår å opprette en ny type professorat for å skape 90 000 nye studieplasser i 2010. Professoratet skal danne en forlengelse av det allerede innførte juniorprofessoratet med tyngdepunkt på undervisning. Slik skal det frigjøre tid til forskningsproduktive professorer som kan heve Tysklands evne i den internasjonale konkurransen.

– Tyskland er det første landet vi kjenner til med en slik personalreform, sier Monique Fouilloux i Brüssel-baserte Education International, som organiserer undervisningsansatte i hele verden.

Lehrprofessur

Beslutningen om "Lehrprofessur" kom under rådets vintersesjon i slutten av januar og har utløst en frenetisk debatt i Tyskland, både om personalstrukturen og det humboldtske ideallet om forskningsbasert undervisning i universitets- og høgskolesystemet. Mer enn 165 000 personer er vitenskapelig og kunstfaglig ansatte i den tyske universitets- og høgskolesektoren. Av disse er 23 500 universitetsprofessorer. De deler sin tid minimum 50/50 til fordel for forskning, med krav om å undervise minst åtte timer per uke i gjennomsnitt per semester. Dette tallet kalles "semester-uketimer" og er etter Vitenskapsrådets oppfatning for lavt. Vitenskapsrådet vil utvide undervisningsplikten for de nye Lehrprofessorene til 12 semester-uketimer pluss forberedelse, slik at det står igjen omtrent en tredjedel av arbeidstiden til forskning.

– Andelen undervisningsbaserte oppgaver skal ligge på omtrent to tredjedeler av tidsbudsjettet for det nye professoratet, mens 30 prosent av tiden skal være tilgjengelig for forskning, sier professor Peter Strohschneider, som leder Vitenskapsrådet.

Villspor

I høst hadde Tysklands høgskoler og universiteter 1,35 millioner studenter. I 2010 vil antallet stige til nærmere halvannen million, blant annet fordi gymnasiet forkortes med ett skoleår og dermed sender ut doble avgangskull i et av årene. Samtidig viser offisielle undersøkelser at studiekvaliteten går ned, ikke minst fordi det går 200 studenter på hver professor.

– Hovedutfordringene våre er studiekapasitet og kvalitet på undervisningen, fastslår Strohschneider.

Deutsche Hochschulverband (DHV) raser over Vitenskapsrådets forslag, som ifølge DHV bryter den humboldtske tradisjon med forskningsbasert undervisning. Forbundet, som organiserer 22 000 vitenskapelig ansatte, mener at mer undervisning for forskningspersonell er feil vei å gå for å vinne i konkurransen.

internasjonalt, ifølge DHV.

– Innføring av en ny professortype med tyngdepunkt på undervisning er et villspor. Bare undervisning som stadig fornyes gjennom forskning, er verdig universitetsundervisning, sier organisasjonens president Bernhard Kempen. Han understreker at undervisningsbyrden på åtte-ni semester-uketimer er over gjennomsnittet internasjonalt. Dette er en viktig grunn til at tysk forskning ikke er konkurransedyktig, ifølge DHV.

Beholder lønna

"Forskningsprofessorer" og "undervisningsprofessorer" vil få samme lønn dersom forbundsregjeringen vedtar Vitenskapsrådets forslag. Den tyske forskningsallmenningen har imidlertid liten tro på at lønnen kan sikre likeverdet mellom de kommende professortypene. Undervisning gir ingen kredit i en vitenskapelig karriere, noe som vil føre til at de minst dyktige forskerne i økende grad henvises til den nye professorstillingen. Ifølge DHV vil den foreslalte personalstrukturen devaluere undervisningen.

Vitenskapsrådet foreslår å opprette et formalisert system for kompetanseformidling – enten ved hver institusjon eller også på forbundsnivå. Påstanden er at undervisningen vil bli bedre enn før fordi unge vitenskapelig ansatte som har et juniorprofessorat med tyngdepunkt på undervisning, vil viderekvalifisere seg i den høyere undervisningsstillingen. Resultatet vil bli en systematisk bedre studiekvalitet.

– God undervisning spiller beklageligvis en

Fakta**Tysk personalreform**

Tysklands Vitenskapsråd foreslår å opprette et „Lehrprofessur“ ved siden av dagens professorat. Den nye stillingen skal utgjøre 20 prosent av Tysklands 38 500 professorstillingar. Kravet er to tredjedeler tid til undervisning og 30 prosent forskningstid. Læreprofessoratet skal imøtekommne behovet for 90 000 nye studieplasser i 2012-2015.

for liten rolle for ryktet til en professor, sier Vitenskapsrådets leder Strohschneider.

Ikke i Norge

Forskerforbundets leder Bjarne Hodne mener det er feil å omstrukturere vitenskapelig personale for å løse et ressursproblem med faste rammer.

– Sterk pågang av studenter og stor undervisningsbyrde på de ansatte løses ikke ved å ta bort forskningselementet for så å øke undervisningskomponenten i stillingene, sier Hodne. Han mener problemet må løses med tilførsel av nye ressurser på personalsiden. Dette er bakgrunnen for Forskerforbundets forslag om 1000 nye vitenskapelige stillinger i Norge for å sikre forskningstiden og den forskningsbaserte undervisningen.

– Veien som foreslås i Tyskland er ingen vei å gå for oss. Problemer av typen som er oppstått i Tyskland, er bedre tjent med en økonomisk løsning enn ved en type personaltiltak som på sikt svekker mulighetene til å følge opp institusjonenes overordnede målsettinger, sier Hodne.

Av Andreas Høy Knudsen

Tyskland vil øke skillet mellom forskning og undervisning gjennom å opprette et nytt professorat med tyngdepunkt på undervisning. I strid med humboldtske prinsipper, mener mange. (Foto: Per Anders Todal)

Eldre i akademia

Pensjonsrådgjeving som hobby

– Dersom skilnaden mellom løn og pensjon vert nesten ingenting, og ein trivast betre som pensjonist, er det eit godt alternativ å gå av med AFP, seier Egil Spangen, sjølvoppnemnd pensjonsrådgjevar ved UiO.

Spangen har fått ei spesiell rolle ved Mat.nat.-fakultetet, Universitetet i Oslo. Då han gjekk av som fakultetsdirektør ved same fakultet for ti år sidan, valde han pensjonsrådgjeving som hobby. Fysisk institutt tykte det var ein god idé å få avlastning på dette feltet, og Spangen fekk tildelt kontorplass.

– Det har vorte kjent at eg har greie på pensjon. Eg treffer folk i kantina og inviterer dei gjerne til ein prat. Vi diskuterer reglane og kva muligheter folk har ut frå situasjon og alder. I denne rolla slepp eg unna ”arbeidsgjevarens veg”. Eg prøver ikkje å påverke folk til å slutte, men å hjelpe folk til å finne ut kva som er best for dei. For meg er hovudsaka at folk får nok informasjon til å gjøre eit rett val, seier Spangen, som i år har ein spesiell avtale med fakultetet.

– Eg gjev informasjon om pensjonering til institutt og personar på ”min måte”, det vil seie utan arbeidsgjevaroppdrag. Fakultetet får oppfylt informasjonsplikta si for maks 30 000 kroner i året, seier Spangen.

Press om AFP?

Forskerforum skrev i nr. 1/07 om situasjonen for eldre tilsette ved Universitetet i Oslo. Live Rasmussen, hovudtillitsvald i Forskerforbundet ved UiO, kritiserte tendensar til at eldre tilsette vert pressa over i avtalefesta pensjon (AFP). AFP-ordninga gjev høve til å gå av frå ein er 62 år. Spangen meiner det ikkje er så mykje gale i biletet Rasmussen teiknar, men at det er noko sett på spissen.

– Det er viktig å vere lokal arbeidsgjevar med eit pressa budsjett, og det er forståeleg at ein også kan ynske seg fornying av arbeidsstokken. Men om det vert utøva press er eit definisjonsspørsmål, det kjenner vi frå Valla-saka. Den som meiner seg utsett for press, har retten til å definere det, seier Spangen, som understrekar at reglane er klare.

– Den enkelte bestemmer sjølv når ein vil gå av med pensjon. Arbeidsgjevaren har ikkje så mange rettar eller freistingar å kome med.

– Pengar betyr ein del for folk, men er sjeldan *avgjerande* for om ein skal gå av med pensjon, seier Egil Spangen. Han valde pensjonsrådgjeving som hobby då han sjølv vart pensjonist.

Delvis pensjonering

Kva råd gjev han så til dei som nærmar seg pensjonsalderen? Her er ei forenkla utgåve: Økonomisk sett bør høglønte arbeide minst til dei er 65. Låglønte tapar mindre på å gå av med AFP når dei er 62.

– Ein kan også søkje om delpensjon på 20 eller 40 prosent når ein er 62. Det er ei betre økonomisk løysing i og med at mesteparten av inn tekta framleis er vanleg løn, og pensjonen ligg ofte over 20 eller 40 prosent på grunn av utrekningsmåten. Elles er delpensjon det einaste punktet der arbeidsgjevaren har avgjerande makt: Dei kan seie nei. Men det gjer dei sjeldan, seier Spangen.

Han meiner delvis pensjonering er ei gunstig ordning for tilsette fram til den nye pensjonsordninga vert innført i 2010. Då vil det, etter alt å døme, i større grad løne seg å vere lengst mogeleg i jobb.

Lønsopprykks som gulrot

Spangen meiner det ikkje er uvanleg at arbeidsgjevaren freistar med lønsopprykks mot at folk pensjonerer seg:

– Lønsopprykks som langsiktig kompensasjon for nedgangen frå løn til pensjon gjev mange ei positiv kjensle når dei skal verte pensjonistar.

– *Er det ikkje uheldig å kople løn til avgang på denne måten?*

– Styresmaktene har ei målsetting om at folk skal vere lengst mogeleg i arbeidslivet, og eg trur ingen institusjonar lever betre opp til dette enn universiteta. Men slike avtalar vil seie at arbeidsgjevar og arbeidstakar allierer seg mot den offisielle politikken, og det kan ein stille spørsmål ved, seier Spangen.

Utformar eldrepolitikk

I personalpolitikken som er vedteken av UiO og arbeidstakarorganisasjonane, heiter det at arbeidet med å utforme ein ”livsfasepolitikk” skulle kome i gang i 2006. Forskerforum spurde rektor Geir Ellingsrud om kor denne politikken vert av.

– Arbeidet er rett rundt hjørnet. Vi har ikkje drøfta saka med arbeidstakarorganisasjonane enno, men det vil vi sjølv sagt gjøre, seier Ellingsrud. Han vil ikkje seie noko om kva ein slik politikk bør innehalde før arbeidet er i gang.

Av Kjetil A. Brottveit (tekst og foto)

Mindre publisert, mer sitert

Mannlige forskere utgir 40 prosent flere rapporter enn kvinnelige, men kvinnenes arbeid blir sitert mer av andre forskere, melder forskning.no. Et vurderingssystem som foretrekker kvantitet diskriminerer kvinner, konkluderer en internasjonal undersøkelse.

Til sammen 168 biologer og økologer fra britiske og australske universiteter, 39 kvinnelige og 129 mannlige, blei fulgt i den australske og new zealandiske undersøkelsen. Alle begynte karrieren tidlig på 1990-tallet med sine første utgitte rapporter i perioden 1990-1993.

Forskingstemaet fulgte utgivelsene fram til 2005, og fant at de mannlige biologene hadde utgitt nesten 40 prosent flere forskningsrapporter enn de kvinnelige.

Vil droppe muntlig språkeksamnen

Millionunderskudd fører til at Universitetet i Oslo vurderer å kutte ut muntlig eksamen for språkstudentene. Ved muntlig eksamen må det være to sensorer til stede, noe som koster for mye penger for et institutt som sliter med et oppsamlet underskudd på 6,9 millioner kroner, skriver Dagsavisen. Ansatte og studenter er frustrerte, men får ingen trøst fra kunnskapsminister Øystein Djupedal (SV).

– Høyskole- og universitetsloven gir den enkelte institusjon anledning til å fastsette hvilken eksamsordning de mener fungerer best. Instituttet er dermed i sin fulle rett til å gjøre dette, sier Djupedal, som imidlertid ikke synes løsningen er noen god idé.

– Jeg håper de finner andre løsninger for å teste studentenes kunnskaper, sier Djupedal.

UiB: Mest klaging på juss

Det klages mer på sensuren ved Det juridiske fakultet, UiB, enn ved alle andre fakulteter til sammen. Klagingen koster fakultetet store summer, skriver Studvest. Prodekan for forskning ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen, Asbjørn Strandbakken, tror det finnes to hovedgrunner til at det klages så mye ved fakultetet.

– Studentene på jussen er veldig bevisste på hvilke rettigheter de har, i mye større grad enn studenter ved andre fakultet. Det lærer vi dem jo opp til. Dessuten er det et karakterhysteri uten like på jussen.

200 millioner til utstyr

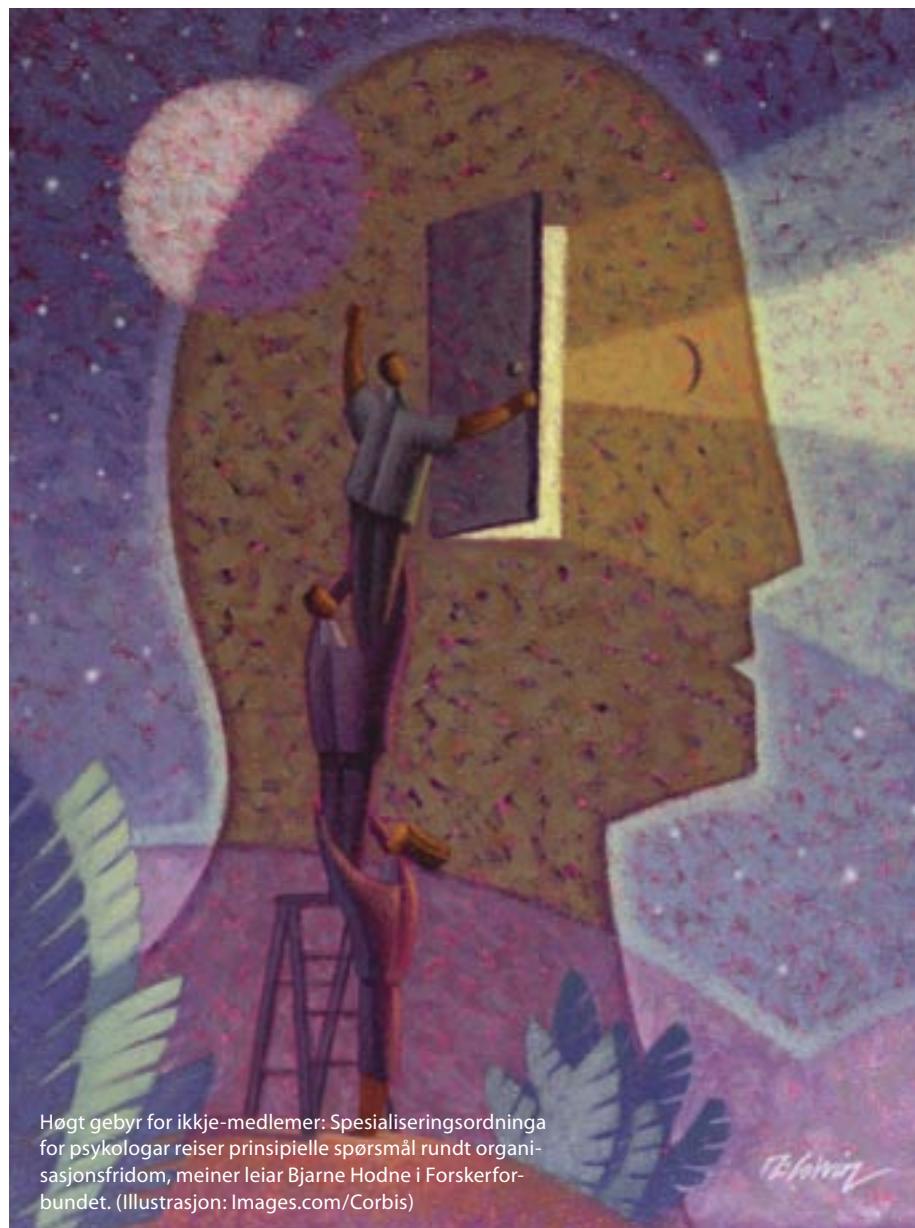
Universitet og høgskoler får 200 millioner kroner i ekstraordinære overføringer til vitenskapelig utstyr og elektronisk infrastruktur, melder Kunnskapsdepartementet.

Pengene hentes fra overføringene som Norges forskningsråd hadde fra 2006 til 2007 innenfor bevilgningene de har fått fra Kunnskapsdepartementet. Forskningsrådet kommer til å overføre om lag 1,5 milliarder kroner fra i fjor til i år. Dette skyldes i stor grad at det tar tid fra pengar bevilges i statsbudsjettet til forskningsprosjekter settes i gang, men også at en del forskningsprosjekter blir forsinkel.

Laug

Det kostar å vere spesialist

Er du psykolog utan medlemskap i Psykologforeininga? Då kostar det 4700 kroner å fornye spesialiteten. Ein horribel sum for å signere eit papir, meiner psykologiprofessor John A. Rønning.

Statoil gir forskermillioner

Statoil gir 13 millioner kroner til seks doktorgradsstipender innen petroleumsgeofysikk ved NTNU, melder Teknisk Ukeblad. Statoil ser på petroleumsgeofysikk som en av nøkkleteknologiene som skal hjelpe selskapet til suksess med å finne og utvinne olje og gass i framtida.

Kvalitetsskryt til UiB

Nasjonalt organ for kvalitet i utdanninga (NOKUT) er svært nøgde med at kvalitetsarbeidet ved UiB er godt fletta inn i organisasjonsstrukturen, melder På Høyden. NOKUT meiner det UiB har stor aksept for påbodet om systematisk kvalitetssikring og at universitetet er opptatt av at resultata blir brukt i vidare planlegging.

Rønning er tilsett ved Medisinsk Fakultet ved Universitetet i Tromsø. Han har både vitskapleg og klinisk kompetanse som psykolog, og fram til i fjor hadde han dobbeltmedlemskap i Norsk Psykologforening (NPF) og Forskerforbundet. Då avtalen om dobbeltmedlemskap fall vekk (sjå ramme), valde han å stå i Forskerforbundet.

– Det var naturleg for meg i og med at eg har hovudstilling på universitetet, seier Rønning.

– Bukken til havresekken

Dette valet kostar han dyrt. NPF står for spesialiseringa for psykologar, og kvart femte år må ein søkje om å oppretthalde spesialiteten (sjå ramme). Rønning fekk nyleg eit brev frå NPF som påminning om å søkje vedlikehald. Der vart han gjort merksam på at han, som ikkje-medlem, må ut med eit honorar tilsvarende ein årskontingent for denne jobben – 4700 kroner. Rønning meiner kravet er horribelt:

– Eg har publisert rundt 20 artiklar dei siste fem åra, og ligg altså langt over minimumskrava. Tida det tek å lese gjennom lista mi over artiklar og skrive under, er kanskje 15 sekund. Psykologforeininga skal stimulere folk til å ha dobbeltkompetanse – både klinisk og fagleg. Men i denne handsaminga ligg det inga stimulering, seier Rønning. Han viser til alle i same situasjon som han sjølv: vitskapleg tilsette ved universitet og høgskular, som i tillegg praktiserer som psykologar.

– Men er det ikkje rimeleg å sjå spesialiseringa som ein medlemsfordel?

– Eg tykkjer det er feil at ei profesjonsforeining skal ha full kontroll over ei spesialistutdanning. Det kan lett verte som å ”setje bukken til å passe på havresekken”. I dag som praksis skal være kunnskapsbasert, ville det være meir rimeleg at utdanningsinstitusjonane, i dette tilfellet universitetet, hadde dette ansvaret.

– Kvifor er det så viktig for ein psykolog å ha ein godkjend spesialitet?

– Spesialistar får høgare løn i det offentlege. Å ha ein spesialitet er òg ein føresetnad for å få driftstilskot til privatpraksis. Dessutan vil andre, fagfolk og brukarar, truleg ha meir tiltru til ein som kan titulere seg som spesialist – og tiltrua spelar jo ei overordna rolle i businessen vår.

Jan Egeland gjesteprofessor ved UiS

Jan Egeland er ansatt som gjesteprofessor ved Universitetet i Stavanger (UiS) fra 1. juni 2007, melder nettstedet til UiS. Den tidligere visegeneralsekretær i FN vil få oppgaver som foreleser og veileder på SV-fakultetet innenfor samfunnssikkerhet og innen det tverrfakultære studielibudet om menneskerettigheter.

- Medlemsfordel

Torleiv Odland er seniorrådgjevar hjå Psykologforeningen. Han omtalar spesialiseringordninga som ein medlemsfordel.

– Psykologforeningen utviklar, styrar og driftar spesialiseringordninga. Men vi arbeider for at ordninga skal få same legale basis som til dømes spesialistordningane til Legeforeningen har, seier Odland.

– *Kvifor kostar det heile 4700 kroner for ikkje-medlemer å få godkjent vedlikehald av spesialitet, noko som vel i mange tilfelle er ein rein formalitet?*

– På eitt nivå er det ein formalitet med gjennomgang av om vedkommande har tilstrekkelege faglege oppdateringstiltak i siste fem års periode. Men ein må sjå dette i samanheng. Det kostar å utvikle og oppretthalde heile spesialiseringordninga, seier Odland. Han legg vekt på at ordninga krev eit stort apparat – fleire organ i foreininga samt mange tilsette i sekretariatet er involverte i dette arbeidet.

– Prisen for arbeidet i forhold til ikkje-medlemer kan ein jo diskutere. Dei vedtakande organa våre har bestemt at vi må ta betaling for arbeidet vi gjer for ikkje-medlemer.

– *Prisen er identisk med kontingenenten. Det ser ut som eit hint om å heller melde seg inn?*

– Ja, og då får ein med seg andre medlemskapsfordelar – som Tidsskrift for Norsk Psykologforening, forsikringsordningar og innverknad i foreininga.

Offentleg ansvar?

Sosial- og helsedirektoratet har ingen innvendingar til at Psykologforeningen tek seg betalt av ikkje-medlemer for vedlikehald av spesialitet.

– Betalingsordninga er eit uttrykk for at ein gjev medlemsfordelar. Kostnadene knytt til spesialiseringa er innbakt i kontingenenten. Ein har framleis tilgang til ordninga om ein står utanfor Psykologforeningen, seier Otto Christian Rø. Han er avdelingsdirektør i Avdeling helse- og sosialpersonell i Sosial- og helsedirektoratet.

I alt finst 27 autoriserte helsepersonellgrupper i Noreg. Tre av desse har offentleg godkjende spesialiseringordninga – lækjarane, optikarane og tannlækjarane. Sosial- og helsedirektoratet kan etter ei eiga forskrift, heimla i helsepersonellova, delegere myndigkeit til å gje spesialistgodkjenning til private yrkesorganisasjonar. Det er gjort – til Legeforeningen, Optiker forbundet og Tannlegeforeningen. Desse får statlege overføringer for å administrere godkjenningordningane. No kan fleire yrkesgrupper få spesialiseringordninga med tilsvarende offentleg stempel.

– Helse- og omsorgsdepartementet har varsle Sosial- og helsedirektoratet om å gjennomgå forskrifter om spesialistgodkjenning. I den samanheng kan det tenkast at offentleg godkjende spesialistordninga kan verte aktuelt for fleire helsepersonellgrupper, seier Rø.

Fakta

Spesialiseringordninga

Norsk Psykologforening har hatt ei spesialiseringordning sidan 1998. Psykologar kan velje spesialitet – til dømes samfunnspsykologi – og gå gjennom kurs for å kvalifisere seg. Etter fem år må spesialiteten haldast vedlike. Det vil seie at ein må søkje fornying, som vert innvilga med grunnlag i relevant fagleg aktivitet. Ein må kunne dokumentere minimum 96 timer med vedlikehaldsaktivitetar i løpet av fem år. Ulike typar aktivitetar er vekta, til dømes tel publikasjon i fagtidsskrift for 15 timer. Specialistar får høgare løn i det offentlege. Å ha ein spesialitet er òg ein føresetnad for å få driftstilskot til privatpraksis.

Dobbeltmedlemskap

Forskerforbundet hadde tidlegare avtalar om dobbeltmedlemskap med Norsk Psykologforening og fleire andre profesjonsforeiningar som tilhørde same hovudorganisasjon – Akademikerne. Ordninga gjekk ut på at medlemer i profesjonsforeiningar kunne vere med i Forskerforbundet for ein redusert kontingent. Forskerforbundet melde seg ut av Akademikerne og inn i Unio med verknad frå 1. januar i fjor. Samtidig sa profesjonsforeiningane opp avtalone om dobbeltmedlemskap med Forskerforbundet. Derved vart det dyrare for til dømes psykologar å vere organisert to plassar. Dei fleste har valt å vere medlem i éin av organisasjonane.

– *Godkjenningordningane er med på å sikre at yrkesutøvarar med eit spesialfelt har ein viss kompetanse, og at dei opprettheld denne. Burde ikkje ei slik sikring vere eit allment samfunnsansvar som i like stor grad omfattar psykologar?*

– Både autoriserings- og spesialiseringordninga er viktige for å bidra til god kvalitet og tryggleik for pasienten. Elles hadde det berre vore eit byråkratisk system.

Av Kjetil A. Brottveit

Uheldig konkurranse

Leiar i Forskerforbundet Bjarne Hodne seier at ordninga reiser prinsipielle spørsmål rundt organisasjonsfridom.

– Ved å krevje eit så høgt gebyr, samtidig som tenesta er gratis for medlemer, vert det skapt ein uheldig konkurranse mellom forbunda. Vi ser gjerne at problemstillinga vert vurdert grundig når Sosial- og helsedirektoratet skal gjennomgå forskrifter som regulerer offentleg godkjenning av spesialistar, seier Hodne.

Mer forskning i regionene

Forskningsrådet lanserer nå VR1 som et nytt særskilt program for forskning og innovasjon i norske regioner. Dette er en oppfølging av regjeringens intensjoner om å gi regionen økt ansvar for forskning og utvikling lokalt. Samtidig er det nye programmet et klart signal om at Forskningsrådet, sammen med Innovasjon Norge og SIVA, vil samordne og øke sitt regionale engasjement. Sentrale elementer i den nye programsatsingen er forenkling av virkemidler, bedre samordning med Innovasjon Norges og SIVAs virkemidler, støtte til regionalt prioriterte innsatsområder og økt bedriftsfokus.

Frykter forskningskutt

Statoil-Hydro-fusjonen kan få store konsekvenser for forskningsinnsatsen, frykter Terje Handeland, administrerende direktør Rogaland Kunnskapspark og tidligere visestandardiserende direktør i SIVA.

– Statoil og Hydro kommer til å redusere forskningsbudsjettet kraftig, sier Handeland til Teknisk Ukeblad. Han tror kuttene kan bli store:

– Fusjoner skal gi synergieffekter. Hvis man her ser for seg en synergieffekt på 20 prosent, som er et relativt forsiktig anslag, vil forskningsbudsjettet bli redusert med anslagsvis 400 millioner kroner, sier han.

Veterinærutdanningen til UiO

Konsulentfirmaene Dovre International og Transportøkonomisk institutt anbefaler at Norges veterinærhøgskole (NVH) blir på Adamstuen i Oslo. De anbefaler videre at NVH blir en del av Universitetet i Oslo. Konsulentfirmaene legger samfunnsøkonomiske beregninger til grunn og fraråder å flytte NVH til Ås. Rektor Knut Hove ved Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) kunne ha tenkt seg en annen løsning.

Campus på nettet

Syddansk Universitet har som første skandinaviske universitet etablert seg i dataverdenen Second Life. Universitetet har åpnet en virtuell campus for å hjelpe undervisningen og trekke til seg nye søker, skriver forskning.no.

3,5 millioner "innbyggere" er registrert i Second Life, en tredimensjonal datasilasjonsmodell befolket med avatarer, dataskapte versjoner av brukerne. Flere IT-analytikere og selskaper som IBM har spådd at Second Life-modellen er neste generasjon av Internett. Dataverdenen tilbyr interaksjon med andre brukere i en opprinnelig "tom" verden der innholdet skapes og bygges av brukerne underveis. Syddansk Universitet har sattset på å kjøpe sin egen øy og opprette en virtuell campus i Second Life.

– Siden universitetet alt er etablert i flere danske byer, var det naturlig også å åpne en avdeling i dataverdenen, sier IT-sjef Hans Kruse Christiansen ifølge forskning.no.

86 universiteter og høyskoler er alt etablert i Second Life og bruker mediet til virtuelle forelesninger, feltturer og eksperimenter.

Forskningspolitikk

- Vi trenger tydelige valg

Jan Fridthjof Bernt ønsker en forskningspolitikk med synlig politisk ansvar, helhetlig grep og bindende flerårige planer fra et utvalg av renommerte forskere og ansvarlige forskningspolitikere.

Tidligere rektor og professor i rettsvitenskap ved Universitetet i Bergen, Jan Fridthjof Bernt, har møtt kritikk etter at han i Forskerforum foreslo å opprette et forskningspolitiske utvalg for å bøte på manglende helhets-tenkning i norsk forskningspolitikk. Bernt er imidlertid klinkende klar på behovet for et slikt organ.

- Jeg ser for meg et utvalg sammensatt av politikere og ledende forskere som ikke selv sitter i administrative stillinger ved institusjonene, med andre ord renommerte forskere og politikere som ser dette som sin hovedoppgave, sier Bernt. Han vil tillegge utvalget en rådgivende funksjon som del av alle prosesser som gjelder utforming og rammebetingelser for større programmer og utviklingen av norske forskningsmiljøer.

- De må kunne tenke stort og helhetlig og bli hørt, sier Bernt. Hovedoppgaven til rådet bør være å lage planer for utviklingen av norsk forskning og høyere utdanning som kan vedtas på ansvarlig politisk nivå og være økonomisk bindende.

Dørum mislyktes selv

- Odd Einar Dørum hevder at den helhetlige forskningspolitikken finnes i tidligere stortingsmeldinger, men at dagens regjering mangler vilje?

- Dørum er selv et eksempel på at dette ikke handler om enkeltpersoners evner og gode vilje. Han tok underdimensjoneringen av norsk rettsvitenskap på alvor og prøvd å få i gang et program for styrking av forskningsmiljøene ved de tre juridiske fakultetene, fordi forskningsrådssystemet ikke kan ta ansvar for denne type satsinger. Dørum tenkte riktig, men finansieringen var helt utilstrekkelig og premissene for fordelingen av midler lite gjennomtenkt, og nå ser vi at heller ikke dette blir fulgt opp. Strukturelle problemer av den typen vi her står overfor lar seg ikke løse ved skippertak fra den enkelte statsråd, sier Bernt.

- Hans Skoie peker på at Norge har hatt nok av råd som ikke utrettet noe?

- Man må ikke lage et organ på utsiden av systemet, uten politisk ansvar og innflytelse. Vi trenger et utvalg som åpent forholder seg de utfordringene vi står overfor, som forskningspolitiske valg av nasjonsbyggende betydning, sier Bernt.

Utydelige valg

Bernt tror motstanden mot et forskningspolitiske utvalg i første rekke skyldes at politikerne er engstelige for å bringe en ukontrollerbar faktor inn i den politiske debatten.

- Det er ikke sikkert regjeringen får de innspillene den ønsker fra et slikt utvalg. Denne frykten for støy i beslutningsproses-

sene er imidlertid dypt udemokratisk. Regjeringen skal ikke være bundet av forslagene fra utvalget, men må forholde seg til dem og begrunne sine beslutninger i forlengelsen av dette, sier Bernt.

Den tidligere UiB-rektoren mener dagens forskningspolitiske valg, og ikke minst begrunnelsen for disse, ofte er svært utydelige. Bernt ser dette som et eksempel på politiker-

nes flukt fra beslutningsansvar.

- Man forsøker å mekanisere beslutningsprosessene, slik at en hvilken som helst saksbehandler i departementet eller Forskningsrådet kan telle seg fram til hvem som er best, ut fra rapporteringsskjemaer eller talkarakterer. Dette medfører at Matteus-prinsippet i praksis blir den viktigste fordelingsnøkkelen når det gjelder ressurser til forskning og høyere utdanning, mens vi isteden trenger politiske beslutninger, sier Bernt.

Av Andreas Høy Knudsen

Jussprofessor Jan Fridthjof Bernt mener politikere i for stor grad flykter fra eget beslutningsansvar.
(Foto: Silje Gripsrud)

- For lite fri grunnforskning

Svakheten i det norske finansieringssystemet ligger i forsømmelsen av fri grunnforskning, ifølge svensk forskningsnestor.

- Norge satser forholdsvis lite på den frie grunnforskningen, og det er et problem i den norske forskningspolitikken, sier Gunnar Öquist, generalsekretær i Kungliga Vetenskapsakademien i Stockholm. Öquist har blant annet vært ordfører for den internasjonale utredningen av norsk biologi og biomedisin bestilt av forskningsrådet i 2001. Sene ledet han ekspertkomiteen bak SFF-ordningen, og i dag sitter han i styret for Universitetet i Bergen.

Norske politikere mangler tiltro til forskningens potensial, derfor styrer de mot overskuelig og nyttebasert forskning, ifølge Öquist. Han viser til at forskningsrådets tildeling til fri grunnforskning totalt står for 15

prosent av rådets midler. Resten er programstyrte satsinger.

- Man har ikke forstått at forskningen kan tilby kunnskap som ikke er planlagt, sier Öquist. Han mener både Norge og Sverige må delta i forskning med formål å finne forklaringer på "de store ubesvarte spørsmålene."

- Jeg vil nødig ha synspunkter på Norge som kulturnasjon. Men i en kulturnasjon har den frie forskningen større legitimitet enn i en nasjon hvor kulturen spiller en mindre rolle. En forsterkning av den frie grunnforskningen underlagt internasjonale kvalitetskriterier trengs om Norge skal innta en mer framtredende posisjon i vitenskapen internasjonalt, sier Öquist.

Kanarifuglen på vidda

Lik kanarifuglen som vêrar gassen i gruva, er det folka i Arktis som merkar det først når verda vert varmare. Polaråret skal kaste ljos over korleis urfolka i nord tilpassar seg miljøendringar.

HI KAUTOKEINO er dette mildvêr. De skulle ha kome når det er minus 45, seier den unge reinføraren frå ein lun stad inni reinsdyrpelsen.

Den vesle bussen med klimaforskarar, byråkratar, diplomatar og ein miljøvernminister har snirkla seg fram over det veldige kvite. Sola har stige blidt over Beskades. Morgenfjåge passasjerar har freista å hugsa Nordahl Grieg sitt dikt til eitt av dei høgaste og mest vêrharde områda på Finnmarksvidda. Dei lukkast ikkje, men himmelen er blå, og på dei vide slettene virvlar vinden nysnøen opp i trolsk dis.

Halve Kautokeino tykkjest å vera på beina

for å markera opninga av urfolka sitt internasjonale polarår. Arrangementet går av stabellen dryge to veker før starten på sjølve Det internasjonale polaråret 1. mars. Eit gildt virvar av vaiande raud og blå gaktiar (samiske kjortlar), huver med flagrande silkeband, kvit utpust, oppspilte skuleungar og forundra reinsdyr utspelar seg mot det frosne landskapet. Tsjuktsjär, nenetsar, jakutarar og evenkar frå Russland stiller i finstasen. Det siste strekket fram til møtelokalet køyrer gjestene i sledar trekte av reinsdyr. Snotten frys og anden vert til isperler på augevippene. Gradestokken viser 36 blå. Og reinføraren fniser altså av dei stivna söringane.

Det internasjonale polaråret må inkludere den menneskelege dimensjonen, meiner David Carlson, direktøren for Polaråret.

- Kunnskapane til vanlege folk må integrerast i forsking, seier Ole Henrik Magga, leiar for polarårprosjektet EALÁT.

36 MINUS ER ikke mildt, kor godt du enn kler deg, men sanninga er at temperaturen i nord er i ferd med å auka. Ingen er enno sikre på kva konsekvensar dette vil få for menneske og naturen i Arktis, men uroa er stor. For første gong i år har Polaråret fått ein såkalla "menneskeleg dimensjon". Nokre av dei over 50 000 forskarane som er involverte i det store forskingstiltaket skal mellom anna sjå på forholdet mellom folk, natur, ressursutnytting og klimaendringar. Dei tidlegare polaråra i 1882/83, 1932/33 og 1957/58 har vore konsentrerte omkring dei geofysiske faga og innhenting av data om vêr og is.

- Det siste polaråret var for 50 år sidan. Den gongen dreidde det seg om oppdaging. Me kjende til dømes ikkje tjukkleiken på isen på Antarktis eller sirkulasjonen i hava. I dag veit me mykje meir. No studerer me forandringane i biletet me kjenner, seier amerikanaren David Carlson, direktøren for Det internasjonale polaråret.

- Den menneskelege dimensjonen er viktig fordi me ikkje kan forstå årsakene til, eller verknadane av, desse endringane utan å forstå menneska sin plass i dei, påpeiker han.

KLIMAFORSKAREN Bob Corell vert kalla mannen som endra verdas syn på klimaet i Arktis. I 2004 leia han 300 forskarar i arbeidet med den mykje omtala "Arctic Climate Impact Assessment" (ACIA). På den tre dagar lange konferansen som følgjer etter opninga av urfolksarrangementet i Kautokeino teiknar Dr. Corell eit dramatisk bilet av framtida. Fleire av endringane ACIA omtala er allereie i ferd med å skje. Mellom anna ser det ut til at sommarisen i dei arktiske havområda kan forsvinna heilt så tidleg som i 2040-50, og ikkje mot slutten av hundreåret slik forskarane trudde for berre tre år sidan. Amerikanske Corell meiner me er på veg ut av ein historisk "sweet spot".

- Dei siste 20 000 åra av verdshistoria har vore ideelle for utviklinga av samfunn. I denne perioden har temperaturen variert fram og attende med berre sju tidelar av ei grad. Det er dette som har gitt menneska høve til å bløma. Me er på veg ut av denne tida no, seier klimaeksperten.

Corell hevdar at temperaturen i nord kan auka med 2-8,8 grader fram mot 2050.

Vêret er ustabilt. Det regnar om vinteren slik at beitene vert dekte av is. Framande dyre- og planteartar dukkar opp. Auka skogvekst gjer det vanskeleg for reinen å nå ned til føda. Dette er berre nokre av konsekvensane av varmen. Og når tilhøva for planter og dyr endrar seg, vert menneska sett på prøve. Slik kanarifuglen er den første til å merka gassen i gruvene, er det urfolk i Arktis som først får kjenne følgjene av den globale oppvarminga.

- Klimaforandringane er på dramatisk vis i ferd med å forandra kulturen og levesettet til reindriftsfolk over dei nordlege breiddesgradene. Global oppvarming er ikkje berre eit miljøspørsmål. Det dreier seg om økonomisk tryggleik og menneskeleg velferd, slår Corell fast.

DEI MODERNE forskingsmiljøa byrjar omsider å verdsetja innsikta urfolk har fått etter å ha tilpassa seg naturen i mange tusenår. Eit av måla for Polaråret er å inkludera den tradisjonelle kunnskapen for å betra forståinga av samspelet mellom mennesket og miljøet ikring dei. Slik er det von om å kunne gjera oss alle mindre sårbare i møte med ei lunefull framtid.

Nett dette er det polarårprosjektet EALÁT dreier seg om. EALÁT, som tyder beite på samisk, er eit tværfaglig studium som skal sjå på reindriftsnæringa med omsyn til forandringar i samfunnet og naturen. Alt frå reindrivarar, advokatar, lingvistar, økonomar, antropologar og geografar til filosofar er involverte. Målet med prosjektet, som har fått ni millionar kroner i støtte frå Forskningsrådet, er å sjå på reindrifta si evne til å tilpassa seg klimaforandringar og å integrera reindrivarane sin tradisjonelle kunnskap undervegs.

- **DET ER SYND** det skulle vera så mildt når de kom. Bare minus 35,5 grader.

Sikkert godt meint. Professor Ole Henrik Magga smiler varmt, medan tanngardane til ein tilreisande, forhutla jærbu går som eit stempelverk. Magga, samfunnsaktivist, tidlegare sametingspresident og leiar av FNs permanente forum for urfolk, er prosjektleiar for EALÁT.

- Med EALÁT -prosjektet freistar me å kombinera kunnskapen til folk i reinnæringa med den kunnskapen forskarane har. Me vil nytta det beste frå begge verdene, med eit kritisk blikk på begge. Den tradisjonelle kunnskapen dreier seg til dømes om å stikke staven gjennom snøen heilt ned til marka, kjenna seg gjennom laga, korleis snøen er og har vore. Gjer du det nokre gonger over eit område, finn du ut kor det er best for reinen å beita og kor det vil verta best i framtida. For

å gjera det bestefar min kunne gjera på ti minutt, må moderne forsking bruka årevis på nøyaktige studiar av krystallar, temperatur og snolag. Sjølv om tradisjonell kunnskap ikkje alltid er nøyaktig i høve til målbare omgrep, så er han overlegen når det gjeld å gripa heilskapen.

- Kva har det å seie at Polaråret for fyrste gong inkluderer urfolk i Arktis?

- Det har alt å sei. Den tradisjonelle polarforskinga har ikkje brydd seg om folk i det heile tatt. Forsking på minoritetar og urfolk har stort sett gått over hovudet på dei og teke lite omsyn til deira syn og behov for forsking. Målet med EALÁT er å forska til nytte for folk i Arktis og for urfolk knytte til reindrift. Det må verta vanleg å ta omsyn til kunnskapen, synspunkta og behova deira. For det første treng me ny kunnskap, særleg i denne situasjonen kor me er på veg ut av temperatursona me er vande med. Ingen veit jo kva som kjem til å skje. For det andre må me integrera vanlege folk sine kunnskapar i forsking og i forvaltninga. Om forskinga tek tradisjonell kunnskap alvorleg, så vil i neste omgang også politikarane og forvaltninga gjera det. Mykje fint er sagt om dette i Noreg, men lite vert egentleg gjort.

MAGGA INNRØMMER at moderne forsking har levert gode resultat på til dømes

reinsdyrsjukdomar, føring og fordøyings-systemet til dyra, men understrekar at den daglege reindrifta er svært tradisjonsbasert. Det er kunnskap nedarve gjennom generasjoner som har gjort det mogleg for naturnæringerne å overleva på knivseggen av kor det er mogleg å eksistera. Professoren meiner det er synd når styresmaktene fattar vedtak i reindriftsspørsmål utan å ta omsyn til lokale tilhøve og røysneler. Han nemner problema med å stadfesta talet på rein i Vest-Finnmark, noko som har konsekvensar for den økologiske balansen på vidda.

- Det er nedslåande å sjå at svært lite av den kunnskapen som reindrifta sjølve har, spelar noka rolle når avgjerdene vert tekne. Det vert nytta modellar som forskarane mest finn på der og då. Så avgjer dei eit reinalt for Vest-Finnmark. Det har ikkje fungert. Eit forvaltningsvedtak må ha ein legitimitet som gjer at folk forstår at her har ein nytta den beste vitskapen og teke omsyn til tradisjonell kunnskap. Eit vedtak som openbert ikkje er bygd på fornuftig fagleg tenking, slik folk vanlegvis legg til grunn, vil ikkje verta forstått eller fylgt. Folk er ikkje dummare enn at dei skjonar når forvaltninga og forskinga er på heilt ville vegar.

DEN ROLEGE STEMMA, auge som kjenner vidda og verda bortanfor. I alt sitt vesen tyk-

«**Sjølv om tradisjonell kunnskap ikkje alltid er nøyaktig i høve til målbare omgrep, så er han overlegen når det gjeld å gripa heilskapen.»**

**Ole Henrik Magga,
leiar for polarårprosjektet EALÁT**

kjest Magga å vera ein sindig kar, men han seier han er livredd. Ingen veit kva som vil henda når me er ute av den lune temperatur-lomma verda har lege i dei siste 20 000 åra. Endringane kan verta enorme. Magga presenterer to ekstreme framtidsscenario. Varmare vær fører til vinterregn. Når regnet frys, vert beita lagt under eit hardt islok. Reinen må forast som kyr, og samane sin økonomi vert omkalfatra. Varmen vil så føra til at planter og dyr frå sør vil rykka nordover. Reinen, som til alle tider har tilpassa seg tilveret på randa av det moglege, vert utkonkurrert av til dømes elg. Skulle reinen forsvinna, tek han mykje av livsgrunnlaget til urfolk med seg.

- Menneska i Arktis er dei første til å røyna

Arktisk portal

Ein rikhaldig internettportal med informasjon om ulike tema knytt til Arktis vart opna samstundes med Urfolkas Polarår i Kautokeino 14. februar. Her finn du informasjon om Arktisk Råd, samarbeidsorganisasjonane deira, miljøspørsmål, urfolk, kart, kalendrar og publikasjonar <http://arcticportal.org/>

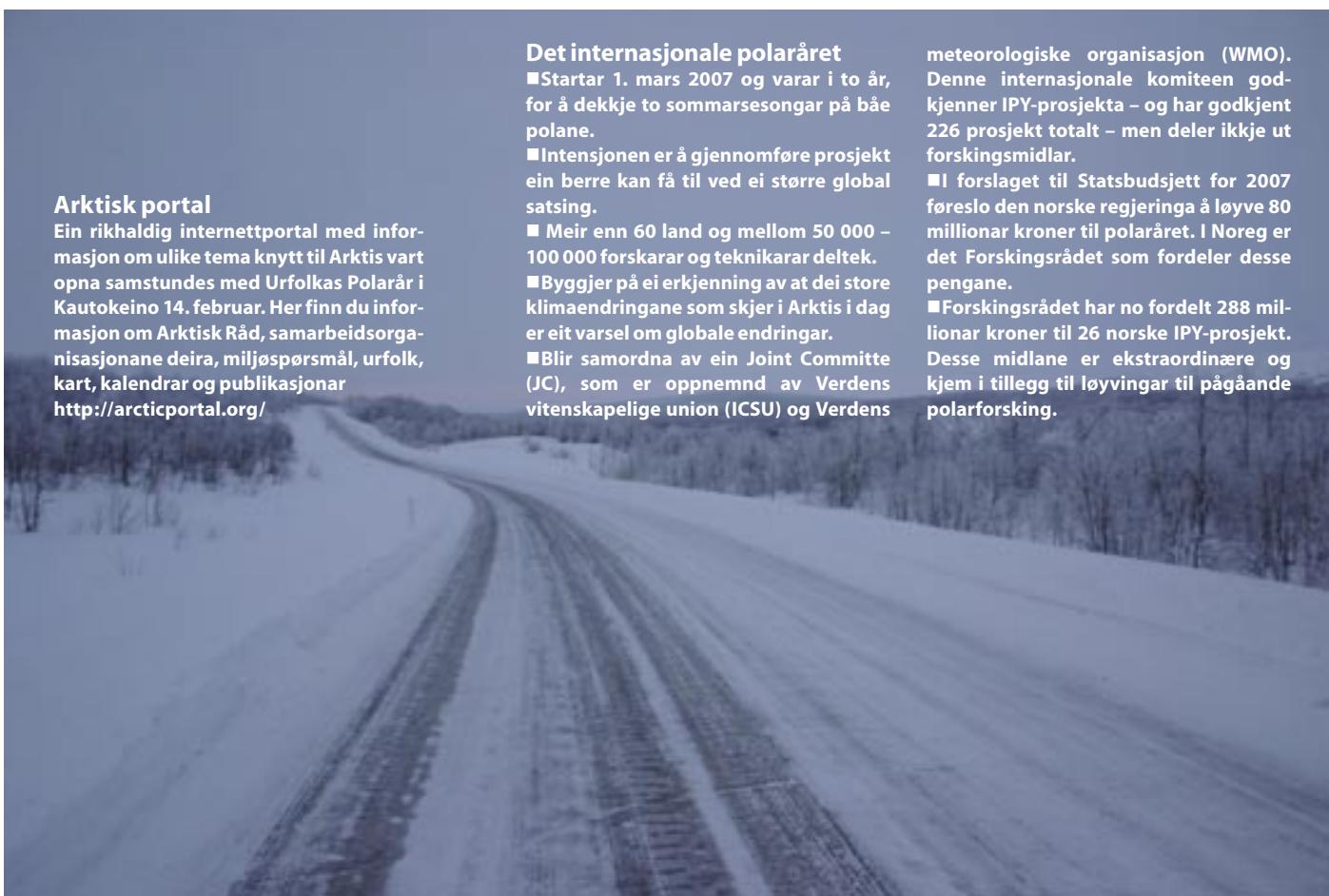
Det internasjonale polaråret

- Startar 1. mars 2007 og varar i to år, for å dekkje to sommarsongar på både polane.
- Intensjonen er å gjennomføre prosjekt ein berre kan få til ved ei større global satsering.
- Meir enn 60 land og mellom 50 000 – 100 000 forskarar og teknikarar deltek.
- Byggjer på ei erkjenning av at dei store klimaendringane som skjer i Arktis i dag er eit varsel om globale endringar.
- Blir samordna av ein Joint Committee (JC), som er oppnemnd av Verdens vitenskapelige union (ICSU) og Verdens

meteorologiske organisasjon (WMO). Denne internasjonale komiteen godkjener IPY-prosjekta – og har godkjent 226 prosjekt totalt – men deler ikkje ut forskingsmidlar.

■ I forslaget til Statsbudsjett for 2007 føreslo den norske regjeringa å løyve 80 millionar kroner til polaråret. I Noreg er det Forskningsrådet som fordeler desse pengane.

■ Forskningsrådet har no fordelt 288 millionar kroner til 26 norske IPY-prosjekta. Desse midlane er ekstraordinære og kjem i tillegg til løyvingar til pågående polarforskning.

klimaendringar dei sjøve ikkje er skuld i. Kva tenkjer du om det?

– Det nyttar ikkje å gråte over spilt mjølk. I desse områda er me vande med at livsgrunnlaget vert endra av forhold som andre har skapt. Det har skjedd i Arktis og Sameland heile tida. Men det er ille at desse samfunna som allereie eksisterer på randa av det moglege, vert pressa ytterlegare. Det finst mange små samfunn som ikkje er førebudde på den nye situasjonen. Næringsalternativa er ikkje så mange. Utdanningsnivået er ikkje alltid det beste, og dei har få alternativ å falla attende på. Det som verkeleg hjelper er å forsøka å gjera noko, jobba med dei mange gode kreftene, forskarar og andre, som trass alt finst, bryr seg og er villege til å gjera noko med tilhøva. Det er den einaste moglege vegen.

– *Kvifor har ikkje tradisjonell kunnskap kome i vinden før no?*

– Det er eit maktspørsmål. Forvaltninga og politikarane vil nyta kunnskapen som eit maktmiddel. Difor er dei ikkje så interesserte i å sleppa til ny kunnskap som dei sjøve ikkje har kontroll med og ikkje forstår. Haldninga til urfolk, ikkje berre i Arktis, har vore nedlattande. Dei vart sett på som primitive, det dei visste var ikkje verdt å ta omsyn til.

Ole Henrik Magga siterer den danske polarforskaren Sophus Tromholt som vitja Sameland på byrjinga av 1880-talet: "lapperne er barnslige med en blanding av godhed og slæthed i seg".

– Dei såg på oss som barn. Dette synet hadde dei i Noreg fram til 1950-60-åra. Me har vore med på å kjempa fram eit nytt syn på urfolk på nasjonalt og internasjonalt nivå. Den tradisjonelle kunnskapen har bevist sin verdi gjennom tusenvis av år, men det har det ikkje vore tatt omsyn til fordi det underminerte makta, seier Magga.

DER DEN MODERNE vitskapen er analytisk, skriftleg, reduksjonistisk og basert på vitskaplege hypotesar, er den tradisjonelle kunnskapen intuitiv, munnleg og holistisk. Åndene spelar inn.

– *Er det ikkje fare for at den tradisjonelle kunnskapen vil stivna og missa sin karakter ettersom han kjem i bokform?*

– Eg er redd for det. Det er jo litt av eit paradoks. Med ein gong du skriv ned det me veit i ei bok, er det ikkje lenger tradisjonell kunnskap. Men det er framleis kunnskap. Eg er villig til å gjera det offeret, seier Magga. Han meiner det er ille at denne forskinga kjem så seint i gang.

«Me samar ser på snøen som noko som lever. NASA ser berre på snøen som snø».

Språkforskar
Inger Marie Gaup Eira

– Då Nansen og Amundsen forska på polare strok, brydde dei seg ikkje om denne typen kunnskap. Amundsen var lenge blant inuitane, Nansen hadde med seg samar til Grønland. Båe hadde rikeleg med høve til å ta den tradisjonelle kunnskapen meir alvorleg, men det er få spor av denne innsikta i skriftena deira. Dei var ute i eit anna ærend og

skulle syna kor overlegen den norske kulturen var. Dei ville jo ikkje koma attende og seia at "inuitane veit jo meir om dette enn oss". Det passa ikkje inn i tidsånda, seier Magga som ser optimistisk på Polaråret:

– Det er svært oppmuntrande at nokre av dei fremste klimaforskarane er med oss. Betre seit enn aldri.

Dr. snø

Inger Marie Gaup Eira grep i snø og språk. Ho leitar etter forklaringar på korleis reindriftssamane tilpassar seg skiftande snøforhold på vidda.

Doktorgradsstudiet til språkforskar Inger Marie Gaup Eira er del av EALÁT-prosjektet og omfattar fagområde så tilsynelatande langt frå kvarandre som lingvistikk, biologi, meteorologi og reindrift. Eira vil undersøkja samanhengen mellom tradisjonskunnskapen og den moderne vitskapen.

– Reindriftssamane har svært mange ord om sno; konsistens, kor hard eller korna han er. Eg ynskjer å forska på korleis reindriftsutøvarane omtalar snoen og karakteriserer forandringane i han i forhold til reinen. Utan sno, inga reindrift. Så vil eg sjå på korleis dette heng i hop med kva meteorologane og isforskjarar seier om sno.

EIRA FORTEL at reindrifta er sterkt knytt til det samiske språket. At reinsdyra tyder mykje for livet på vidda, les me lett ut av tre ord: ealát-beite, eallu-flokk og eallin- som tyder liv.

– *Korleis hentar du inn data?*

– Eg har to informantar. Den eine er 90 år gammal. Me reiser ut i feltet og har samtalar om sno og rein. På vidda har eg også seks siidaer, grupper av reindriftssamar som driv i lag. Dei fører gjetedagbøker kor dei til ei kvar tid noterer temperatur, vind, værforhold, snoetypar og informasjon om korleis reinen oppfører seg.

NASA har fatta interesse for EALÁT, og deler høgteknologien sin med forskarane på Finnmarksvidda.

– NASA gjev meg utstyr til å måla snøtemperaturen så ofte eg vil. Dei forskar også i sno gjennom eit prosjekt kalla Snowflake, men frå ein annan vinkel enn meg.

Ved hjelp av teknologien til NASA fører Eira ny og gammal kunnskap saman. Til dømes kan ho finna ut kva temperatur snoen held i høve til uttrykka reindriftssamane nyttar om ulike forhold.

– *Korleis sameinar du tradisjonell kunnskap og moderne vitskap i ei form som alle kan dra nytte av?*

– Det var ikkje før NASA var med ut på vidda at dei skjøna kva me talar om og driv

med. Me samar ser på snoen som noko som lever. NASA ser berre på snoen som sno, ikkje at han er knytt til noko anna. Mi utfordring er å kopla alt dette i hop, seier Eira.

Av Bothild Nordsletten (tekst og foto)

– Samane ser på snoen som noko som lever, seier Inger Marie Gaup Eira.

Skjønnånd

«Den eene kan ikke lide, at den anden er ogsaa lærd»

“Erasmus Montanus er et perlende sammensurium av satire, parodi, ironi og fri komikk.” Dette skriv Kjell Heggelund i ei innleiing til stykket av Ludvig Holberg. Erasmus Montanus er iallfall ein klassikar i greina “harselas med akademikar i elfenbeinstårnet”. Rasmus Berg studerer i København, og hovmodig omset han namnet sitt til latin. Holberg gjer narr av både akademisk jáleri og det innsnevra, sjællandske småbysamfunnet. Ein kan diskutere kva miljø det går verst utover.

Vi hugsar at Erasmus argumenterer Mor Nille til å verte ein Stein, men hugsar de trøysta? Ein Stein kan ikkje tenkje eller tale. Mor Nille kan tale. Ergo er ho ingen Stein.

Mor Nille får gjennomgå meir. Erasmus er forlova med Lisbed: “Jeg holder vel af Mademoiselle Lisbed, men min Metaphysica, min Logica har prioritet.” Mor Nille fell saman: “Ach min hierte Søn, hvad hører jeg! Har du forloved dig med to andre Piger i København?”

I fyrste akt har faren Jeppe fått eit brev av sonen. Han skjøner ikkje latinen i brevet, men er stolt: “Jeg har hørt af Folk som forstaar sig paa Lærdom, at hand kand disputere med hvilken Præst det skal være.” Han må få hjelp av klokkenaren – Per degn – til å tyde brevet, men han kan tydelegvis ikkje latin, og berre diktar i veg. Jeppe har oppfatta at Per ikkje er like begeistra for Erasmus: “Det er skrækkeligt med de læerde Folk, de bær saadan Avind til hverandre, og den eene kan ikke lide, at den anden er ogsaa lærd.”

I spalten *Skjønnånd* presenterer vi skjønnlitterære skildringar av det akademiske livet. *Erasmus Montanus* av Ludvig Holberg vart først trykt i 1731. Utgåva som er sitert her kom ut på Eide forlag i 1993.

Av Kjetil A. Brottveit

Bilder fra norsk forskning

Bergen 1948: Det var en stor dag i Bergen da universitetet ble innviet av kronprins Olav. På bildet fra høytideligheten på universitetstrappen ser vi rektor Trumpy som har fått en flott rektorkappe av studentene, professor Johs. Bøe (t. v.) professor Erik Waler (skjult bak Bøe) og professor Niels Henrik Kolderup hjelper ham å trekke på kappen. Fotografen er ukjent. (Scanpix)

Ti kjappe

Medlem nr.30224067

Svanaug Fjær

Stilling: Forskningsleder/forsker II ved Rokkan senteret.

Utdanning: Hovedfag i sammenliknende politikk og doktorgrad i administrasjon og organisasjonsvitenskap. Begge deler fra Universitetet i Bergen.

1. Hva jobber du med nå?

– Et prosjekt om samfunnsvitenskapelig rusforskning i Norden.

2. Hvor tenker du best?

– På vei til jobb. Jeg går en halvtime hver morgen.

3. Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?

– De siste årene har jeg hatt størst glede av *Addiction – evolution of a specialist field* av Griffith Edwards – en nestor i internasjonal rusforskning. Boken er en samling intervjuer med fagfolk på feltet avhengighet.

4. Hva er tabu i ditt fag?

– Det er fint å være litt politisk, men ikke for politisk. Grensene er hårfine, og den kritiske distansen har høy status.

5. Hva skal til for å bli en god statsviter?

– Bredde i interesse, for det er lett å bli veldig spesifikk. En ”Rokkan-horisont” på en del hundre år og mange land – såpass bør det være.

6. Hvem er den beste læreren du har hatt?

– Frank Aarebrot fra grunnfag i sammenlignende politikk. Å være ny, med store øyne og møte denne svært levende og engasjerte foreleseren, er en opplevelse som står sterkt.

7. Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du falt ned på?

– Noe innenfor kunst og kultur. Selv om jeg er hektisk på intellektet, kunne jeg ha likt å holde mer på med det kreative.

8. Om du var kunnskapsminister, hvilket enkelttiltak ville ha vært viktigst for deg å få gjennomført?

– Jeg skulle ha innført basisbevilninger til instituttsektoren på dagen. Det hadde vært viktig for å sikre både konkuranselikhet og kontinuitet.

9. Hvor var du EU-avstemmingskvelden 1994?

– Det husker jeg ikke, men jeg vet hvor jeg var da Oddvar Brå brakk staven: På lunsjrommet på sam.pol. som grunnfagsstudent. Jeg forstod at noe var viktigere enn sammenlignende politikk.

10. Hva vil du lese mer av i Forskerforum?

– Forskerforum kunne ha vært mer tabloid. Jeg savner mer kraft i oppslagene. Dessuten graverde journalistikk som avslører maktmisbruk i det akademiske livet.

Av Kjetil A. Brottveit

Mellommannen

I Stavanger har dei GPS, **Bjørn Kvalsvik Nicolaysen** og Huldra Garborgs hus.

Toget sig sakte inn mot jærhovudstaden, mot Stavanger, der alle kan sin Aasen, Gud og Garborg. Vestlendingen i meg kjenner at han er i ferd med å kome heim.

Eg stig inn i drosja.

- Universitetet seier du, å Herregud, eg veit ingenting om universitetet.

- *Eg skal til Hulda Garborgs hus, oppattkalla etter kona til Arne.*

Sjåføren kallar opp sentralen.

- Eg sit her med ein fyr som skal til universitetet.

- Å Jesus, seier dei i andre enden.

- Han skal til Huldra... Kva var resten av namnet? spør han og snur seg mot meg.

- *Garborg*, seier eg og finn det best ikkje å korrigere bruken av førenamnet.

Ei lang stund køyrer vi rundt på ei høgde over Stavanger.

Og plutseleg, plutseleg ser eg eit skilt som syner vegen til Hulda Garborgs hus. Eg gjer sjåføren merksam på skiltet, han svingar brått til venstre.

- *Du køyrer på ein sykkelsti.*

- Eg gjev faen, no vil eg berre verte ferdig med dette.

Vi stoggar framfor nokre kampesteinar. Sjåføren seier eg kan få turen gratis, han kjenner seg noko skjemd. Eg er raus og seier at sjølv sagt skal han få pengane. Vi forlét kvarandre som vennar.

- Han er ikkje åleine om å ha teke feil, seier professor Bjørn Kvalsvik Nicolaysen, som er årsaka til at eg har innfunne meg på Hulda Garborgs hus.

- Då Vegvesenet sette opp skilt, stod det "Huldra Garborgs hus" på dei fleste.

- Det fyrste ein legg merke til når det gjeld min generasjon, er at dei i liten grad er i Oslo. Dei er rundt omkring på høgskulane der dei har klora seg fast, eller dei skriv frå ein posisjon i den vidaregåande skulen og ein sjeldan gong i journalistikken. Men det ein òg kan leggje merke til, er at dei sjeldan er dogmatiske, seier Bjørn Kvalvik Nicolaysen. (Foto: Ottar Fyllingsnes)

- Jæren er ikkje det som det ein gong var.

- Nei, men det har det neppe nokon gong vore, seier Nicolaysen, dette sunnmørsflog-vitet som mange vil hevde er den mest markante akademikaren ved UiS, både i åndeleg og fysisk forstand. Nicolaysen kan minne om ein noko oppdressa variant av Gygrid (denne allusjonen for kjennarar av Harry Potter-universet).

- Fyrste gong eg høyrdet det, var i kinokø i Strasbourg, flirer Nicolaysen.

VI FÅR HELLER snakke om desse som inspirerte denne bygdeguten frå Haram til å verte filolog og pleie venskap med den franske åndselnå vel som Georg Johannesen og Hans Skjervheim.

- Ja, eg har vore heldig med dei eg har møtt. Bergen var ein fantastisk stad å kome til seit på 1970-tallet. Det var enno ikkje så stivna at det ikkje gjekk an å ha kontakt på tvers av faga. Difor var det heilt naturlig for meg å vere mykje saman med både Skjervheim og Johannesen, sjølv om dei etter-kvar ikkje tolte kvarandre særleg godt, seier Nicolaysen.

- Det er elles det vi prøver på her i Stavanger, vi som arbeider med tekst, å få til det tverrfaglege på tvers av gamle skiljelinjer som ikkje lenger er så relevante.

Nicolaysen var prodekanus ved Det humanistiske fakultet medan den gamle høgskulen vart omgjort til Universitetet i Stavanger. No er 49-åringen professor i tekst ved Institutt for kultur og språkvitskap, og vart Europas første professor i lesevitsskap.

- Rett nok er der fleire stillingar kringom som tilsvavar det vi har kalla lesevitsskap, som ei omsetting av "literacy" eller skriftkulturstudiar med vekt på lesing, presiserer Nicolaysen.

Men som alltid når nokon vert professor i humanistiske fag og har bakgrunn frå dei lægre klassene, og ikkje minst frå Sunnmøre, lyt vi dvele ved nett det.

- Eg var den klassiske lesaren. Det var ikkje så mykje anna å gjere utanom gardsarbeid og fiske, særleg vinterstid, når ein budde ein og ei halv mil frå nærmeste butikk og sentrum. Ein granne meinte at ein vart galen av å lese. Truleg hadde han mykje rett i det.

- Var foreldra dine lærarar?

- Nei, mor arbeidde som kokke då ho møtte far min, han var med på bygginga av flyplasen i Bodø. På morssida var det sjøfolk, til dels skipperar, langt tilbake i tid, og den nordnorske slekta hadde anar i alle retningar; heile

kysten, Tyskland, Skottland. Farssida har ralar- og jernbanearbeidarbakgrunn.

Slekta på den sida stamma dels frå Eidsvoll og dels frå Telemark, fortel Nicolaysen

- Far vart elles fødd i Oslo 1902, så han var ganske gammal då eg kom til. Han vaks delvis opp på Rjukan. Der var han med på å bygge både Rjukanbanen og Vemork, frå han var berre gutungen til han vart vaksen, saman med farfar, som døydde der i ei arbeidsulukke i 1920. Historieprofessor Knut Kjeldstadli og eg fann ut at farfar hans og farfar min må ha budd på same arbeidsbrakke der opp.

- Det er vel ein av dei få tinga SV-aren og 68-aren Kjeldstadli og du har til felles?

- Ikke berre, ikkje berre, men litt ulik outlook på verda har vi nok.

- Vi vestlendingar slit litt med den austnorsk moralismen, seiast det (Kjeldstadli er frå Oslo red. merk.).

- Ja, vi gjer nok det. Du veit austlendingar, særleg dei som høyrer til på venstresida, er ikkje berre moralistiske, dei er det òg på ein litt oppgjeven måte. Alle saker er tapt på førehand, ein kan ikkje vinne noko som helst, kan ein få inntrykk av. Difor vert det så viktig å feire alle nederlag i det uendelege. Det ser vi òg elles i striden rundt HF i Oslo og "kvalitetsreforma". Det viktigaste var visst ikkje å forstå at den reforma kom som ei fylgje av Bologna-prosessen, at det var heilt naudsynt å komme ut av isolasjonismen, og at utdanningssektoren alt lenge har lide under New Public Management. Det skreiv Hans Skjervheim om for snart 30 år sidan.

HER LYT VI understrekke at intervjuet vart føreteke både før SV tapte slaget om spesialstyrkane til Afghanistan og den nye Utlandslova. Mannen burde vore politisk kommentator i rikshovudstaden.

- Du veit, i Haram dyrka dei tvisynet, det var lite arbeidarkollektivisme der. Det var kjekt for ein ung gut å kome dit og lære seg det (han var elleve år då han kom til Sunnmøre). Men det skal òg seiast, at i industrien inne i Brattvågen var det ein sterkt lojalitetskultur. Alle var ein del av den same familien, klassekamp var ikkje noko dei tenkte mykje på. Fabrikken var noko stort for folk, men samstundes hadde dei aller fleste noko ved sidan av, slik som stykfaren min, som eller var ein praktkar, god i replikken og godt likt.

Sidan far til Nicolaysen døydde då guten var fire, og sidan mor var så mykje yngre, gifta mor seg oppatt på ny. Og slik hamna 10-åringen på Haram.

«Bergen var ein fantastisk stad å kome til seit på 1970-tallet. Det var enno ikkje så stivna at det ikkje gjekk an å ha kontakt på tvers av faga.»

- Han hadde vore jakt- og fiskerioppsynsmann, men vart sjuk og måtte bytte arbeid. Men han heldt fram med å drive småbruket. Berre det å vere i denne overgangstida, mellom det gamle og det nye, var gjevande. Hydraulik i Brattvåg var ein av dei aller første verksemndene i Noreg som vart robotisert. Mellom anna var den store matematikaren Kristen Nygaard med på å utvikle det. Og på den andre sida fekk eg oppleve overgangen frå hest til motorisering av landbruket - noko som knekte mange småbruk, det vart nett som med trålarane, ein tente aldri nok til å betale for utstyret og stempelslagra.

Opp dimed kom pengeøkonomin, nå tyt velstanden ut av dei sunnmørske og jærske bygdene. Det er ikkje lengre bedehus og bedebok, men Torstein Veblens "conspicuous consumption" som rår seidagrunnen.

- Og det overraska meg. For det fyrste var ikkje toleransen for det å vere annleis overlag stor, men respekten for kunnskap og lærdom gjekk inn i ein slags byrgskapskultur som no er i rask endring. Slik opplevde eg mykje av. Men det var ei anna side òg, som folk sa det: "Etter tre spararar kjem der ein øydar." Innbyrden av det såg ein godt under alle konkursane på seit 80-tal, då Sunnmørsbanken gjekk overende og gjeld vart inndriven over alt. Litt kom det av uteståande fordringar som mange småverksemnder hadde i Aust-Europa på den tida. Men unysta til å syne seg fram med dyre bilar og vanar var blitt typisk for den før så puritanske sunnmørskulturen.

- Eg har budd i Frankrike i fleire år. Mitt inntrykk er at Paris-motane er før på gata i Ålesund enn i Paris.

Her byrjar vi å fortape oss i naust med garasjar og båtar med helikopterplattformer.

- Det er noko med Vestlandet i det heile som gjer at nye modellar flyt så lett inn. Og når den lutheranske kulturen sit så sterkt i, dette med at ein skal arbeide hardt, ja, så vert det ein uhyre velstand av det i ei globalisert verd. Men Jesus er altså langt på veg borte, kanskje med unnatak av den nye amerikanske varianten der ein både skal dyrke Gud og Mammon.

«Om ein vel å halde til utanfor Oslo, ja, så må ein berre finne seg i at ein ofte ikkje vert lytta til.»

HER INNSER intervjuaren at han må gje slepp på sine eigne kjephestar, men orsa-kinga får vere at når ein snakkar med ein professor som skal fordjupe seg i tekst, og som er interessert i alt, vert på eit vis det meste relevant. I alle høve: Før Nicolaysen var ferdig filolog med Nordisk hovudfag var han statsstipendiat i Frankrike, og student både i Oslo og i Uppsala. Men basen var altså Bergen.

- Så korleis var Skjervheim og Johannesen?

- Då eg kom til Bergen, hadde dei nett vorte uvennar. Det var særleg lett å verte kamerat med Skjervheim. Eg byrja på eit filosofiseminar, og så tok eg litt logikk. Eg fylgde alle seminara eg kunne med Skjervheim. I tillegg var han faktisk i Paris samstundes med at eg studerte der. Han var særstakt omgåast og det sjølv om han gjerne fekk i seg fire gonger så mykje øl som vanlege folk. Han var kulturpessimist, ein skeptikar som meinte at sosialdemokratiet hadde forureina norsk kultur på mange måtar, men han trudde fullt og fast på at ein fornuftig kommunikasjon kunne bergast.

- Det mente vel på eit vis Johannesen òg.

- Kanskje, men Georg Johannesen sa det på denne måten om Hans: "He dined with the tories and drank with the whigs". Det var på eit vis rett. Skjervheim makta ikkje å ha eit ordskifte med høgrefolk, for dei brydde seg ikkje om å lytte til argumenta hans. Dimed var han sosialt nesten berre saman med sosialistar, frå anarkistar til Ap-folk. Grensa gjekk rett nok ved ml-arane. Dei kunne han ikkje tolle.

Johannesen hadde det på same viset.

- Du veit, han var SF-ar, og ml-arane hadde

øydelagt det partiet, etter Georgs syn. Å vere vennar med både to var ikkje noko problem, dei hadde eit slags ulukkeleg kjærleksband seg imellom. Difor aksepterte dei både at eg hadde mykje med den andre å gjere.

- Kvifor skar det seg?

- Det går attende til den tida då dei var med i tidsskriftet Basar. Dei krangla om meir-verdiomgrep til Marx. Du veit, Skjervheim var kanskje ikkje så god med matematiske utrekningar, og han hadde kanskje ikkje lese så mykje av Marx, heller. Det var ofte slik at han sitera fram til side 13 i bøker, men han hadde ein ufattelig intuisjon og eit stor oversyn frå det han hadde lese i ungdomen. I tillegg hadde han vore mykje i Tyskland og kjende til mange av dei viktige diskusjonane der nede. Oppå dette kom det at han hugsa så godt som alt han høyrd. Det same kunne ikkje seiast om det han las.

Så skreiv Hans Ebbing (marxist, filosof, Skjervheims hatobjekt nummer éin og kollega av Knut Kjeldstadli på SVs venstrefalanks, red. merk.) eit innlegg i Basar. Då sende Skjervheim eit privat brev til Johannesen der han sa at Johannesen ikkje måtte høre på Ebbing, og at Ebbing ikkje hadde god nok kunnskap.

- Georg tok berre og trykte brevet.

- Det gjorde han vel på eit vis rett i. Litt dobbelt slikt?

- Ja, det var ei meiningsmåte om noko som var i det offentlege rom, og høyrd på eit vis heime der. Men Skjervheim opplevde det som eit tilslitsbrot. Etter det snakka dei aldri med kvarandre i utrengsmål.

- Dei var vel den siste generasjonen som fekk ein flik av geniestetikkdyrkninga.

- Du veit, dei vart hylla så unge - og hadde gjennombrotet sitt samstundes. Johannesen med dikta sine, noko han alltid meinte hadde hindra folk i å ta honom alvorleg etterpå. Skjervheim klarte alt i 1958, i "Objektivismen og studiet av mennesket" (som kom på engelsk) som fyrste mann å oppsummere den retninga sosialfilosofien kom til å utvikle seg i. Det lyfta han så utruleg høgt. Han vart feira som den fyrste nytenkande filosofen i Noreg sidan Arne Næss og som ein sentral bidragsytar til kontinental filosofi. I tillegg hadde han ei stor evne til å få fram talent, Gunnar Skirbekk, Jon Hellesnes, Nils Gilje og så vidare. Georg på si side var den store retorikaren og lyrikaren, men også med eit stort resonnementar forfatterskap, ofte innretta på å utvikle vurderingskriterium for litteratur så vel som politiske argument.

- Men dei var på same tid opptekne av det same?

- Dei var det, alltid, men mest alltid med motsett føreteikn. Der Georg var for retoriken, var Hans mot. Då Hans var for flat struktur, hylla Georg dei sterke leiarane, Georg var ei tid for interaktiv læring, Hans var mot. Det var særstakt at dei opplevde både to.

ETTER BERGEN var Nicolaysen innom Sta-

vanger og underviste i kulturformidling og kunsthistorie, for så å ta nokre år som sendelektor i Frankrike. Der var han, som seg hør og bør i språkfilosofiens heimland, oppteken av kva det er som konstituerer ei tekst, kva historisk samanheng ho oppstår i, og kva verknad ho har uavhengig av intensionen til tekstutrykkaren. Han har skrive om såpass ulikt som Augustin, franske tolkingsteoretikarar, salmediktning, Claus Fasting, Ludvig Holberg, og fleire nyare norske forfattarar.

Men han er fyrst og fremst kanskje ein dyktig essayteoretikar og essayist. I tillegg skriv han meir eller mindre fast i avisar som Stavanger Aftenblad og Dag og Tid, og i Rosenkilden, Naeringslivsforeininga sitt blad i Rogaland. Og slike noko let seg ikkje lett setje på formel.

Men no sit han altså her og driv med lesevitaskap.

- Kva er det eigentleg for noko, lesevitaskap?

- Det er sjølv sagt så mangt, men eg plar seie at det er å systematisere studiar av korleis lesing organiserer verda i form av sosialt samkvem, gjennom evna til å tolke sosiale representasjonsformer – så som skrift og symbolbruk.

- Og det vert berre viktigare og viktigare?

- Ja, kommunikasjon gjennom tekst i alle former er det som er sjølve grunnlaget for vår eksistens, og det i endå sterkare grad enn for berre nokre tiår attende. Lesing er på eit vis vorte måten einskildmennesket integrerer seg på, seier mannen som eig eit bibliotek på over 17 000 band.

- Men sjølv er du mest oppteken av det historiske?

- Nja, det er ikkje tvil om anna enn at vi har stor trong for å granske historiske utviklinger for å kunne forstå det som går føre seg i dag, til dømes skriftas verdi og påverknad for etablering av statssystem, byråkrati, demokratiske skikkar og offentleg kommunikasjon.

HER BYRJAR Nicolaysen å snakke om Georg W. Bush.

- Han har gjort ein stor innsats for å fremje interessa for klassikarane. Då han proklamerte "krosstog" mot terrorisme, tok det fyr i heile den muslimske verda. Både i Vesten og i Austen vart det naudsynt å setje seg inn i soga om krosstoga, i politiske og religiøse tekstar frå den tida og lengre før, og i filosofien og særleg etikken etterpå, meiner han.

- Det har òg vore ei rad samanlikningar mellom USA og tidlegare store imperium med herskarar som har ynskt å ha herredøme over mest mogleg land og folk, til dømes Persarriket. Persarriket (480-479 f.Kr.), som greskarane vann mot ei enorm overmakt, har jo sidan vore brukt som det fyrste provet på at rettferd og demokrati kan sigre mot alle odds.

- Og så har vi "axis of evil"?

- Ja, og den gjorde det òg naudsynt å finne ut kvar det absolute skiljet mellom vondt og godt kjem frå. Dimed diskuterer ein fylgjene

av manikeismen og zoroastrismen. Sameleis var Luther augustinar, og Augustin var påverka av manikearane...

And the list goes on. Eit felles omgrep for slikt er vel både endring og konservatisme.

- Ein kan seie mykje om trøngen til eit nytt universitet, men det gjev oss høve til å tenkje nytt, ikkje gjere seg avhengig av tidlegare institusjonalisering. I dei siste åra har mange miljø i Stavanger lagt mykje vekt på å studere endring - så som endringsleiring og samfunnstryggleik, eller dei særlege retningane av spesialpedagogikk ein tek for seg her. Sjølv er eg særstakken av å sjå nærmere på dei kulturelle vilkåra for at det kan komme til endringsprosessar som menneske kjenner seg som del av og tek ansvaret for.

Institusjonar motarbeidar ofte endring heilt automatisk, meiner Nicolaysen.

- Vitskapshistoria er full av døme på korleis især læringsinstitusjonar med særslærde menneske ofte yter stor motstand mot å få vite noko nytt, særlig om seg sjølv. Men samstundes veit vi òg, ikkje minst frå oljeeventyret og den såkalla "norske stilene", at ein litt varsam konservativisme kan vere ein sunn strategi, såleis at ein undersøkjer kva kompetanse ein har og kva den kan omdannast til, og kvar ein treng å gjere noko heilt nytt. Her gjevest ingen fasit, men det trengst mykje ny forsking. Såleis ser eg fram til det, dersom eit initiativ frå tre fakultet i Oslo, HF, SV og Utannlandsviskap, kan gje oss eit stort humanistisk programområde i Forskringsrådet innom "Kommunikasjon og deltaking" (forkorta til KODE).

- Men eit nytt universitet vil nesten per definisjon vere perifert?

- Her er det fleire plan. Om ein vel å halde til utanfor Oslo, ja, så må ein berre finne seg i at ein ofte ikkje vert lytta til. Til og med ein så framståande forskar som Atle Kittang, som held til i Bergen, har lenge berre måtte funne seg i å vere utanfor rampelyset. Men av og til tvingar nye perspektiv seg fram, og litteraturvitenskapstudiet i Bergen dreiv vel eigentleg fram ei fornying over heile landet. Og Oslo ligg trass alt i periferien i Europa, kanskje i større grad enn Vestlandet gjer. Her på Humanistisk fakultet har vi, så vidt eg veit, no godt med internasjonalt orienterte forskarar. Vi er jo færre her, men relativt sett er orienteringa utetter kanskje likså viktig som i Oslo.

- Men det å verte sett, handlar vel mykje om generasjonar òg 68-arane meiner framleis dei er den nye vinen med den dogmatismen det har leia til?

- Ja, det fyreste ein legg merke til når det gjeld min generasjon, er at dei i liten grad er i Oslo. Dei er rundt omkring på høgskulane der dei har klora seg fast, eller dei skriv frå ein posisjon i den vidaregåande skulen og ein sjeldan gong i journalistikken. Men det ein òg kan leggje merke til, er at dei sjeldan er dogmatiske. Kollegaen min Arne Apelseth her ved instituttet til dømes, har nærmast bygd ei karriere på ikkje å vere dogmatisk. I studia av danning her på Vestlandet, når folk kunne

lese og så bortetter, har han beinhhardt kritisert tidlegare forsking på feltet og hevdar at ho har vore dogmatisk.

OG GRUNNA denne antidogmatismen så har ikkje Nicolaysens generasjon kunna lene seg på nettverket til 68-arane.

- Så sjølv om desse føregjengarane snakka mykje om ideala om fri og open diskusjon, så har det at vi levde etter desse ideala, frå eit karriereperspektiv, kanskje vore lite lurt. Men samstundes var mange 68-arar, i det minste i det ytre, motstandarar av nepotisme og venetenester, difor gav dei lite hjelp til oss når vi trøng stillingar. Ein kan seie mykje om både Skjervheim og Johannessen, men gode gudfedorar var dei ikkje, men dei var rett nok aldri 68-arar.

- Men kunne din generasjon ikkje berre verte opportunistar og tute med ulvane?

- Sjølv om eg har eit kulturkritisk grunnperspektiv, det å alltid vere i opposisjon og alltid vere utviklingsoptimist, var det aldri heilt tilfredsstillande for slike som meg. I staden har eg og andre vore opptekne av å snakke og skrive om andre ting enn det 68-arane t.d. hadde på dagsordenen. Så som retorikk, kulturtoreti, lesehistorie i staden for literaturhistorie, ofte "ureine" disiplinar som trekker inn røynsler frå ulike hald, så nye samanhengar kjem fram. Og du ser, før eller siden så vinn ein gjerne fram med ein slik strategi, når dei gamle parameter og paradigme tek til å bli fryssete, så vender folk seg til andre typer forklaringar, andre måtar å stille spørsmål på.

«Sjølv om eg har eit kulturkritisk grunnperspektiv, det å alltid vere i opposisjon og alltid vere utviklingsoptimist, var det aldri heilt tilfredsstillande for slike som meg.»

Men noko nytt er i ferd med å vekse fram i Stavanger. Dei har alt to parallelle mastergradsstudiar i lesevitenskap, eitt norskspråkleg og eitt engelskspråkleg, med rundt 40 studenter til saman, og reknar med å starte opp doktorgradsstudium i emnet til hausten. Då kjem engelsksunnsmøringen Stephen Walton til lesevitenskapsmiljøet ved Institutt for kultur- og språkvitskap (førebelts i deltidsstilling), vossingen Nils Rune Langeland har også søkt om stilling på instituttet, seier rykta. Motkulturnane er ikkje heilt døde på Jæren.

- DU FANN fram, spør eg drosjesjåføren som ventar utanfor.

- Eg har då GPS, svarar han.

Ja, ein har då GPS. I det eg landar i Oslo, kjem ei bok om Se og Hør ut. Ein ventar visst eit sal på 50 000. Lesevitenskap er så mykje.

Av Jon Hustad

2 stipendiatstillinger i teologi/KRL

2 stipendiatstillinger ved Det teologiske Menighetsfakultet er ledig fra 1. september 2007, for inntil 4 år, med 25 % pliktarbeid i form av undervisning eller andre oppgaver.

Stipendiatstillingene har forskerutdanning som hovedmål, og er primært for yngre søker. Opptak i doktorgradsprogrammet ved Det teologiske Menighetsfakultet er et vilkår for tilsetting.

For fullstendig utlysning, se www.mf.no Aktuelt.

Nærmore opplysninger om stillingene kan fås ved henvendelse til prorektor Sverre Dag Mogstad (22590618) eller forskningsleder Nils Aksel Røsæg (22590553). Søknadsfrist 20. april 2007.

Søknad sendes:

Det teologiske Menighetsfakultet
Postboks 5144 Majorstuen, 0302 Oslo

MF
Det teologiske
Menighetsfakultet

Hvermansens Wikipedia

Hva gjør studenter og forskere i akademia når en av verdens viktigste kunnskapsbaser er et nettbasert oppslagsverk der teksten blir skrevet av hvem som helst?

Wikipedia er en internasjonal Internettbasert encyklopedi. Wikipedia er en wiki, hvilket betyr at alle kan redigere innholdet; ordet Wikipedia er en sammensetning av det hawaiianske ordet "wiki" (rask, hurtig) og det greske ordet "encyklopedi". Wikipedia blir utgitt av den ideelle organisasjonen Wikimedia Foundation, basert i Florida i USA.

Dette er det første avsnittet som møter deg om du går inn på no.wikipedia.org og søker på ordet "wikipedia". Bak hvert av de understrekkede ordene befinner det seg en lenke til videre informasjon. Er du for eksempel i tvil om hva en encyklopedi måtte være, klikker du på ordet, og vips, så lærer du blant annet:

"Encyklopedi (fra gresk εγκώλπιος παιδεία, enkyklios paideia, "i en sirkel av læring") var opprinnelig et begrep brukt av Hippis av Elis om universell dannelses. I dag refererer begrepet til en strukturert og omfattende fremstilling av menneskelig viten i en utførlighet som oppfyller et dagligdags informasjonsbehov."

(Foto:Forskerforum)

«Ser du på statistikken for hvilke oppslagsverk og referanser folk bruker på nettet, viser de at Wikipedia har 20-25 prosent av markedet.»

Jill Walker

- Wikipedia er et fantastisk sted. Ser du på statistikken for hvilke oppslagsverk og referanser folk bruker på nettet, viser de at Wikipedia har 20-25 prosent av markedet, sier førsteamanuensis Jill Walker ved Seksjon for humanistisk informatikk ved Universitetet i Bergen.

Til tross for hennes entusiasme, har de ved hennes teknologikompetente seksjon som policy at studenter ikke skal bruke wikipedia som kilde i sine arbeider.

- Wikipedia er å anse akkurat som andre leksikon, altså som sekundaær litteratur. Det holder ikke som kilde i seg selv, men er et fantastisk godt startpunkt for å komme seg videre til primærkildene, sier Walker.

BESLUTNINGEN OM ikke å godta Wikipedia som kilde i studentarbeidene er ikke enestående. Da Historisk institutt ved velrenomerte Middlebury College i Vermont i USA i januar falt ned på samme konklusjon, forte det til massivt raseri et annet sted i den nye, virtuelle virkeligheten, nemlig i bloggernes verden.

Gamle, akademiske tradisjoner og tenkemåter stod tilsynelatende mot mulighetene som ligger i moderne teknologi. I den frie, demokratiserte kunnskapsutvekslingen på nettet er det ikke professortitler og fagfellevurderinger som teller, men at alle kan delta, alle kan bidra, alle har enkel og gratis tilgang. Kanskje for enkel tilgang, siden referansene til Wikipedia bland studentene ved Middlebury College hadde nådd epidemiske proporsjoner.

- Jeg vet at studenter bruker Wikipedia. Men selv om de kan teknologien, har de færreste av dem et reflektert og kritiske i forhold til den. Skal man bruke dette, må man både være klar over redigeringsmulighetene som ligger i wikien og være kildekritiske til det som står der, sier Walker.

AVISENE HAR slått stort opp når det har forekommet feil på Wikipedia. I februar ble Foo Fighters-vokalist og tidligere Nirvana-trommis Dave Grohl erklært død - noe han selv tilbakeviste på det sterkeste. Mer alvorlig i norsk sammenheng var det da Jens Stoltenberg ble hengt ut for å være pedofil.

- Såne saker får masse oppmerksomhet. Men de færreste går inn på "historie"-knappen på Wikipedia og ser at artikkelen bare lå ute i fem minutter før den ble korrigert, sier Walker.

Som ung og teknologikompetent, er det kanskje ikke så rart at Walker både bruker og behersker både Wikipedia og andre dataressurser. Men er Wikipedia i bruk også blant hennes kolleger i eldre generasjoner?

Vi ringer nordiskprofessor og dekan ved Det humanistiske fakultet ved Universitetet i Bergen, Gunnstein Akselberg:

- Jeg bruker Wikipedia veldig sjeldent. Og jeg ville aldri finne på å bruke det som referanse uten å ha kvalitetssikret informasjon først. Når prinsippet er at hvem som helst kan gå inn og endre på det som står der, kan man ikke være sikker på kvaliteten, sier Akselberg.

Han har opplevd at noen av studentene refererer til Wikipedia, men tror at også studentene er oppmerksomme på at det de måtte finne der kan være av varierende kvalitet. Akselberg synes likevel sjangeren Wikipedia er interessant.

- Mens den klassiske encyklopediske tekstproduksjonen foregår gjennom at eksperter, redaktører og sertifiserte faggrupper utarbeider teksten, ligner wiki-sjangeren mer på blogging. En person legger ut informasjon, andre supplerer og modifiserer, slik at den encyclopediske informasjonen blir etablert interaktivt, sier Akselberg.

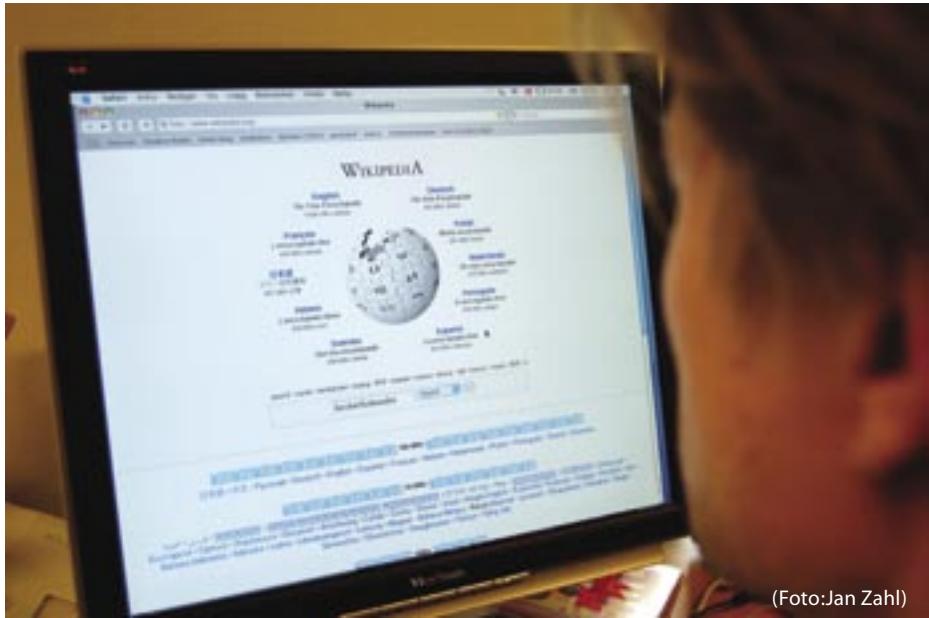
SIDEN JIMMY WALES grunnla Wikipedia 15. januar 2001, har nettstedet vokst til en global suksess. Wikipedia finnes i dag på over 200 språk, til sammen er det lagt ut rundt seks millioner artikler - samtlige skrevet av hvem som helst. På norsk finnes Wikipedia både på bokmål og nynorsk, den førstnevnte med over 97 000 artikler, den andre med over 20 000.

- Den typiske bidragsyteren til norske Wikipedia fordeler seg ganske jevnt mellom fagfolk på ulike nivåer, og folk som er spesielt interesserte i et felt eller har en hobby, sier Chris Nyborg, Wikipedias norske pressetalsmann.

- Men det er vanskelig å måle nøyaktig hvor mange bidragsytere vi har. Et par hundre bidrar regelmessig, flere gjør det mer sporadisk, sier Nyborg. Selv har han bidratt med en rekke artikler. Spesialfeltene er Storbritannia og Den katolske kirke, men Nyborg har også skrevet om oldtidens Egypt og den ghanesiske landsbyen Nkruful.

- Hvem er den typiske Wikipedia-brukeren?

- Det vet vi enda mindre om enn hvem som er bidragsytere. Men jeg vet at det brukes veldig mye i skoleverket. Faktisk sitter

(Foto:Jan Zahl)

(Foto:Erik Newth)

«Den typiske bidragsyteren til norske Wikipedia fordeler seg ganske jevnt mellom fagfolk på ulike nivåer, og folk som er spesielt interesserte i et felt eller har en hobby.»

Chris Nyborg

elevene og jobber med det akkurat nå, sier Nyborg, som denne dagen er på jobb i ungdomsskolen.

Han kjerner til at noen lærere ikke godtar Wikipedia som kilde, men mener det viser manglende forståelse for hva Wikipedia er.

– Kunnskapen du finner på Wikipedia der er hentet fra et sted, og vi blir stadig stren-

gere på kildehenvisninger. Så finner du noe der, finner du sannsynligvis også ut hvor informasjonen kommer fra. Men Wikipedia er altså et oppslagsverk, ikke en primærkilde.

– *Hva er Wikipedias svakeste sider, slik du ser det?*

– Siden alt er frivillig, blir det en ubalanse i hva som skrives. Man skriver om det man er interessert i, noe som har ført til at vi har tre linjer om Indira Gandhi, men over 300 om Harry Potter. Dette er helt uproporsjonalt og aldeles tullete, men det vil forhåpentligvis gå seg til over tid, sier Nyborg.

DET STORE spørsmålet er likevel om Wikipedia er til å stole på.

– Wikipedia er til å stole på så lenge man har en viss kritisk sans. Det har vi til felles med alt annet som er på nettet, svarer Nyborg, som beretter om omfattende rutiner for å kontrollere det som legges ut. Endringer av artikler blir sporet og sjekket. Kommer det tull fra en IP-adresse, blir den blokkert. Samtidig leter dataroboter etter fyord som blir lukket ut.

Likevel sliter nok Wikipedia med troverdigheten i tunge fagmiljøer. Da ansvarlig redaktør Erik Tunstad i forskning.no konfronterte James Lovelock, mannen bak den såkalte "Gaia-teorien", med noen ganske hårete uttalelser han skal ha servert på 1970-tallet, spurte Lovelock hvor Tunstad hadde disse sitatene fra.

– Da jeg innrømmet at jeg hadde hentet sitatene fra Wikipedia, lo han bare håndig. Diskusjonen var over – mine argumenter gjaldt ikke, for de var hentet fra Wikipedia, har Tunstad fortalt forskning.no

– Wikipedia er fremdeles kontroversielt i visse miljøer, men de som er mest kritiske er stort sett folk som har vært inne på en enkelt artikkel og funnet unøyaktigheter, sier Nyborg. Han mener det er nødvendig å se hel-

heten og skjonne hvordan wiki-publiseringen foregår.

– Wikipedia startet med null artikler i 2001, for å vokse til det det er i dag. Det ville være urimelig å kritisere Store norske leksikon for notatene som lå til grunn for verket. Forskjellen er at vi ikke venter 30 år med å publisere stoffet, men gjør det hele tiden.

DE MANGE SOM var skeptiske til den vitenskapelige nøyaktigheten i Wikipedia – skrevet av amatører, drevet av et fåtall idealister – sammenlignet med etablerte og autoritative oppslagsverk, fikk noe å tenke på da prestisjetidsskriftet Nature høsten 2005 bestemte seg for å sjekke. Nature valgte ut 50 oppføringer om vitenskapelige temaer over et bredt spekter. Deretter hentet de ut artikkelen som sto om emnet både fra Wikipedia og fra anerkjente Encyclopedia Britannica. Artikkelparene ble sendt til en relevant ekspert for vurdering, men uten at eksperten fikk vite hvilken av de to artiklene som kom fra hvilket sted.

Av de 42 vurderingene Nature fikk tilbake og som var brukbare, viste det seg at det var ganske mange feil i begge leksikonene. Viktigere – og langt mer dramatisk for Encyclopedia Britannica – var det at forskjellen mellom de to ikke var særlig stor. Mens oppføringene i Wikipedia i gjennomsnitt inneholdt fire upresisher, inneholdt oppføringene i Encyclopedia Britannica rundt tre.

På lederplass oppfordret Nature sine leser til å lese Wikipedia med varsomhet – og forbedre det med entusiasme.

– Wikipedias bidragsytede ikke-eksperter er, stort sett, opptatt av å få ting rett på siden. Men vitenskapsfolk kan bidra med et kritisk blikk på oppføringer om emner de er spesialister på, de kan sette fingeren på feil og misforståelser andre, uten å vite det, har lagt inn. Nature oppfordrer sine leser om å hjelpe, het det i lederen 14. desember 2005.

Svaret fra Encyclopedia Britannica lot naturlig nok ikke vente på seg. For hvorfor skal man betale dyrt for et abonnement på dette oppslagsverket om man finner like god informasjon gratis på Wikipedia? Encyclopedien rykket store annonser inn i britisk presse der de tilbakaviserte påstandene fra Nature, og i et eget 20 siders notat fra mars 2006 dundret de løs mot Natures undersøkelse.

– Nesten alt ved undersøkelsen, fra kriteriene for å identifisere unøyaktigheter til diskrepansen mellom artikkelenes tekst og overskrift, var feil og misleidende, hevdet Encyclopedia Britannica

Men det hjalp ikke. Selv etter å ha gått gjennom motsvaret holdt Nature fast ved sitt opprinnelige funn: Encyclopedia Britannica og Wikipedia er nesten like nøyaktige på vitenskapelige oppføringer.

Men om Wikipedia har blitt Hvermanskens viktigste nettleksikon, spørrs det nok fremdeles hvor tungt det veier i akademia.

Av Jan Zahl

Stillstand

Av alle titlar valde Dag Seierstad *Underveis* på boka si.

DAG SEIERSTAD, venstresidas grå eminense, mannen som gjentekne gonger kunne ha vorte leiar i Sosialistisk Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti, men som sa nei kvar gong, vart 70 år no i haust. Han har ikkje fått eit tradisjonelt festskrift. Derimot har han gjeve ut det vi får tru er hans beste artiklar gjennom 57 år. Boka har fått den noko misvisande tittelen *Underveis*. Ein slik tittel fordrar at ein skal ha reist ein stad. I Seierstads tilfelle stemmer ikkje det. Mannen har stått stille i snart 60 år. Men han skal i det minste har ros for ein usminka vilje til å dokumentere nett det.

I 1960 VAR FAR MIN 35 år, med unnatak av to år i Tysklandsbrigaden hadde han arbeidd gratis på garden i over 20 år. Det skulle gå endå nokre år før besteforeldra mine overlet bruket til han. Det måtte ei Folketrygd til før dei kjende seg trygge nok økonomisk til å det å gjøre. Far hadde to barn, det skulle kome til før han fekk garden. Dei kontantane han skaffa seg, fekk han kvar vinter gjennom å vere fiskeoppkjøpar i Lofoten. I dei månadane såg han aldri familien.

I husklyngja som seinare skulle verte hans, var der korkje kjøleskap, frysar, vaskemaskin, bad, bil eller for den del, motorsag. Alt det kom først eit stykke ut på 1970-talet. Kvinnene arbeidde støtt, sying, sylting, slakting, mjølking, vasking. Arbeidsmetodane vart langt på veg mellomalderske, handmjølking, småljå, bøslått.

KORLEIS SÅG SÅ venstresosialisten Dag Seierstad på nasjonen vår i 1960, korleis såg han på "makta" vilje til å gå inn for frihandelspolitikk og økonomisk vekst, korleis såg han på stoda i det som i den tida var ein av Vest-Europas fattigaste statar? "Alle er klar over at deler av hjemmeindustrien vil komme i store vaneker når utenlandske varer får lettere innpass i Norge. Naringslivets menn krever skattelettelser for å bedre konkuranseevnen. (...) Frihandel medfører umiddelbart at regjeringens kontroll av samfunnsøkonomien ved handelspolitiske tiltak stort sett faller bort (...) Typisk er det at nettopp nå, når vi alt aner de første vindpust fra det kaldere økonomiske klima som venter oss, viser den overstrømmende enighet på politisk hold som det etter krigen har vært om velferdsstatens prinsipper, tegn på å revne."

Slik skreiv Seierstad i 1960, slik skreiv han kvart år etter, og slik skriv han framleis. Boka er fylt av dogmatikk, tung prosa, sviktande dømekraft og ein mangel på sjølvironi over støtt å ha teke feil. Det som faktisk er noko mosamt, er at når Seierstad til dømes står midt

på 1970-talet, ja, så var det visst paradisiske politiske tilstandar i landet i 1960. For ikkje å snakke om kor bra 1970-tallet var når han i dag skriv.

Dag Seierstad

Underveis – Artikler 1949–2006

Pax, 2006
191 sider

Seierstad har vore stipendiat i Moskva og

kjende Sovjet særsla godt gjennom ei rekke reiser bakom jarnteppet. På 1960-talet hadde han og verda elles lenge vore klare over kva som hadde føregått og framleis gjekk føre seg i Sovjet. Den 24. oktober i 1964, dagen det viste seg at generalsekretær Khrusjtsjov var avsett, skreiv Seierstad dette om hendinga: "Det er ennå uklart hvorfor han ble avsatt, hvem som stod bak, og hvorfor de har valgt en så kynisk framgangsmåte overfor ein stor statsmann og ein avholdt politiker (...) viktigst var det at Khrusjtsjov - som Sovjetstatens ledende politiker - så klart solidariserte seg med alle dem som led under Stalin-terroren."

Det er rett at Khrusjtsjov tok eit oppgjer med Stalin i 1956, men burde ikkje Seierstad ha reflektert litt over at det ikkje nett er uvanleg at ein diktator har mykje å tene på å ta avstand frå den føregåande? Og kor stor statsmann var ein person som stod bak Cuba-krisa? Diktatoren solidariserte seg elles ikkje meir med "alle dem som led" enn at han då han tok makta gav ordre om ei storstilt fjerning av alle prov som kunne knytte han til massedrapa under Stalin.

En ryggsekk med ballast

Individualisering til tross: Sosiale ulikhet går langt på veg i arv. Ryggsekken hjemmefra er fremdeles avgjørende, viser forfatterne.

EN UTBREDD oppfatning av vår tid og type av samfunn er at vi har gått inn i en ny historisk epoke preget av individualisering, en påfallende endring av etablerte normer og sannheter, samt en fragmentering av tradisjonelle sosiale skiller. Svært mye av litteraturen om det "nye" samfunnet er imidlertid tuffet på svak empiri og heftige generaliseringar.

SOSIOLOGENE Johannes Hjellbrekke og Olav Korsnes har skrevert en viktig bok om kontinuitet og endringer i samfunnsstrukturens utvikling etter andre verdenskrig, og om sosial ulikhet og sosial mobilitet. I hovedsak gir deres funn støtte for tidligere antagelser om at den sosiale ulikheten langt på veg går i arv, at mobiliteten typisk er eit steg opp eller ned, og ikke i form av store sprang, at mobiliteten begrenses av sektorbarrierer og at visse mønstre går igjen i form av kraftig selvrekruttering til eksempelvis arbeiderklassen, bønder og høyere klasseposisjoner. Antallet personer i akademikeryrker og høyere utdanning øker dramatisk i etterkrigstiden, men vegen fra en oppvekst i arbeiderklassen til akademia er lang, med mange barriärer, og en

kraftig underrepresentasjon av barn fra arbeiderklassen. Sannsynligheten for at et barn med foreldre med lav utdanning tar høyere utdanning er eksempelvis seks ganger lavere enn for de med foreldre med høy utdanning.

HJELLBREKKE OG KORSNES viser hvordan mobilitetsforskningen etter 1950- og 1960-tallet har bidratt til å så tvil om høyt utviklede industrialsamfunns faktiske åpenhet når det gjelder individenes frihet til å foreta utdannings- og karrierevalg. På samme måte vises det til antagelser om en høy grad av fellestrek i mobilitetsmønstrene i høyt utviklede markedsøkonomier, selv om styrken i de statistiske sammenhengene varierer noe over tid. Ut danningssystemet er ment å være et viktig instrument, for å gi alle elever og studenter samme karrieremuligheter, men mobilitetsforskningen har gang på gang demonstrert at utdanningssystemet, i det minste indirekte, bidrar til å reproduksjon av sosiale forskjeller. De teoretiske og statistiske verktøyene for å studere mobilitet mellom generasjoner har imidlertid utviklet seg mye, noe som også kommer klart fram i boken og som øker dens aktualitet og relevans.

Johannes Hjellbrekke
og Olav Korsnes

Sosial mobilitet
Samlaget, 2006
175 sider

20 spørsmål

Men, men, igjen skal Seierstad ha ros, og det i motsetnad til Nikita, for å vere meir enn viljug til å legge fram prova på kva han sjølv har gjort og meint.

"Solidariserte", det må vere eit døme på det Orwell kalla "nytale". Ut over det er boka lite anna enn gamal tale.

I 1959 GJEKK Sosialistisk Studentlag ved UiO i opplysing. Leinga i Ap ville ikkje akseptere at nokre av medlemmane i Aps ungdomsorganisasjon på universitetet var med på kongressar bak jarnteppet. I eit intervju i byringja av boka seier Seierstad: "Jeg kan ikke huske at Gro Harlem var med i noen lagsaktiviteter i 1958/59. Men hun var en av de "edsvorne tolv" som forlot laget og var med på å stifta Arbeiderpartiets studentlag, et lag som verken tallmessig eller i aktivitet klarte å ta opp kampen med Sosialistisk Studentlag. Vi var i vekst - og så lyst på framtida."

Det spørrs om ikkje Gro hadde større grunn til optimisme.

Av Jon Hustad

Forfatterne er i hovedsak opptatt av mobilitetsmønstrene mellom generasjoner, relatert til valg av yrke, utdanning, kjønnsforskjeller og hvem som slipper inn i de norske elitene.

MED EN GENERELL trend der langt flere tar høyere utdanning i dag enn tidligere, er det fristende å tale om overgangen til et kunnskapssamfunn. Hjellbrekke og Korsnes' analyser, basert på offisielle data, bidrar langt på vei til å problematisere optimistiske tolknininger i retning av et mer åpent utdanningssystem. Snarere viser deres resultat at ulike fødselskohorter dels blir født inn i ulike sosiale baner påvirket av hva de har med seg i ryggsækken hjemmefra i form av kulturell og økonomisk kapital, samt at dette legger føringer på hvordan de møter og navigerer seg fram i utdanningssystemet. Utdanningssystemet reproduserer sosiale skiller: "Dersom far har fullført høgre utdanning, vil barna i minst 3 av 4 tilfelle sjølv gjennomføre ei av dei høgaste utdanningane på universitets- og høgskulenivå".

HJELLBREKKE OG KORSNES bekrefter tidligere forskning når det gjelder beskrivelser av Norge som et svært kjønnssegregert samfunn når det gjelder yrkes- og utdanningsvalg, sektorlokalisering og klasseposisjoner. De sier seg enige i tidligere kritikk om at mobilitetsforskningen har vært for opphengt i analyser av menn og etablerte klassifiseringer som er lite egnet til å studere kvinnernas makt og inn-

flytelse i arbeidslivet. Like fullt begrenser de seg til de analyseverktøyene de selv kritiserer. Resultatene som presenteres viser små kjønnsforskjeller i den totale klassemobiliteten, som er dominert av kortdistansemobilitet (ett steg opp eller ned i forhold til foreldrene). Kvinnene går langt oftere enn menn inn i ikke-manuelle serviceyrker og er kraftig overrepresentert blant rutinefunksjonærer, mens menn er overrepresentert blant arbeidere i manuelle yrker og blant høyere funksjonærer. Kvinner med foreldre med høyere utdanning skiller seg ikke drastisk i utdanningslengde fra menn med tilsvarende bakgrunn, men andelen immobile er langt større for menn med fedre med kortere høyskoleutdanning enn blant kvinnene. Dette kan både henge sammen med ulikheter i yrkesvalg, eller at kvinnene rett og slett må skaffe seg lengre utdanning for å få tilsvarende attraktive jobber som menn.

I LINJE MED HVA som er sagt, er det lite overraskende at foreldrenes klasse og utdanning systematisk fremmer de som velger eli-teutdanninger. Dette mønsteret går igjen hos lærere og forskere, som er kraftig overrepresentert blant de med røtter i den øvre middelklassen. Om man ønsker å studere rekrutteringen til eliter mer generelt rekker det imidlertid ikke bare å vise til foreldrenes yrke og utdanning, men vel så mye til økonomisk, politisk og organisatorisk, samt sosial kapital i form av nettverk. På dette området leverer forfatterne et meget interessant bilde av norske eliter som et fragmentert maktfelt, der kodene for innpass er langt mer komplekse enn det vi tradisjonelt finner i mobilitetsanalyser.

HJELLBREKKE OG KORSNES har skrevet en viktig bok som både samler og relaterer seg til tidligere forskning og teorier på en eksemplarisk måte. Langt ifra alle resultatene som presenteres er nytt stoff, men forfatterne bidrar med en langt mer rik og sammensatt empiri og analyseramme enn det som er vanlig i en mobilitetsforskning, som ikke sjeldan er mer opptatt av metode enn av dyptpløyende samfunnsanalyser. Man kan ha innsigelser til den pedagogiske formen - det er lett å drukne i en for detaljert beskrivelse fra tid til annen. På samme måte kan det innvendes at offisiell statistikk ikke alltid er så "objektiv" og lettolket som det gis skinn av i de historiske delene. Det hadde også vært ønskelig med en høyere grad av problematisering av hva kategorier som manuelle/ikke manuelle yrker eller høyere utdanning representerer over tid. Uansett er dette et meget viktig bidrag for å kurere de som ser sosiale endringer i alt og glemmer bort de tunge samfunnsstrukturenes makt i enkelt-individens mange tilsynelatende frie valg.

**Av Håkon Leulfsrud, professor,
Institutt for sosiologi og
statsvitenskap, NTNU**

1) Kva for selskap vart stifta av Steve Jobs, Steve Wosniak og Ronald Wayne i 1976?

2) Kor kan vi gå over Rialto-brua?

3) Kven vart mestvinnande utøvar under alpin-VM i Åre nyleg?

4) Kva slags dyr er skrubb?

5) Kva slit du med når du har pekuniære vanskår?

6) Kven er den einaste amerikanske presidenten som har hatt embetet i meir enn to periodar?

7) Kva er namnet på den egyptiske amuletten med form som ei heilag bille?

8) I kva by ligg Pergamon-museet?

9) Kva for forfattar ga ut si siste prosabok "Båten om kvelden" i 1968?

10) Kven var vokalist i gruppa The Boomtown Rats?

11) Kva er Excalibur?

12) Malteserordenen heldt i meir enn 250 år til på Malta. Kva måtte riddarordenen gje i årleg leige for øya?

13) Kven er det Forest Whitaker portretterer i filmen "The Last King of Scotland"?

14) Kva heiter den nyutnemnde generalsekretæren i FN?

15) Og kven var generalsekretær i FN før Kofi Annan?

16) Kva er eit anna namn for kaliumkarbonat som er framstilt ved å brenne trevirke?

17) Kva for målar kjend for sin naivistiske stil var fødd i Vitebsk i Kviterussland i 1887?

18) Med kvalitetsreforma vart vekttal erstatta av studiepoeng. Kor mange vekttal tilsvarer eit studiepoeng?

19) Kva for nordmann har spelt Meisterligafinalen for Valencia?

20) I kva land er politikken prega av rivaliseringa mellom statsminister Hun Sen og prins Ranariddh?

Rette svar side 33

KRONIKK

Send kronikkforslag til

i.myking@forskerforbundet.no

Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2.000,-

«Tidsskriftartikler spiller en relativt underordnet rolle i de historisk-filosofiske vitenskaper. Faktum er at de spiller en stadig mindre rolle,» skriver **Einar Thomassen**. Han mener tellekantreglene, fra den humanistiske publiseringsspraksisens synspunkt, dypest sett er irrasjonelle.

Tidsskriftartikkelfetisjismen

VÅRE ADMINISTRATORER i forskningssektoren har tydeligvis fått for seg at vitenskap stort sett publiseres i tidsskrifter. Skjemær der man skal angi publikasjoner, enten når man rapporterer fra prosjekter eller når man søker nye midler, har først og fremst rubrikker for tidsskriftpublikasjoner. I for eksempel NFRs rapporterings-skjema kan man rett under "Tellekanter" lese: "Publiserte artikler i vitenskapelige tidsskrift med referee". Så følger publiserte artikler i andre tidsskrifter, og under der igjen "Utgitte bøker (lærebøker, antologier(red.) o.l.".

I UHRs tellekantsystem har man riktignok tatt høyde for at det også finnes noe som heter monografier, og man tildeles 5 eller 8 poeng for slike på henholdsvis nivå 1 og nivå 2. Men tidsskriftartikler på nivå 2 gir 3 poeng, mens artikler i artikkelsamlinger i beste fall innbringer 1 poeng.

NFRs skjema har overhode ingen rubrikk for artikler i artikkelsamlinger eller kapitler i bøker.

En enoyd opptatthet av tidsskriftartikler støter man også på i oversikter man iblant blir servert, over hvilke forskere som er mest "sittet" (det menes "henvist til"). I slike undersøkelser dreier det seg kun om henvisninger til tidsskriftartikler i andre tidsskriftartikler.

Det er altså åpenbart nødvendig å opplyse om følgende: Den langt viktigste form for vitenskapelig publikasjon, den det legges merke til i fagmiljøene og som andre forskere henviser mest til, er *boken*, den utførlige undersøkelse og behandling av et gitt emne over (ofte) hundrevis av sider. Artikler publiserer vi så visst også mange av, men det er helt klart bøkene vi legger vekt på som våre mest betydelige vitenskapelige prestasjoner.

«De gir en klassisk filolog muligheten til å innkassere seks poeng for to små notiser i *Classical Quarterly*, mens en historiker som publiserer et hovedverk i norsk historie på Universitetsforlaget kun får fem.»

Jeg snakker nå om de historisk-filosofiske vitenskaper. Naturvitenskapene ser jeg bort fra i øyeblikket. Jeg vet godt at situasjonen er annerledes der.

TIDSSKRIFTARTIKLER SPILLER en relativt underordnet rolle i de historisk-filosofiske vitenskaper. Faktum er at de spiller en stadig mindre rolle. Artikler publiseres nå for tiden i sterkt økende grad ikke lenger i tidsskrifter, men i vitenskapelige artikkelsamlinger (ofte - feilaktig - kalt "antologier" her i landet). Pussig nok har forskningsinstitusjonenes egen finansieringspolitikk bidratt til denne utviklingen. Fordi de har bestemt seg for å gi penger til kollektive heller enn individuelle prosjekter, munner prosjektene for de humanistiske fagene vedkommende svært ofte ut i artikkelsamlinger der de enkelte prosjektdeltakerne skriver en artikkel hver. Eller man får penger til å holde seminarer, som også de resulterer i en kollektiv publikasjon.

Det er en kjent sak i fagmiljøene at kvaliteten på tidsskrifter i humanistiske fag er for nedadgående. Grunnen er at de mest aktive forskerne er travelt involverte i fellesprosjekter og reiser flittig på seminarer. Artiklene deres kommer derfor i artikkelsamlinger som Springer ut av disse aktivitetene. Ytterligere stoff som kan sendes til tidsskrifter, sitter de gjerne ikke inne med.

At man publiserer i artikkelsamlinger heller enn i tidsskrifter er egentlig ganske hensiktsmessig. Det er mer praktisk å ha en rekke bidrag om et visst emne samlet mellom to permer enn å måtte lete dem opp i ulike tidsskrifter. Dessuten kan man kjøpe bøkene selv, eller få det lokale forskningsbiblioteket til å gjøre det, og så ha dem stående på hyllan. Til forskjell fra en del andre fagområder arbeider nemlig forskere i humanistiske disipliner omgitt av bøker. Bibliotekene er våre laboratorier.

Bibliotekene er for øvrig et alvorlig underpriorert område i forskningspolitikken. Et virkelig bidrag til styrkingen av norsk humanistisk forskning ville det være om man gav universitetsbibliotekene nok midler til å kjøpe inn de arbeidsredskapene vi trenger, altså flere bøker, og gjorde dem i stand til å ha sjenerøse åpningstider. (I mange land er som kjent forskningsbibliotekene åpne til bortimot midnatt på hverdager, og i mange timer også i helgene.) Om det må prioriteres, vil jeg heller at bibliotekene får mer penger enn at det bevilges flere prosjektmidler til å bruke på

flyreiser, hoteller og bevertning i forbindelse med seminarer.

I NATURVITENSKAPENE skrives det visst ikke bøker (bortsett fra lærebøker). Publiseringsmønsteret for forskning synes å være meget enkelt. Man skriver artikler og prøver å få dem inn i et mest mulig «prestisjefylt» tidsskrift. I de historisk-filosofiske vitenskapene er mønsteret langt mer komplekst. Ikke bare legger vi frem vår forskning i bøker så vel som artikler, men disse kategoriene består igjen av flere underkategorier. En bok trenger ikke å være en monografi, den kan også være en tekstkritisk utgave, en kommentar, en oversettelse (for eksempel av tekster på et vanskelig, utdødd språk) eller en katalog. En artikkel trenger ikke stå i en artikkelsamling eller et tidsskrift, men kan for eksempel være en innledning til en nyutgave av et klassisk verk. De færreste rapporteringsskjemaer tar høyde for dette variasjonsmangfoldet av publikasjonstyper.

En artikkel er ikke bare en artikkel. I humanistisk vitenskap kan den være alt fra en halvsides notis om en tekstkritisk detalj i en verselinje hos Vergil til en femtisiders avhandling om inkvisisjonen i middelalderen.

Tellekantreglene er fra den humanistiske publiseringsspraksisens synspunkt dypt irrasjonelle. De gir en klassisk filolog muligheten til å innkassere seks poeng for to små notiser i *Classical Quarterly*, mens en historiker som publiserer et hovedverk i norsk historie på Universitetsforlaget kun får fem. (Ved å la verket trykke i flere bind kan man formodentlig multiplisere poenguttellingen.) Det er vanskelig for intelligente mennesker å leve med et slikt system.

I humanistisk forskning er man i liten grad opptatt av hvor forskningen blir publisert. Den som forsker på et gitt emne må i alle fall likevel forholde seg til tidligere forskning, uansett hvor den er kommet på trykk. Kvalitetsvurderingen skjer i etterkant heller enn i forkant. Til forskjell fra tidsskriftartikler blir nemlig bøker (også artikkelsamlinger) anmeldt av fagfeller (i tidsskrifter). Forskningsbidragene kvalitet viser seg også etter hvert i den betydning de får for senere forskning på området. "Peer reviews" i forkant av publisering har egentlig ingen viktig funksjon. Størst betydning har de utvilsomt for forfatterne selv, som på denne måten får veiledning til å forbedre sine tekster.

«Vi som arbeider innenfor disse vitenskapene kan ikke finne oss i å bli behandlet på denne måten».

DE FORSKNINGSADMINISTRATIVE systemene vi er blitt underlagt de senere årene opererer med forestillinger om forskningspubliseringsspraksis som er fremmede for historisk-filosofisk vitenskap. Vi som arbeider innenfor disse vitenskapene kan ikke finne oss i å bli behandlet på denne måten. Om tellekantsystemet er kommet for å bli (og vi trenger opplagt et system som belønner god forskning), må det forandres slik at det respekterer forskjellene mellom de enkelte vitenskapene. Det vil bli komplisert og ta tid, men det må gjøres. I mellomtiden bør man i alle fall gjøre noe som er enklere, nemlig å forandre forskningsinstitusjonenes rapporterings- og søknadsskjemaer slik at de kan utfylles på en fornuftig måte også av alle oss som ikke primært publiserer vår forskning som tidskriftartikler.

Einar Thomassen, professor i religionsvitenskap ved Universitetet i Bergen

Bøker, ikke tidsskrifter. "De forskningsadministrative systemene vi er blitt underlagt de senere årene opererer med forestillinger om forskningspubliseringsspraksis som er fremmede for historisk-filosofisk vitenskap," skriver Einar Thomassen. (Foto: Forskerforum)

Høgskolen har ledig følgende stillinger:

To nyopprettede åremålstillinger som viserektorer:

- Viserektor for utdanning og læringskvalitet og
- Viserektor for forskning, formidling og nyskapning

Ref. 17/07

Søknadsfrist 13.03.07

Full utlysing på www.nav.no og www.hia.no/stilling eller ved personalseksjonen, tlf. :38 14 10 00.

HØGSKOLEN I AGDER

Svar på 20 spørsmål:

- 1) Apple
- 2) Venezia
- 3) Anja Pärsson, Sverige (fem medaljer, tre av dei gull)
- 4) Ulv
- 5) Pengemangel
- 6) Franklin D. Roosevelt, president 1933-45, som var inne i sin fjerde periode då han døydde.
- 7) Skarabé
- 8) Berlin
- 9) Tarjei Vesaas
- 10) Bob Geldof
- 11) Sverdet til kong Arthur
- 12) Ein falk
- 13) Idi Amin
- 14) Sør-koreanaren Ban Ki-Moon
- 15) Boutros Boutros-Ghali fra Egypt
- 16) Pottaske
- 17) Marc Chagall
- 18) 1/3
- 19) John Carew
- 20) Kambodsja

LESERBREV

Send innlegg til i.myking@forskerforbundet.no

Innlegg må være maksimum 2000 tegn hvis de skal komme på trykk.

Hovedtillitsvalgt Forskerforbundet ved Høgskolen i Sør-Trøndelag, [Knut Ole Lysø](#), presenterer her en analyse av lønnsforholdene ved høgskolen.

Analyse av lønnsforhold ved Høgskolen i Sør-Trøndelag

LØNN: Forskerforbundet ved Høgskolen i Sør-Trøndelag gjennomførte i 2004 en undersøkelse av lønnsforhold blant de ansatte ved høgskolen. I 2006 tok ledelsen ved høgskolen initiativ til å gjennomføre nok en undersøkelse om de samme forhold. Undertegnede sto for gjennomføring av begge undersøkelsene. Motivasjonen for begge undersøkelsene er å skaffe seg innsikt i lønnsforholdene til de ulike stillingsgruppene ved Høgskolen i Sør-Trøndelag. Den innsikten som en på denne måten vil skaffe seg, vil f.eks. kunne tjene som et hjelpemiddel for partene ved de lokale lønnsforhandlingene.

SENTRALT I MANDATET til den siste undersøkelsen var å foreta en likelønnspolitisk analyse. Spesielt stilles det i organisasjonen spørsmål ved kvinnenes avlønning i forhold til menn, men også hvordan ulike stillingskategorier avlønnes i forhold til hverandre. Det er også blitt hevdet at det er avdelingsvisse forskjeller eller forskjeller mellom administrativt tilsatte i dekanstababer og seksjonsstaber. Undertegnede fikk tilgang til lønnsdata over alle tilsatte ved Høgskolen i Sør-Trøndelag. Ved den siste undersøkelsen var data-materialet ajourført per august 2006, altså før resultatet av de lokale lønnsforhandlingene i 2006 forelå. I undersøkelsen ble det skilt mellom det administrative personalet, undervisningspersonalet og det tekniske personalet. Høgskolen i Sør-Trøndelag består av 7 avdelinger med om lag 700 ansatte. I denne artikelen presenteres lønnsforholdene til det faglige personalet; dvs. høgskolelærere, høgskolelektorer, førstelektorer, førsteamanuenser og professorer. I alt var det tilsatt 418 personer i disse stillingskategoriene. Tilsatte i professor II er ikke tatt med her.

SISTE LINJE i tabell 1 viser at det ved HiST er tilsatt 60 høgskolelærere studieåret 2006/2007. Det er en tilbakegang på 23 tilsatte i forhold til 2004/2005. Høgskolelærerne har en medianavlønning i lønnstrinn 51. Dette betyr at omtrent halvparten av høgskolelærerne har en avlønning som er mindre eller lik lønnstrinn 51, og omtrent halvparten har en avlønning som er større eller lik lønnstrinn 51. For denne gruppen har avlønningen økt med 4

lønnstrinn i forhold til hva situasjonen var to år tidligere. Tabellen viser at ingen annen faglig gruppe hadde tilsvarende økning.

Høgskolelektorene utgjør den desidert største gruppen faglige med 222 tilsatte. Medianavlønningen er lønnstrinn 57, som er 6 lønnstrinn over høgskolelærerne. Førstelektorene og

førsteamanuensene har i snitt lik avlønning, siden medianavlønningen i begge gruppene er lønnstrinn 60. Førsteamanuensene har "utliknet" forsprangen førstelektorene hadde to år tilbake. Medianforskjellen mellom disse førstestillingene og høgskolelektorene er 3 lønnstrinn i førstestillingenes favør.

Stilling	Høgskolelærer		Høgskolelektor		Førstelektor		Førsteamanuensis		Professor	
År	n	med	n	med	n	med	n	med	n	med
2004	83	47	210	55	32	58	66	57	5	70
2005	60	51	222	57	46	60	84	60	6	72,5

Tabell 1: Lønnspllassering og lønnsutvikling blant det faglige personale 2004 -2006

Stilling	Høgskolelærer	Høgskolelektor	Førstelektor	Førsteamanuensis	Professor
År					
2004	2,1	2,2	1,9	2,3	2,2
2005	2,2	2,3	2,1	2,5	2,3

Tabell 2: Størrelsen på Ltrinn/år blant det faglige personale 2004 -2006

Stilling	Spenn	Midtpunkt	Median	Differanse	Gj. snittlig ansiennitet
Høgskolelære	38-61	49,5	51	+1,5	23,1
Høgskolelektor	44-67	55,5	57	+1,5	24,6
Førstelektor	56-82	69	60	-9	23,7
Førsteamanuensis	56-82	69	60	-9	29,1
Professor	64-92	78	72,5	-5,5	31,7

Tabell 3: Lønnsspenn, spennenes midtpunkt i lys av medianen i lønnspllassering v/HIST for ulike stillingskategorier

Stilling	Spenn	Antall trinn	Høyeste lønnstrinn	% ubenyttet over
Høgskolelære	38-61	24	61	0
Høgskolelektor	44-67	24	62	20,8
Førstelektor	56-82	27	67	55,6
Førsteamanuensis	56-82	27	64	66,7
Professor	64-92	29	75	59,0

Tabell 4: Ulike stillingers lønnsspenn i lys av stillingenes høyeste lønnstrinn v/Hist

Stilling	Høgskolelærer	Høgskolelektor	Førstelektor	Førsteamanuensis	Professor			
Kjønn	n	med	n	med	n	med	n	med
Menn	11	51	102	57	30	60,5	52	60
Kvinner	49	51	120	57	16	60	30	60

Tabell 5: Lønnspllassering mht kjønn blant det faglige personale 2006

«Førsteamanuensene har «utliknet» forsprangen førstelektorene hadde to år tilbake.»

DETTE STUDIEÅRET er det tilsatt 6 professorer ved HiST. Medianavlønningen er lønnstrinn 72/73, som er 12-13 lønnstrinn over medianavlønningen i førstestillingene.

Problemer som dukker opp i en slik analyse av lønnsforhold, er at noen stillinger er direkteplasserte mens andre er på stiger. I den siste gruppen spiller ansienniteten en stor rolle for avlønningen. For å kunne måle gruppenes lønnstrinn i forhold til ansiennitet, har vi beregnet forholdet mellom gjennomsnittlig lønnstrinn i gruppen og gjennomsnittlig ansiennitet; betegnet som lønnstrinn/år i tabell 2. Dens høyere dette forholdet er, dess høyere er avlønningen i forhold til ansienniteten. I tabell 2 ser vi at for 2006 kommer for eksempel høgskolelærerne ut med forholdet 2,2; dvs. at denne gruppen i gjennomsnitt har 2,2 lønnstrinn per års gjennomsnittlig ansiennitet. Ellers kan vi si at disse forholdstallene er forbauende like. Gruppen professorer kommer bare ut med et tidsløs høyere tall. Dette skyldes trolig at professorene ved høgskolen har fått sin kompetanse i relativt høg alder. Førsteamanuensene kommer ut med høyest forhold. En mulig forklaring på dette er at det ved høgskolen er tilsatt relativt unge folk med doktorgrad. På den annen side vil de som har førstelekorkompetanse gjerne være pedagoger med lang erfaring, noe som medfører et lavt forholdstall.

DE NEVNTE FORHOLD utdypes i tabell 3. Her ser vi i første kolonne lønnspennet i hver stilling etter hovedtariffavtalen 2006. I neste kolonne finner vi lønnspennets midtpunkt. I den tredje kolonnen har vi lagt inn medianavlønningene fra tabell 1. I den neste kolonnen har vi notert forskjellen mellom tredje kolonne og andre kolonne. Den siste kolonnen viser gjennomsnittlig ansiennitet i de ulike stillingsgruppene ved HiST. Tabell 3 viser at høgskolelærernes medianlønnstrinn på 51 tilsvarer 1,5 lønnstrinn over midtpunktet i spennet for høgskolelærerne. Vi ser at også for høgskolelektorene vil medianen være høyere enn midtpunktet, nærmere bestemt 1,5 lønnstrinn over midtpunktet i spennet.

For førsteamanuensenes og førstelektorenes vedkommende er forholdet motsatt. Medianlønnstrinnet er 9 lønnstrinn lavere enn midtpunktet i spennet for begge gruppene. Professorgruppen kommer også negativt ut. Medianlønnstrinnet er 5,5 lønnstrinn lavere enn midtpunktet i spennet. Verdt å merke seg er det at dette misforholdet ikke kan forklares ut fra forskjeller i ansiennitet. Siste kolonne i tabell 3 viser at de som innehar førstestillinger har minst like høy ansiennitet som høgskolelærerne og høgskolelektorene.

«En undersøkelse om hvor høyt kvinner er avlønnet i forhold til menn, avdekker gledelige forhold ved Høgskolen i Sør-Trøndelag.»

I TABELL 4 har vi i siste kolonne satt opp en oversikt over hvilken del av det øvre spennet som ikke er benyttet for de ulike stillingskategoriene. Feks. vil spennet for høgskolelektor fra lønnstrinn 44 til 67 utgjøre et intervall på 24 trinn. Av tabellen ser vi at ingen høgskolelektorer ved HiST avlønnes i de fem høyeste lønnstrinnene 63-67. Andelen av spennet som ikke benyttes er følgelig $5/24 \cdot 100\% = 20,8\%$. Av de omtalte stillingskategoriene skal vi legge merke til at det bare er høgskolelærerne som har tilsatte i topplønn (ltr. 61). Tabellen viser med all tydelighet at dess høyere stillingskategori, dess større del av den øvre lønnsskaleten er ubenyttet. Det er altså en klar tendens til at førstestillingene (med professorene) relativt sett holdes igjen på de nederste lønnstrinnene i forhold til høgskolelærere og høgskolelektorer. Relativt sett er det høgskolelærerne som kommer best ut lønnsmessig.

EN UNDERSØKELSE om hvor høyt kvinner er avlønnet i forhold til menn, avdekker gledelige forhold ved Høgskolen i Sør-Trøndelag. Disse dataene går fram av tabell 5. Medianmessig er det lite, om noe, som skiller menns og kvinners avlønning i alle stillingsgrupper! I undersøkelsen ble også gjennomsnittlig (middelverdi) avlønning beregnet. Her vil en finne noe avvik kjønnene imellom. Mannlige høgskolelærere viser seg å ha i gjennomsnitt 1,1 lønnstrinn høyere avlønning enn kvinner. Til gjengjeld har disse mennene i gjennomsnitt nær ett år høyere ansiennitet enn kvinnene. For de andre stillingsgruppene er det mindre forskjeller i gjennomsnittene. Mannlige høgskolelektorer har i gjennomsnitt et halvt lønnstrinn bedre avlønning enn sine kvinnelige kolleger, og disse gruppene kommer svært likt ut når det gjelder gjennomsnittlig ansiennitet. Samme trenden ser vi gjelder førstelektorgruppen. Her har de mannlige førstelektorene i gjennomsnitt 0,4 lønnstrinn høyere avlønning enn kvinnene. For førsteamanuensene er forholdet derimot omvendt. De 30 kvinnelige førsteamanuensene har i gjennomsnitt 0,4 lønnstrinn høyere avlønning enn hva de 52 mannlige førsteamanuensene har i gjennomsnitt. Som det framgår av tabell 5, er alle 6 professorene menn.

Av Knut Ole Lysø

Stipendiater også til private høgskoler

FORSKERREKRUTTERING: Forskerutdanning er et sentralt virkemiddel for å nå de forskningspolitiske mål og kvalitetsreformens mål om gjennomgående forskningsbasert utdanning. Den manglende satsning i årets statsbudsjett er i strid med disse målene. Forskerforbundet har påtalt dette i flere sammenhenger. I innspill til statsbudsjett 2008 fra Forskerforbundet foreslås det at det opprettes "minimum 430 nye stipendiatsstillinger". I arbeidsprogram 2007 - 2009 sies det at Forskerforbundet vil arbeide for at det opprettes minimum 500 nye stipendiatsstillinger hvert år i programperioden. Forskerforbundet kan trygt regne med oppslutning fra hele den høyere utdanningssektoren til denne offensive holdningen.

Private høgskoler har hatt spørsmålet om stipendiatsstillinger høyt opppe på agendaen i forhold til staten i en årrekke. De private høgskolene som har egne doktorgradsprogram (B.I, MF, og Misjonshøgskolen) er nå nokså likestilt med de statlige høgskolene når det gjelder tildeling av stipendiater. Den økonomiske effekt av dette er imidlertid blitt redusert gjennom basistskuddet, jf. min artikkel i forrige nummer av Forskerforum.

For de private høgskoler som ikke har egne doktorgradsprogram er situasjonen den at Stortinget for et par år siden, etter aktiv lobbyvirksomhet og medieutspill fra noen av oss, vedtok at Diakonhjemmet Høgskole og de to avdelingene ved Norsk Lærerakademi i Bergen fikk hver sin stipendiatur. Disse har blitt videreført, men de andre private høgskolene har foreløpig til gode å få sin første stipendiatur.

Private høgskoler er enig i at stipendiatsstillingene primært må gå til universitetene og de vitenskapelige høgskolene, samt til høgskoler med eget doktorgradsprogram. Men det er nødvendig med forskerutdanning for alle høgskoler. Alle er underlagt den samme lov, NOKUTs krav og den generelle norm om forskningsbasert undervisning.

Men fortsatt er det stor forskjell på statlige og private høgskoler uten doktorgradsprogram når det gjelder tildelingen av stipendiater. Dette dokumenteres i KD's oversikt over stipendiatsstillingen finansiert over strategisk forskning komponent i Statsbudsjett for 2007 (Jf. side 32 - 33 i KD's orientering om forslag til statsbudsjett 2007). For å illustrere forskjellen vil jeg vise til situasjonen for Diakonhjemmet Høgskole, hvor jeg var rektor i to perioder frem til sommeren 2006.

Diakonhjemmet Høgskole hadde i 2006 henimot 2000 registrerte studenter. Høgskolen er akkreditert av NOKUT og var den

LESERBREV

Send innlegg til i.myking@forskerforbundet.no

Innlegg må være maksimum 2000 tegn hvis de skal komme på trykk.

eneste av landets sykepleierutdanninger som ble reakkreditert av NOKUT i den første runden, i år 2005. Høgskolen har flere studiepoeng og publikasjonspoeng enn enkelte statlige høgskoler.

Likevel har Diakonhjemmet fortsatt bare en stipendiat over statsbudsjett for 2007. De statlige høgskoler uten eget doktorgradsprogram får fra minst 5 til over 10 stipendiater. Slik har det vært i mange år. Dette er en urimelig forskjellsbehandling. Det gjelder selvsagt ikke bare Diakonhjemmet Høgskole. NLA, som også nylig er akkreditert som høgskole, har fortsatt bare sin ene stipendiat. Og en veletablert høgskole som Dronning Mauds Minde i Trondheim står uten en eneste stipendiat finansiert over forskningskomponenten.

Etter min oppfatning står vi her overfor en stor og vedvarende ulik behandling av private høgskoler i forhold til de statlige – uavhengig av kvalitet og aktivitet. Jeg regner med at Forskerforbundet vil si seg enig i at denne forskjellsbehandlingen må opphøre.

Skal kvalitetsreformen lykkes, må tilskuddssystemet endres slik at det gir incentiver til kvalitativ vekst. Slik det er nå, er kvantitativ vekst det utslagsgivende.

**Av Einar Vetvik, høgskoledosent,
Diakonhjemmet Høgskole**

En rett, men ikke en plikt til å slutte

ELDRE I AKADEMIA: Gjennom mange år har det forekommet en rekke tilfeller av hva jeg vil kalle aldersdiskriminering ved universiteter og høyskoler i Norge. Dette hevdes også i et intervju med hovedtiltillsvalgte Live Rasmussen ved Universitetet i Oslo i Forskerforum nr 1 i år. Et uttrykk for dette er at det så vidt jeg vet ikke er en eneste tilslatt ved Universitetet i Oslo som har fått anledning til å fortsette i full stilling utover 70 år, til tross for både sterke faglige begrunnelser og ønsker fra personen selv. Men dette kan da vel ikke kalles diskriminering; har vi ikke en aldersgrense på 70 år?

Hvor ofte har jeg ikke hørt henvisning til "loven" som begrunnelse for at folk må slutte i arbeidslivet når de fyller 70. Så ofte har dette vært gjentatt at i hvert fall jeg - og sikkert mange andre - har oppfattet denne grensen som absolutt. Så viser det seg at døren allerede står åpen – eller i hvert fall halvåpen - også her hos oss! Etter § 2 i *Lov om aldersgrenser for offentlige tjenestemenn* er 70 år den alminnelige aldersgrense. Etter denne loven skal en person fratre sin stilling "ved første månedsskifte etter at aldersgrensen for stillin-

gen er nådd". Dermed skulle dette være greit og danne grunnlag for kurante avslag for de som skulle ønske å fortsette. Så langt har byråkrater lest og på det grunnlaget har de lett-vint kunnet avslå ønsker hos de som ønsket å fortsette. Men slik var det ikke tenkt og så enkelt er det heller ikke. Allerede i neste paragraf i samme lov (§3) åpnes det for at "tilsettingsmyndigheten kan trenne bestemmelse om at en tjenestemann skal kunne fortsette i tjenesten utover den aldersgrense som gjelder for stillingen, når tjenestemannen fremdeles fyller de krav som stillingen forutsetter". Det angis ikke andre vilkår for slik forlengelse, det betyr at det står opp til de to parter, men det sies at reglene for denne myndighetsutøvelse skal "ta hensyn til forholdene i vedkommende etat, til befolkningens utvikling og sysselsettingen".

At lett-vint byråkratisk praksis og uvitenhet kan styre vedtak i slike saker, kan vises ved at henvendelser jeg har foretatt til det relevante byråkrati i det ene øyeblikk gir negativt svar under henvisning til § 2, og i neste åpner for fortsettelse under henvisning til §3. Det siste er også riktig: Fra professor i arbeidsrett ved UiO, Jakhelln, fikk jeg bekreftet at det finnes ingen lovfestet generell øvre aldersgrense på 70 år i arbeidslivet, og det er slik sett ingen plikt til å forlate arbeidslivet ved fylte 70 år. I første omgang kan en bli enig om to års fortsettelse, senere avtales det et år om gangen, men maksimum i til sammen fem år. Det betyr at muligheten for å fortsette i arbeidslivet etter fylte 70 år står åpen for store deler av den norske befolkning. Det er opp til de to parter å vurdere hva som er ønskelig, det er ikke en selvfolge å regne med at individer ønsker å slutte. Dette vil variere fra individ til individ, fra yrke til yrke - og fra den ene arbeidsplass til den andre. Her synes det å foregå en alminnelig nytenkning i arbeidslivet i dag, og at en i økende grad skal lytte til arbeidstagerens ønsker.

Det betyr at vi i vår lovgivning har en lovbeskyttelse om at alder ikke er en saklig oppsigelsesgrunn selv om en har fylt 70 år. Min hensikt med dette innlegget er å vise til den åpenhet som ligger i lovverket. Jeg tror det er svært mange som har vært like uvitende som meg om disse forholdene - det gjelder både arbeidsgivere og arbeidstegere.

Hvorfor ta det opp spesielt for universitetene? For det første er det som nevnt et sterkt ønske hos mange der om å få fortsette: over 75 prosent av de vitenskapelig tilslatte ytret ønske om å fortsette til de var 70 år (Bjørgen: NTNU, 1999). På det

tidspunkt var jeg selv ikke klar over at lovverket åpnet for fortsettelse, så jeg fikk ikke skaffet informasjon om hvor mange som ville fortsette utover aldersgrensen på 70 år.

En tilsvarende undersøkelse i fjor – denne gang med informasjon om lovverkets muligheter – viste at det var mange som ville fortsette minst til de var 75!

For det annet representerer de vitenskapelige stillingene ved universitetene en kompetanse som det ofte tar spesielt lang tid å eta-

blere og som det er sterkt behov for i Norge i dag, og som ofte har store ringvirkninger!

Lovverket må gjøres kjent, det er hovedhensikten med mitt innlegg. Og en kan altså ikke lett-vint avvise slike søknader ved å henvise til loven - lovverket er ingen hindring i dag! Det bør bli vanlig praksis med kontakt mellom arbeidsgiver og ansatt i god tid før mulig avgang, slik at det ikke gjøres tiltak som binder opp utfallet av forhandlingene. Dette er følsomme spørsmål som bør behandles etter det!

Vi ser stadig eksempler på at det som bygges opp som en rettighet i velferdssamfunnet etter hvert kan utvikle seg til hindring og ufrifheit når det skal forvaltes i byråkratiet! Lov om aldersgrenser skulle beskytte individet, ikke begrense retten til arbeid. Den innebærer en rett til å slutte, ingen plikt! Altersgrenser kan ha en funksjon som en grei ordning i enkelte tilfeller, slik at arbeidsgiver skal slippe å påvise at vedkommende ikke er egnet til å fortsette selv om han vil. I dag kan vi legge til rette for fleksible og frivillige ordninger for avslutting av yrkeslivet på samme måte som vi bør legge til rette for fleksibilitet i andre faser av livet, som i småbarnsperioden, ved endring i familieforhold, sykdom og omskolering. Da kan vi heller koncentrere oss om å finne ordninger som er til beste for individets fortsatte utvikling - det vil være til beste for både individer, bedrifter og samfunnet.

Det er også med stor forundering jeg har merket meg den behandling kolleger ved Universitetet i Oslo har fått når de har ønsket å forlenge sin yrkeskarriere, og jeg vet at både Arbeidstilsynet, fagforeningene og departementet også har stilt seg spørrende til praktiseringen. Det er jo en utrolig løsning å tvinge arbeidsglade folk over i ufrivillig arbeidsløshet i en periode hvor det er stort behov for arbeidskraft, og de tilfellene jeg kjenner til hører med blant de aller mest kompetente på sitt felt! Jeg tror at de ofte er mindre opptatt av karriere, og har mot til å gå ut av snevre faglige båsor og engasjere seg i både tverrfaglig og anvendt retning. Den eneste feilen ved dem er dåpsattesten! Det universitet som først skjønner og legger til rette for dette har skutt gullfuglen – tror jeg!

Er det ikke nå på tide med en generell heving av aldersgrensen – eller helst en fullstendig åpning for fortsatt deltagelse i yrkeslivet for dem som ønsker det, slik USA har hatt det i prinsippet hele tiden, som land som Australia og New Zealand har vedtatt i nyere tid, og som også EU har gått inn for. Og dette er ikke noen favorisering av en bestemt gruppe, forhåpentlig skal vi alle gjennom de ulike livsfaseene – men det vi ønsker å bruke dem til bør vi kunne velge selv!

Men inntil så skjer, er det også god lovdekning for å fortsette etter fylte 70 år – også ved Universitetet i Oslo! Hvorfor skjer det ikke?

**Ivar A. Bjørgen,
professor, NTNU**

Forskning og belønning

PUBLISERING: Internasjonalt har ulike sider ved tilgangen på og publisering av forskningsresultater vært et diskusjonstema i mange år, men i det siste har problemstillingen kommet i et særlig fokus her i landet gjennom bruddet i forhandlingene mellom Blackwell Publishing og de norske universitetsbibliotekene om ny abonnementssavtale på forlagets tidsskrifter. Bruddet har fått forholdsvis bred omtale i media, også her i bladet. Med dette har det blitt understreket hvor urimelig det er at samtidig som vi forskere bidrar til å holde systemet i live som forfattere og gjennom gratis gjennomlesing, vurdering og bearbeiding av manuskripter, så må vi og våre arbeidsgivere betale en stadig høyere pris for å få tilgang på de samme tidsskriftene som vi faktisk må ha for å kunne drive forskning. Et rimelig kostnadsnivå har for lengst blitt overskredet, ikke bare hos Blackwell, men også hos andre forlag. Det vil derfor ikke overraske om det blir flere konflikter i årene som kommer.

Utfallet av den pågående striden er ikke gitt, selv om bibliotekene synes å ha gode kort på hånden. Det henger ikke bare sammen med at motparten har solid økonomi; vel så viktig er det at Blackwell har dokumentert at forlaget har en bevisst strategi og har medarbeidere som kjenner godt til og støtter opp om denne strategien. Tilsvarende kvaliteter har ikke universitetssamfunnet kunnet påberope seg til nå, noe artikkelen til Eva A. Úndheim og innlegget til Jan E. Frantsvåg i Forskerforum 2/2007 viser. Universitetsbibliotekene bør derfor bruke striden med Blackwell til å skolere forskersamfunnet i de utfordringene ny publiseringsspraksis vil stille oss overfor i årene som kommer.

I de fleste ytringer og kommentarer til den pågående konflikten har hovedargumentet vært tuftet på økonomiske betraktninger: Med dagens teknologi koster det lite å produsere tidsskrifter; det vesentligste arbeidet "gjøres av forskere, betalt av samfunnet" (Frantsvåg) som produserer "artiklar som vert skrivne av forskarane i deira offentlege, betalte arbeidstid" (Úndheim), og derfor må prisen på tidsskriftabonnementene reduseres kraftig. For enkelte fag er dette sikkert holdbart i rikt monn, men for fag etter fag er dette dessverre en argumentasjon som mer og mer mister sin kraft fordi forskningsfinansieringen i økende grad privatizes. Stadig mer av frontforskningen gjøres i mer eller mindre private institusjoner og foretak, og stadig mer av universitetsforskningen blir finansiert gjennom bidrag fra næringslivet. Videre krever nasjonale og regionale myndigheter i økende grad at universitetene skal bidra direkte til innovasjon og kommersialisering, bl.a. gjennom paten-

tering, og på toppen av det hele finansierer de samme myndigheter relativt sett stadig mindre forskning på fritt grunnlag. Alt dette har vært med på å bringe markedstankegang inn i forskersamfunnet med det resultat at fellesskapets legitime eiendomsrett til forskningsresultatene og kravet om åpen tilgang på forskningslitteratur blir svekket.

En annen ulempe i forhandlingssituasjonen er tidsskriftenes betydning for vår oppfatning av kvaliteten av så vel forskningsresultater som forskere, ja, sågar av hele institusjoner. En publikasjon i et vel ansett tidskrift er nærmest per definisjon vesentlig bedre og viktigere enn i et mindre kjent tidskrift. Her i landet har dette økonomiske konsekvenser gjennom finansieringsmodellen for universiteter og høgskoler, men det påvirker helt klart også hvilke forskningsresultater som bli omtalt i allmenne media og internt på institusjonene. Men Norge er på ingen måte enestående; globalt sett er det holdepunkter for å hevde at tidsskriftene er med og "bestemmer" hvilke forskningsmiljø som skal komme i fokus, oppnå vesentlig støtte og få gode vekstvilkår. Tidsskriftene spiller derfor en strukturerer og dirigerende rolle i det globale forskersamfunnet. Jeg tror derfor det er rimelig å anta at de kommersielle tidsskriftenes posisjon vil være sterkt unntil alternativa publiseringkanaler og publikasjonsarkiv av høy kvalitet har fått etablert seg.

På denne bakgrunn har direktør Ingvar Lomheim ved universitetsbiblioteket ved NTNU rett når han sier at nå "skal vi jobbe meir med alternativa" (Úndheim). Etter mitt syn peker fire tiltak seg ut. For det første bør vi i størst mulig grad publisere våre forskningsresultater i tidsskrifter som blir gitt ut av vitenskapelige selskaper og unioner. Prisene på slike tidsskrifter er generelt sett mye lavere enn (og ofte vel så godt ansett som) sammenlignbare tidsskrifter utgitt på kommersielle forlag, og dessuten bruker de fleste vitenskapelige selskaper og unioner overskuddet fra publiseringsvirksomheten til å finansiere annen faglig virksomhet, så som konferanser, etterutdanningstiltak, uavhengige utredninger og stipendprogram, som fagmiljøene drar nytte av og som mange derfor ønsker å støtte opp om gjennom gratis arbeidsinnsats.

For det andre må de alternative, åpne publiseringkanalene (som BORA, DIVA, DUO og MUNIN er eksempler på) kvalitetssikres vesentlig bedre enn i dag. At publikasjoner har vært lest kritisk av kompetente fagfolk er på ingen måte et tilfredsstillende kvalitetsstempel; kvalitetssikring av betydning blir det først når påviste feil og mangler i manuskriptene blir rettet opp og rettingene så saumfåres skikkelig (kanskje flere ganger) av fagfolk før publisering finner sted. Mangl på slik systematisk kvalitetssikring har gjort at det samlet sett i åpne arkiv fins hylle-

kilometre med trykksaker som ikke har blitt gjenstand for tilfredsstillende vitenskapelig bearbeiding, og dette bidrar til å gi åpne arkiv et dårlig omdømme.

For det tredje må de alternative publiseringarkivene opparbeide seg en selvstendig fagprofil av høy kvalitet, slik at deres eksistens oppnår en faglig begrunnelse utover det å dokumentere hva eierinstitusjonens ansatte har publisert andre steder. Det vil ikke skje hvis de beste arbeidene i disse kanalene/arkivene fremdeles vil være deponeerte artikler som har blitt publisert i de kommersielle tidsskriftene som en ønsker å konkurrere med eller utkonkurrere. Men å få etablert og så vedlikeholde et slikt publiseringssorgan er ressurskrevende, og slike publiseringkanaler blir derfor ikke gratis å drive hvis kvalitet skal stå i fokus. Og det må til, skal de ha livets rett. Kanskje burde det ha vært tenkt nasjonalt i denne saken? Og bør ikke i så fall redaksjonelt arbeid i slike publiseringssorgan bli en tellende parameter i finansieringsmodellen?

Et fjerde tiltak som bør settes i verk umiddelbart for å sette viljen og evnen til å støtte opp om åpen publisering på prøve, er å konvertere tidsskrifter som i dag blir utgitt av norske fagmiljø, fra tradisjonell publisering til "open access"-publisering. Blir dette gjort på en ordentlig måte med solid faglig oppslutning og nødvendig støtte fra universitetene, vil utfallet av et slikt forsøk kunne bli en klar indikasjon på om åpen publisering kan ha livets rett. Et slikt tiltak vil selvfølgelig være risikofylt, for hvis det mislykkes, må vi forvente tilbakeslag, men den som intet våger intet vinner. (Et tidsskrift som i denne sammenheng står lagelig til for et slikt publiseringeksperiment, er *Sarsia* som eies og publiseres av Universitetet i Bergen.)

Til slutt en observasjon. Da utviklingen mot dagens markedssituasjon virkelig begynte å skyte fart for 8-10 år siden, ble det i flere regioner tatt initiativ for å etablere sterke konsortier, også flernasjonale, for å samarbeide om tidsskriftabonnement med det mål for øyet å dempe en ublu prisstigning. Slik gikk det i liten grad den gangen, bl.a. fordi forskerne i stor grad var ukjent med tingenes tilstand samtidig som det var få virkemidler å ta i bruk, og resultatet kjenner vi. I dag er det derimot en ganske annen bevissthet om problemstillingen, samtidig som vi befinner oss i en konfliktsituasjon som må få en løsning. Da er tiden inne til å sette i verk tiltak. Men skal disse gi resultater og bidra til å snu utviklingen, er Norge trolig en for liten enhet. Jeg ser derfor fram til et initiativ som også omfatter et stort antall nordiske institusjoner.

**Leiv K. Sydnes,
professor, Universitetet i Bergen**

Høgskolen i Tromsø og incentivmidler

FORSKNINGSFINANSIERING: Etter at incentivmidler for vitenskapelig publisering ble innført av Forsknings- og utdanningsdepartementet i 2003, utbetales disse midlene til universiteter og høyskoler i henhold til antall publiseringspoeng institusjonens forskere har oppnådd i databasen FRIDA. Intensjonen med disse midlene er at de skal fungere som incentiv for forskere og forskningsmiljøer, en belønning for forskningsinnsats. Året 2006 var det første året incentivmidler kom i omløp.

Hvordan blir så disse midlene faktisk fordelt? Høgskolen i Tromsø er en institusjon der direktøren bevisst har valgt å utsette drøfting av incentivmidler til året 2008, til tross for en rekke henvendelser fra forskere, fagforening og avdeling om å ta saken opp. Dette betyr at en forsker ansatt ved Høgskolen i Tromsø som har oppnådd publiseringspoeng, per dato ikke får noe som helst i belønning. Det samme gjelder den faggruppen og den avdelingen forskeren tilhører. Resultatbaserte forskningsmidler fordeles fremdeles flatt ut til Høgskolen i Tromsøs fire avdelinger, på samme måten som før incentivmidler ble innført.

Høgskolen i Tromsø og Universitetet i Tromsø drøfter for tiden en eventuell fusjon, noe som forutsetter lik budsjettfordelingsmo-

dell og lik behandling av ansatte. Når det gjelder spørsmålet om incentivmidler, viser imidlertid de to institusjonene i dag helt ulik praksis. Universitetet i Tromsø begynte med utbetaling av incentivmidler til forskere allerede i 2006 – en viss sum per publiseringspoeng. Dette gir den enkelte forsker mulighet til å bruke til faglig virksomhet en del av de forskningsmidlene hun har generert. Dessuten følges en modell der incentivmidler for øvrig fordeles til enhetene i henhold til oppnådde publiseringspoeng. Det er underlig at Høgskolen i Tromsø stiller seg annerledes til fordeling av incentivmidler enn den institusjonen de muligens skal fusjoneres med.

Det er helt opplagt at departementet i sine styringssignaler sikter mot at incentivmidlene skal nå fram til fagmiljøer, enheter og forskere som produserer forskning. Å få brakt på det rene hvordan incentivmidler håndteres av høyere utdanningsinstitusjoner på landsbasis, er derfor av offentlig interesse. Mangelen på implementering av incentivmidler som skjer på Høgskolen i Tromsø, gjør at disse midlene ikke får den virkningen som er tilskikt.

**Liv Helene Willumsen, førsteamanensis,
Høgskolen i Tromsø**

Differensiert forskningstid ved UMB?

PERSONALPOLITIKK: Ved universitetene og de vitenskapelige høgskolene har vitenskapelig ansatte inntil nylig hatt en rett og plikt til å bruke om lag halvparten av arbeidstida til forskning. Ledelsen ved Veterinærhøgskolen og ved universitetene i Oslo og Bergen har allerede signalisert at disse institusjonene vil videreføre dette 50-50 prinsippet. Rektor Jarle Aarbakke har på den annen side slått fast at ved Universitetet i Tromsø må hver enkelt ansatt ”avtale mengden forskningstid med sin instituttleder” (Forskerforum 9/2006). Mens noen institusjoner legger vekt på å gi forutsigbare rammebetingelser for de vitenskapelig ansatte, velger andre å overlate til de faglige ledere å bestemme fra år til år hvor mye tid hver enkelt vitenskapelig ansatt skal bruke på henholdsvis undervisning og forskning.

Statssekretær Per Botolf Maureseth i Kunnskapsdepartementet vil ikke gi noen signaler om institusjonene bør legge opp til 50/50-fordele som hovedprinsipp eller velge ”differensiert forskningstid”. Han hevder at ”vi må ha tillit til at institusjonene kan håndtere dette selv”, men at ”dette må skje i nært samarbeid med de ansatte og på en måte som tar hensyn til både forskningen og undervisningen” (Forskerforum 2/2007).

Ved UMB har fagforeningene og ledelsen tidligere blitt enige om at vi inntil videre skal videreføre 50-50 prinsippet. I Forskerforum 2/2007 uttales imidlertid rektor Knut Hove at ”våre instituttledere fører medarbeidersamtaler med den enkelte forsker om forskningstid”. Han hevder videre at UMB ”dermed praktiserer differensiert forskningstid, noe som gir økt fleksibilitet.”

Det er ganske utrolig at fagforeningene ved UMB må gå til Forskerforum for å finne ut hvilken personalpolitikk ledelsen hevder gjelder ved vår egen institusjon. Og det er bekymringsfullt at rektor Hove ønsker å gi et signal til dette bladets leser om at UMB ikke ønsker å tilby forutsigbare arbeidsbetingelser for vitenskapelig ansatte. Forskerforbundet ved UMB kan imidlertid berolige de av Forskerforums leser som vurderer å søke seg til UMB om at vi så langt ikke har fått signaler fra noen av våre 358 medlemmer om at institusjonen faktisk avviker fra prinsippet om rett og plikt til 50 prosent forskning.

Rektor Hove er nå inne i sin siste periode som valgt rektor ved UMB. Vil Hove på tampen av sin rektorgjerning makte å etablere en praksis med ”differensiert forskningstid”? Om så skulle skje, skal vi sørge for at dette organs leser blir informert, slik at alle skal få vite hva slags arbeidsbetingelser de kan forvente seg som vitenskapelig ansatte ved vår institusjon.

**Sigurd Rysstad og Knut E. Bøe,
hhv. hovedtillitsvalgt og leder i
Forskerforbundet ved UMB**

Dekan
åremålsstilling

HiNT ff. 74 11 20 00 www.hint.no

Høgskolen i Nord-Trøndelag
Avdeling for helsefag

En spennende og utfordrende lederjobb som dekan er ledig ved avdeling for helsefag, lokalisert til de to studiestedene Levanger og Namsos.

Tiltredelse 01.08.2007. Åremålsperioden er fire år, med muligheter til forlengelse i to perioder.

Dekanan har ansvaret for den faglige og administrative virksomheten ved avdelingen, og rapporterer til rektor i faglige saker og høgskoledirektør i administrative saker.

Dekanan inngår i høgskolens ledergruppe.

Kontaktpersoner:

- Rektor Ole Meier Kjerkol, tlf 74 11 22 57/907 40 059
e-post: ole.m.kjerkol@hint.no
- Høgskoledirektør Torunn Austheim, tlf 74 11 20 44/452 02 513
e-post: torunn.austheim@hint.no

Søknaden sendes elektronisk på søkeradsskjema som ligger på vår internettleide www.hint.no under «Ledige stillinger». Det er utarbeidet egen stillingsomtale som også finnes der.

I tillegg sendes søkerad med alle vedlegg til Høgskolen i Nord-Trøndelag, Serviceboks 2501, 7729 Steinkjer. **Søknadsfrist: 13. mars 2007.**

OICERO ev

NYE STILLINGER

Annonse: Arne Aardalsbakke

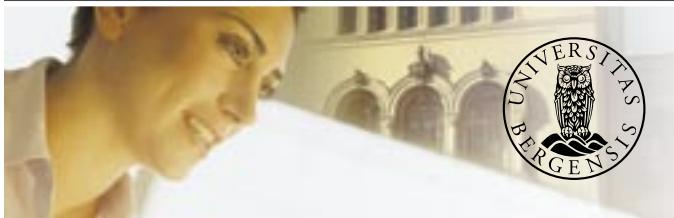
Teléfono: 64 87 67 90

Telefaks: 64 87 67 91

E-post: forskerforum@c2i.net

Universitetet i Bergen

er eit byuniversitet der sentrale delar av campus ligg i Bergen sentrum. Vi har ca 17 000 studentar og omlag 3000 tilsette. UiB er kjend for forsking på høgt europeisk nivå og har mellom anna tre senter for framifrå forsking (SFF). Vi har ein sterkt internasjonal profil som medfører tett samarbeid med universitetet over heile verda.

Postdoktor ved det odontologiske fakultet

Postdoktorstillinga er ei åremålsstilling.

Søknadsfrist: 1. april 2007

Fullstendig utlysningstekst på: www.uib.no

CICERO ab

www.bioforsk.no

Bioforsk er et nasjonalt og internasjonalt forskningsinstitutt med kompetanse innen landbruk, matproduksjon, miljø og ressursforvaltning. Bioforsk Øst Landvik ved Grimstad har nasjonalt ansvar for forsking på sportsgras.

Doktorgradsstipendiat – sportsgras

Optimal skjøtsel av golfgreener under nordiske klimaforhold.

Se også www.bioforsk.no
Søknadsfrist 1. april 2007.

frantz.no

Forskning former framtida

HØGSKOLEN I LILLEHAMMER

www.hil.no

Høgskolen i Lillehammer tilbyr en rekke studier innen film- og fjernsynsfag, helse- og sosialfag, reiselivsfag, økonomi- og administrative fag og samfunns- og kulturfag. Høgskolen holder til i moderne lokaler, har vel 3000 heltids- og 1000 deltidstudenter og 270 ansatte.

Vi har følgende doktorgradsstipendiatstillinger ledige_

Avdeling for helse og sosialfag:

- Doktorgradsstipendiat på prosjektet "Sosialkontoret som verksted for selvtillit" (Ph.d. området "Innovativ forvaltning")
- Doktorgradsstipendiat innen "Organisasjons- og/eller samfunnsmessige konsekvenser av innføring av IKT i velferdssektoren" (Ph.d. området "Innovativ forvaltning")
- Doktorgradsstipendiat innen "Psykososialt arbeid med barn og unge" (Ph.d. området "Mediert oppvekst")

Avdeling for samfunnsvitenskap:

- 2 doktorgradsstipendiater innenfor reiseliv, opplevelsesproduksjon og innovasjon (Ph.d. området "Innovativ forvaltning")

Mer informasjon om stillingene, kontaktinformasjon, søknadsskjema mv. på www.hil.no - ledige stillinger.

Søknadsfrist 12. april 2007

NYE STILLINGER

**Inntil to stillinger som
PROFESSOR/
FØRSTEAMANUENSIS
i statsvitenskap/ofentlig politikk og
administrasjon
ved Høgskolen i Agder,
FAKULTET FOR ØKONOMI OG
SAMFUNNSFAG**

Ref. 01/07

Ved Høgskolen i Agder er det ledig inntil 2 stillinger som professor/førsteamanuensis i statsvitenskap/ofentlig politikk og administrasjon. Stillingene er knyttet til Fakultet for økonomi og samfunnsfag, Kristiansand.

Til stillingene søkeres personer med vitenskapelige kvalifikasjoner innen området offentlig politikk og administrasjon med vekt på organisasjonsteori og ledelsesfag. Undervisnings-kompetanse i metode og statistikk er en fordel.

Det kreves vitenskapelig kompetanse i samsvar med etablert standard på fagfeltet. I tillegg vil det bli lagt vekt på pedagogiske kvalifikasjoner, samarbeidsevne og personlig egnethet.

Søkere som ikke dokumenterer pedagogisk basiskompetanse, kan tilsettes under forutsetning av at de skaffer seg slik kompetanse i løpet av en periode fastsatt av fakultetet.

Stillingen vil bli besatt på grunnlag av en samlet vurdering av dokumentert faglig kompetanse. Ved rangering av kompetente søkeres vil det legges vekt på søkernes spesialisering i forhold til instituttets behov og til faglig innpllassering i forhold til øvrig vitenskapelig personale på instituttet. Det kan bli aktuelt med intervju og prøveforelesning eller seminar.

Kvinner og personer med innvandrerbakgrunn oppfordres spesielt til å søke. Dersom søker står tilnærmet likt, vil kvinnelige søker bli foretrukket.

Stillingene er plassert i Statens lønnsregulativ lønnsplan 17.510, førsteamanuensis, kode 1011, ltr. 56-63, professor, kode 1013, ltr. 64-77. For spesielt kvalifiserte søker kan høyere lønn vurderes. Fra lønnen går lovfestet innskudd til Statens Pensjonskasse.

Søknad med CV og bekrefteide kopier av vitnemål og attestar i 4 eksemplarer, samt 3 eksemplarer av inntil 15 utvalgte vitenskapelige arbeider og liste over disse, sendes Høgskolen i Agder, Personalavdelingen, Serviceboks 422, 4604 Kristiansand.

Søknadsfrist: 1. april 2007

Fullstendige opplysninger om stillingene fås ved henvendelse til studieleder Hans Kjetil Lysgård, tlf. 38 14 14 96, e-post hans.k.lysgard@hia.no
Internettadresse: www.hia.no/stilling

**Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap,
Göteborg**

**utlyser två doktorandtjänster till den
Nordiska Akademien för forskning om psykisk hälsa.**

Den Nordiska Akademien för forskning om psykisk hälsa har initierats av Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap (NHV). Akademien samlar ett nätverk av partnerlärosäten kring forskarutbildning, gemensamma forskningsprojekt och näverksarbete. Forskningen är inriktad på tre teman; Definitioner och bilder av psykisk ohälsa, Psykisk hälsa i samhället och Folkhälsoarbetets praktik och politik.

Vi söker doktorander till något av de tre olika forskningsteman inom Akademien där olika akademiska bakgrunder kan vara lämpliga, exempelvis inom medicin, omvårdnad, psykologi, socialt arbete och sociologi. Kunskaper om psykisk hälsa, även i praktisk verksamhet, liksom flervetenskaplig kompetens som del av den akademiska erfarenheten eller i den egna bakgrunden kan vara meriterande för tjänsten.

Mer information om tjänsterna finns på vår hemsida

www.nhv.se/doktorand

Politihøgskolen er den sentrale utdanningsinstitusjonen for politi- og lensmannsetaten med eget styre som överste organ. Politihøgskolen er underlagt Politidirektoratet og har til oppgave å:

- Tilby bachelorutdanning for tjeneste i Politi- og lensmannsetaten
- Gi etter- og videreutdanning, inklusive Masterutdanning innen høgskolens fagområde
- Drive forsknings- og utviklingsarbeid
- Drive opplysningsvirksomhet innen høgskolens fagområder

Politihøgskolen søker til fast stilling:

- **Førsteamanuensis
– kvantitativ metode**

Søknadsfrist 18. mars 2007.

**For fullstendige annonsetekst og
betenkning samt for å søke stillingen må
du gå inn på www.phs.no.**

HiO er landets største statlige høgskole, med over 11 000 studenter og 1 100 tilsatte, lokalisert i Oslo sentrum.
HiO tilbyr arbeid i en spennende kunnskapsorganisasjon og søker flere engasjerte ledere.

INFORMASJON FRA FORBUNDET

Informasjonsrådgiver **Unn Rognmo** kommer

hver måned med aktuell informasjon fra Forskerforbundet. For kontinuerlig oppdatering, besøk våre hjemmesider www.forskerforbundet.no

HiO søker 19 studieledere

- vil du bli en av dem?

HiO har over 30 studier på bachelornivå, en rekke masterstudier og et doktorgradsprogram i profesjonsstudier. Høgskolen driver kunnskapsutvikling og formidling basert på erfaringskunnskap, forskning og utvikling, og skal bidra til innovasjon og verdiskaping i et flerkulturelt samfunns- og arbeidsliv.

Det er ledig 19 åremålsstilling som studieleder for en fireårs periode innen følgende studielederområder:

Avdeling for helsefag

- bioingeniørfag og farmasi. Ref. 07/680
- fysioterapi. Ref. 07/689
- radiografi og tannteknikk. Ref. 07/690

Avdeling for ingeniørutdanning:

- bygg. Ref. 07/648
- data. Ref. 07/650
- elektro og maskin. Ref. 07/651
- kjemi og energi og miljø. Ref. 07/652

Avdeling for journalistikk, bibliotek- og informasjonsfag:

- journalistikk. Ref. 07/730
- bibliotek- og informasjonsvitenskap. Ref. 07/731

Avdeling for lærerutdanning:

- allmennlærerutdanning. Ref. 07/669
- forscolelærerutdanning. Ref. 07/670

Avdeling for samfunnsfag:

- barnevern. Ref. 07/635
- offentlig styring og velferd. Ref. 07/636
- økonomi og administrasjon. Ref. 07/637
- sosialt arbeid. Ref. 07/638

Avdeling for sykepleierutdanning:

- grunnutdanning i sykepleie, 1. studieår. Ref. 07/697
- grunnutdanning i sykepleie, 3. studieår. Ref. 07/698
- videreutdanning i sykepleie . Ref. 07/694
- videreutdanning i psykisk helsearbeid. Ref. 07/695

Full utlysing finner du på: www.hio.no

Søknadsfrist: 13. mars 2007

www.hio.no

Vil premiere ansettelse av kvinner

Komité for integreringsstiltak – kvinner i forskning har overlevert sin sluttrapport "Kjønnsbalanse i akademia – gylne muligheter" til Kunnskapsdepartementet. Komiteen har hatt som mandat   arbeide for integrering av likestilling i universit ts- og høgskolesektoren. Ett av de mest sentrale forslagene fra komiteen er at Kunnskapsdepartementet bør vurdere   integrere likestilling i finansieringssystemet i UH-sektoren, og innføre økonomisk premiering av institusjoner som ansetter kvinner i førsteamanuensisstilling eller i professorat. Ideen er at hver ansettelse av en kvinne vil utløse en viss grad av finansiering fra departementet. Les mer om forslagene på nettstedet kvinneriforskning.no.

Krever 1000 nye stillinger

Det må opprettes 1000 nye faste stillinger ved universit ter og høgskoler for   kunne videreføre kvalitetsreformen uten at dette går ut over tiden til forskning. Det er et av Forskerforbundets hovedkrav til statsbudsjettet for 2008. Forskerforbundet krever også   at de offentlige forskningsbevilgningene må økes med 2,5 mrd kroner. Dette er nødvendig for   kunne nå målet om at den offentlige forskningsinnsatsen skal utgjøre 1% av BNP innen 2010. Forskerforbundet har sendt et notat til Finansdepartementet og Kunnskapsdepartementet med sine innspill til neste års statsbudsjett. Du kan lese hele notatet på www.forskerforbundet.no.

INNSPILL

Likestilling i akademia

8. februar leverte "Komité for integreringsstiltak – Kvinner i forskning" (Melby-utvalget) sin innstilling. På 65 sider presenteres en rekke tiltak som har som intensjon   bedre kjønnsbalansen ved v re høgskoler og universit ter. I det mest omtalte forslaget koples finansieringssystem og tilsettingspolitikk. 500 000 kroner foreslås gitt til institusjoner som ansetter en kvinne i en førsteamanuensisstilling eller i et professorat. Forslaget har allerede vakt debatt. Viktigere enn   diskutere enkeltforslag blir det nå   ta fatt i den overgripende tankegang Melby-utvalget anlegger på hele problematikken. Her er det tenkt nytt, og mye kan hentes ut av innstillingen i praktisk politikk.

Skjev kjønnsbalanse i akademia er langt fra noe n tidsfenomen. Utvalgsinnstillinger og en rad med forslag og et mindre knippe realiserte tiltak har bedret noe på situasjonen over tid. Det store problemet i dag er egentlig

ikke antall kvinner i akademia. Det er fordelingen av dem på de ulike stillingskategorier som er bekymringsfull. 48 prosent av stipendiatene og 57 prosent av universit tslektorene er kvinner. Problemet er hvor disse kvinnene blir av, hvorfor de faller fra. Kan man løse dette problemet med intensivmidler er intet bedre. Men det kreves nok et sett med virke-midler for   holde kvinnene inne i systemet og legge til rette for   få dem videre med opp på toppstillingsniv . For det er over stipendiat- og universit tslektorniv t den kjønnsmessige ubalansen viser seg: 31 prosent av førsteamanuensene og 17 prosent av profesorene er kvinner. Om ikke noe blir gjort, antar man at det tar 30 år   få likestilling i toppstillingene. Går man til den andre ytterligheten og ansetter 99 prosent kvinner i ledige stillinger i de to nevnte stillingskategorier fram til år 2012, oppnår man den nødvendige og ønskelige balanse mellom kjønnene.

Av leder i Forskerforbundet

Bjarne Hodne

Den første løsningen er uakseptabel, den siste er i tillegg urealistisk.

Forskerforbundet registrerer med tilfredshet at man har vedtatt offensive handlingsplaner for likestiling ved UiO og UiB. Det er ingen grunn til   anta at de øvrige universitetene og høgskolene ikke følger opp.

Med forankring i Forskerforbundets arbeidsprogram for perioden 2007-2009 er likestillingsproblematikken en prioritert oppgave for forbundet i 2007. Hovedstyret diskuterte likestilling på sitt møte 22. februar, og det utarbeides nå konkrete likestillings-tiltak som forbundet vil arbeide for   få satt ut i livet i samarbeid med lokallagene og ledelsen ved de enkelte universit ter og høgskoler. Forskerforbundet vil aktivt bidra til at den lange veien fram til likestilling i akademia kortes ned.

Ansatte må sikres tid til forskning

Ansatte ved universiteter og høyskoler har fått mindre tid til å drive forskning etter at kvalitetsreformen ble innført. Dette skjer samtidig som det er et uttalt mål å øke Norges forskningsinnsats betydelig.

– Det må ansettes flere forskere for å sikre tilstrekkelig tid til forskning og bidra til økt forskningsinnsats, sier Forskerforbundets leder Bjarne Hodne. Han holdt et av innleggene på Kunnskapsdepartementets kontaktkonferanse der sluttrapporten fra evalueringen av kvalitetsreformen ble lagt frem.

Nei til regionalt ansvar for forskning

Forskerforbundets prinsipielle syn er at offentlig finansiert forskning skal være underlagt nasjonal styring og dermed forankres på nasjonalt nivå. Det skriver Forskerforbundet i et notat til Stortingets Kommunal- og forvaltningskomité i forbindelse med høringer om regionalmeldingen (St.meld. nr. 12, 2006-07).

Forskerforbundet er positiv til nærmere samhandling og kontakt mellom næringslivet, høyskolene, regionale forskningsaktiviteter og regionen for å legge til rette for næringsutvikling og innovasjon. Samtidig mener forbundet at slikt samarbeid mange steder er kommet langt og kan ikke se at videreutvikling av slikt samarbeid er avhengig av etablering av nye, regionale arenaer for forskning. Etter Forskerforbundets mening kan opprettelse av regionale forskningsfond og overføring av finansieringsansvar for de regionale forskningsinstituttene, som foreslått i meldingen, føre til fragmentering av nasjonalt koordinert innsats på forskning, og forbundet støtter derfor ikke forslaget.

Advarte mot redusert tid til forskning

– Hvis forskningen svekkes, svekkes også etter hvert undervisningskvaliteten, og vi får et dårligere utdanningstilbud. Det sa rektor Sigmund Grønmo ved Universitetet i Bergen da han innde-

det til debatt på Forskerforbundets frokostseminar 31. januar om tid til forskning etter kvalitetsreformen.

Den nylig avsluttede evalueringen av kvalitetsreformen dannet utgangspunkt for frokostseminaret, som samlet over 80 deltakere fra UH-sektoren. Det var mange som deltok i debatten etter innledningene fra Sigmund Grønmo, studentlederne Katrine E. Aaland og Jens A. Maseng og Forskerforbundets leder Bjarne Hodne. Flere pekte på behovet for flere stillinger til sektoren; både rekrutteringsstillinger og faste førstestillinger.

UHR ratifiserer EU-charter

Universitets- og høgskolerådet (UHR) har nå ratifisert EU-kommisjonens „European Charter for Researchers“ og „The Code of Conduct for the Recruitment of Researchers“. UHR anbefaler også sine medlemsinstitusjoner å slutte seg til EU-kommisjonens „Code of Conduct“. Norge har deltatt aktivt i forarbeidet og mange av anbefalingene er allerede oppfylt i Norge. Forskningsrådet har tidligere sluttet seg til dokumentene.

Researchers' Charter og Code of Conduct er ledd i realiseringen av et samlet europeisk forskningsområde, European Research Area (ERA). Poenget med formaliseringen er å gjøre det mer attraktivt å gjøre forskning til en personlig karriere og dermed utnytte Europas vitenskapelige potensial bedre. Forskerforbundet er svært tilfredse med at både Forskningsrådet og UHR nå har sluttet seg til anbefalingene fra EU-kommisjonen. Dokumentene slår bl.a. fast viktige prinsipper om åpenhet og likebehandling i rekrutteringsprosessen, og rett til publisering. Charter og code dreier seg om rettigheter og forpliktelser for både forskere og arbeidsgivere/finansieringskilder.

Godkjennning av utenlandsk utdanning

Et utvalg nedsatt av Kunnskapsdepartementet foreslår å opprette et nasjonalt informasjonssenter for godkjennning av utdanning fra utlandet.

– Dette er et positivt forslag som kan bidra til å bedre innvandreres muligheter for inkludering og deltagelse i samfunns- og arbeidsliv, sa kunnskapsminister Øystein Djupedal da han fikk presentert rapporten fra utvalget.

Utvilget har utredet problemstillinger knyttet til systemet for godkjennning og godskriving av høyere utdanning i Norge og foreslår en rekke tiltak som kan gjøre saksbehandlingen av søker nader om godkjennning av utenlandsk utdanning enklere, raskere og mer brukervennlig. Utvalget har vært ledet av Knut Brautaset ved Høgskolen i Agder.

HSH – hovedavtale og overenskomster

Hovedavtalen med HSH (Handels- og Service-nærings Hovedorganisasjon) for perioden 2006-2009 og de nye landsoverenskomstene for 2006-2008 er nå tilgjengelige som nedlastbare pdf-filer på www.forskerforbundet.no. Forskerforbundet har ca 600 medlemmer som er ansatt i virksomheter tilsluttet HSH og dermed omfattes av disse avtalene.

Prioriterte oppgaver i 2007

Forskerforbundets Hovedstyre har vedtatt prioriterte arbeidsoppgaver for Forskerforbundet i 2007. Hovedstyret trekker særlig fram disse punktene som viktige:

- Arbeide for en vesentlig styrking av forskningsbevilningene og antall rekrutteringsstillinger.
- Følge opp den samlede evalueringen av kvalitetsreformen og NOKUTs evalueringer av ulike studietilbud.
- Følge opp arbeidet med regionalmeldingen.
- Følge opp aktuelle lovsaker: ny tjenestemannsllov, implementering av lov om behandling av etikk og redelighet i forskning, bestemmelse i UH-loven om akademisk frihet.
- Utarbeide en samlet lønnspolitisk strategi.
- Legge til rette for Forskerforbundets nye ledelse og sørge for etablering av gode samarbeidsrelasjoner i egen organisasjon og i sektoren.

INNSPILL

Forskningspolitikk på dagsorden

I år trer Hans Skoie – formelt i alle fall – inn i pensjonistenes rekke. I flere tiår har han vært mannen som har holdt den forskningspolitiske debatten oppe. Mange vi si han har skapt begrepet og gitt det innhold. Gjennom arbeidet på tidligere NAVFs utredningsinstitutt og nå NIFU -Step har han vært med på å sørge for at forsknings-Norge har et kunnskapsgrunnlag om sektoren, finansielt og organisatorisk, som alle aktører kan enes om som utgangspunkt for diskusjoner både om tilstand og utvikling videre. Bladet Forskningspolitikk som han var ansvarlig for i flere år bidro da og nå til en spennig og kvalifisert debatt. Fra Forskerforbundets side har vi kunnet trekke på Skoies kompetanse og engasjement både med foredrag på Forskningspolitisk seminar og ikke minst som en aktiv debattant fra salen når statsrå-

der eller andre har sagt sitt. Alltid poengert, ofte provoserende og gjerne satt i en sammenheng som pekte ut over de mest nærsynte problemstillingene. Skoie og Forskerforbundet har ikke alltid vært helt enig, verken når det gjelder forskningsrådsorganisering eller utviklingen i universitets- og høgskolesektoren. Men vi ville aldri vært dine synspunkter foruten.

Når jeg nå bruker denne spalteplassen til å takke en mangeårig venn av forskningen for stor og betydelig innsats, er det også for å utfordre sektoren. Hvem tar på seg ansvaret for å holde oppen den forskningspolitiske debatten? ”Forskningspolitikk” er heldigvis fortsatt der, Forskningsrådet gjør en stor jobb med å informere om mangfoldet i sektoren og henværende blad gjør sin del blant annet fra et utøverperspektiv. Men selv med forente

Av generalsekretær i
Forskerforbundet
Kari Kjenndalen

krefter, klarer vi å mobilisere den politiske interessen som gjør at forskningspolitikk blir et like selvfølgelig valgkamp tema for sentrale politikere som samferdsel og helse? Klarer vi å få frem sammenhengen mellom forskning og de mange saksfelt for øvrig som får oppmerksomhet? Pågående debatter om klimaendringer og CO2 utslipp, bioteknologi og etikk, innhold i barnehage og skole etc burde være grunner gode nok til å få regjering og Storting til å innse betydningen av en mest mulig kvalifisert debatt om veivalg. Skoie har sagt at forskeres rop på forskningspolitikk som oftest bare dreier seg om mer penger. Men det er også et spørsmål om og på hvilke felt samfunnet vil satse på kunnskapsutvikling.

Regjeringen.no

www.regjeringen.no har erstattet Odin som regjeringens nettsted, og Fornings- og administrasjonsminister Heidi Grande Røys sto for den formelle lanseringen i februar. Nettstedet skal være møtested mellom regjeringen, departementene og publikum, for formidling og innhenting av mange typer informasjon. Det nye nettstedet er enklere å finne fram på og har bedre søkemuligheter.

Omleggingen har dessverre ført til at mange lenker til saker på gamle odin.dep.no ikke lenger virker. Dette kan innebære at du vil finne døde lenker på Forskerforbundets sider i en periode. Gi oss gjerne beskjed om lenker som ikke virker.

INNSPILL

Må vi rope det ut!

Det var forfriskende å høre Ingjald Ørbeck Sørheim på siste Forskningspolitiske seminar fyre løs på de nye systemene som har inntatt sektoren vår. For vi har vært så altfor stille. Vi har bare lent oss tilbake og latt det skje. Nå vet jeg at vi i universitets- og høgskolesektoren ikke er en veldig høyrestet gruppe, men jeg har forundret meg over hvor stille vi har vært denne gangen. Vi har latt nye økonomiske systemer overta, slik at intensiver, tellekanter og kvantitet står i fokus. Vi har latt nye ledelsessystemer overta, slik at de demokratiske organene har blitt erstattet med "sterke" overstyrerne ledere. Vi har blitt "internasjonale" og latt en lang utdannelse, som ga tid og rom for akademisk refleksjon og akademisk modning, blitt overtatt av en kortere og hurtigere versjon. Studentene må for alt i verden komme seg så hurtig som mulig igjennom! Og det tjener vi penger på.

For ikke mange år siden demonstrerte vi mot Ryssdals forslag til ny tilknytningsform for sektoren. Etter forfriskende appeller i Aulaen la vi ut på en demonstrasjonstur. Jeg gikk bak to "eldre" herrer som samtalte om hvordan det var før da de demonstrerte; før ropte vi alltid et eller annet, sa de.

Ja, vi ropte før. På slutten av sekstallet ikke bare ropte vi, men vi gjorde et ideologisk opprør mot det vi kalte "det instrumentalistiske mistak". Vi kjempet imot den tekniske oppfattelsen av utdanning. Vi kjempet for de akademiske verdier, som demokrati, danning og dialog, subjektets betydning og kritisk refleksjon. Kvalitetskrav til utdanningen dreide seg om innvielse i verdifulle prosesser og aktivitet som fremmet verdiinternalisering og bevissthetssstrukturer. I dag teller vi studiepoeng. I dag har vi New Public Management.

K.K. Klausen (New Public Management-en fortolkningsramme for reformer, i Busch, Johnsen, Klausen og Vanebo (red) Modernisering av offentlig sektor, Universitetsforlaget) beskrev i 2001, NPM som to søyler bestående av en økonomisk markedsorientert søyle og en søyle med fokus på organisasjon

Ragnhild Elster ny nestleder

Hovedstyret har valgt Ragnhild Elster til nestleder i Forskerforbundet for 2007. Ragnhild Elster er høgskolelektor i pedagogikk, og er inne i sin andre periode som medlem av Hovedstyret. Hun er hovedtillitsvalgt for Forskerforbundet ved Høgskolen i Telemark. Hovedstyret vedtok også å videreføre ordningen med et arbeidsutvalg, bestående av leder Bjarne Hodne og nestleder Ragnhild Elster.

Nytt i sekretariatet

Juridisk rådgiver Brita Alsos er tilbake i jobb 1. mars etter ett års permisjon. Arvid Ellingsen er tilsatt i en nyopprettet stilling som kommunika-

Av styremedlem i
Forskerforbundet
Ragnhild Elster

og ledelse.

I den første søylen finner vi bl.a. begreper som privatisering, markedsutsetting, inntektsdekkende virksomhet, selektive lønnsinsitasmenter.

I søylen for ledelse og organisasjon finner vi bl.a. begreper som strategisk ledelse, mål og rammestyring, nye økonomiske styrings-systemer, regnskaps- og budsjettssystemer.

New Public Management legger vekt på endringsledelse, resultatorientert ledelse, mål og resultatsstyring, fokus på økonomistyring. Sektoren vår har fått begge søylene.

Ved valgene til rektor og styre for Universitetet i Oslo i 2005 kan man på valgprogrammene lese et ønske om å fremme de akademiske verdier – faglig frihet, uavhengighet og kritisk tenkning. Det fremmes ønske om å ivareta universitetsdemokratiet; studenter og ansatte må sikres medvirkning og innflytelse.

I et foredrag på en konferanse i regi av Norges forskningsråd i 2004 advarte professor John Ziman mot å undervurdere betydningen av en forvitring av de akademiske verdier. Han sier at alle sider av kunnskapsproduksjonen er i ferd med å smelte sammen til en postakademisk kultur, dominert av en teknokratisk agenda. Han sier videre at i denne kulturen trues det normative vern om tradisjonelle akademiske verdier som uavhengighet, frihet og åpenhet.

(Ryen, M. 2004, forskning.no) Videre sier han at et åpent demokratisk samfunn er avhengig av en kritisk offentlighet, og at denne offentligheten må støttes av en kunnskapsproduksjon som ikke er styrt av nyttehensyn eller politiske økonomiske interesser.

Er det slik at de akademiske verdiene kan leve side om side med verdiene som preger NPM, eller vil de sakte men sikkert fases ut av systemet og bli foreldet i vårt moderne akademia? Eller bør vi kanskje igjen begynne å rope høyt?

sjonsrådgiver. Ellingsen har bakgrunn fra bl.a. Universitets- og høgskolerådets sekretariat. Han har siden mai 2006 vikariert for rådgiver Elisabeth Tindeland i sekretariatets avdeling for organisasjon og økonomi.

Kontingent og selvangivelsen

Medlemmer som har betalt kontingent til Forskerforbundet via giro får i disse dager tilsendt en bekreftelse på innbetalt beløp i 2006. Opplysninger om innbetalt beløp er også sendt skattedirektoratet, og skal komme med på den ferdigutfylte selvangivelsen som den enkelte får tilsendt. Det er bare nødvendig å legge ved bekreftelsen fra Forskerforbundet dersom det er feil i det forhåndsutfylte beløpet. Medlemmer som betaler kontingent via lønnstrekk, får dette automatisk utfylt på lønns- og trekkoppgaven fra arbeidsgiver. Det er også arbeidsgiver som sender disse dataene til ligningsmyndighetene. Fradragsberettiget beløp for 2006 er 2 250 kr. For inntektsåret 2007 er beløpet økt til 2 700 kr.

FORSKERFORBUNDET

Telefon: 21 02 34 00

Leder: professor Bjarne Hodne, UiO

SEKRETARIATET

Generalsekretær: Kari Kjennalen

Sekretær: Gerd Sandvik

Organisasjonssekretær: Turid Cordtsen

Sekretær: Kristine Brox

Ass. generalsekretær: Sigrid Lem

Rådgiver: Bjørn T. Berg

Informasjonsrådgiver: Unn Rognmo

Forhandlingssjef: Frank Anthun

Advokat: Ann Turid Opstad

Jur. rådgiver: Lars Petter Eriksen (perm)

Juridisk rådgiver: Mariann H. Olsen

Juridisk rådgiver: Brita Alsos (perm)

Jur. rådgiver: Birgitte Olafsen (vikar)

Juridisk rådgiver: Hildur Nilssen

Seksjonsleder: Eirik Rikardsen

Org. sjef: Joar Flynn Jensen

Rådgiver: Elisabeth Tindeland (perm)

Rådgiver: Arvid Ellingsen (vikar)

Kontorsjef: Aina Nilsen

Sekretær: Lisa Wilhelmsen (perm)

Sekretær: Lena Holm

Sekretær: Hans Askildsen

Kasserer: Marit Brendengen

Sekretær: Seija Hjelteig

Sekretær: Linda Pettersson

Sekretær: Inger Marie Højfeldt (vikar)

**FORSKER
FORBUNDET**

Egen nettfilial i DnB NOR

– for medlemmer i Forskerforbundet

På nettfilialen finner du dine medlemstilbud og dine priser.

Se etter DnB NOR-logoen på www.forskerforbundet.no og klikk. Det kan lønne seg.

Du kan også ringe 04800 eller komme innom et av våre kontorer.

Vis til Forskerforbundets avtale.

DnB NOR